

SÖZLÜK - LÛGAT

ÖN SÖZ

Bu sözlük, Divan edebiyatımızda, bilhassa aruz vezni ile yazılmış manzûmelerde, kullanılan Arapça ve Farsça kelimelerin yazılışlarını ve manâlarını talebelere göstermek için hazırlanmıştır. Verilen örneklerdeki tertipler ve deyimlerin hepsi benim yazdığım manzumelerden alınmıştır. Kelimelerin başka başka manalarda kullanıldığını göstermek için bolca örnekler verilmiştir. Çoğu kelimelerin, günümüzde konuşulan Türkçedeki tam karşılığı, bir kısmının da sadece meâlî ve hatta bazılarının da mecazî manâları kullanılmıştır. Mesela : **bağçe** = hayat, **bülbül** = ruh, **pencere** = hayata bakış, **O** ve **Sen** kelimeleri = Allah mefhumunu kastetmektedir. Yazılışları aynı olan bazı kelimelerin manâlarının tamamen ayrı olduğunu göstermek için bazan harfler çiftelenmiştir. Mesela: **dem** = an, zaman, **dem** = kan, **hak** = hukuk, **Hakk** = Tanrı, mansına gediğini belirtmek içindir. İmlâ kaidelerine mümkün merteye dikkat edilmiş, bilhassa inceltme, uzatma ve kesme işaretlerine fazlaca ehemmiyet verilmiştir. Bunun iki esaslı sebebi vardır.

İnceltme, uzatma ve kesmeler kelimenin manasını değiştirdiği gibi, aruz vezninin kullanımında hecelerın açıklık ve kapalılıklarını açıkça belirtmek içindir. Mesela **tâb** = güç, **tab'** = tabiat huy, **vâkî** = koruyan, **vâki'** = olagelen, **a'mâ** = kör, **ama** = lâkin, **rakîb** = yarışan, **râkib** = binici, **âdem** = insan, **adem** = yokluk, **hâla** = babanın kızkardeşi, **halâ** = ayak yolu, **hâlâ** = şimdi, henüz, **sur'at** = hız, **sûret** = biçim, tarz, **Kâbil** = Afganistan başkenti, **kabîl** = soy, sınıf, tür, **kabil** = mümkün, **ya'ni** = sözün kısası, **yânî** = pişmiş, **Yani** = insan isimi ve benzerleri gibi.

Bazı örneklerde okuyucunun aşına olmadığı birden fazla kelime olabilir. Bu hallerde bilinmeyen kelimenin manâsı da ayrıca alfabetik olarak gösterilmiştir. Bu sözlüğü kullanırken okuyucuların akıllarına bir çok sorular gelebilir. Sorularını bana e-mail ile yazarlarsa memnurlukla cevaplandıracağımdan emin olmalarını isterim.

Başarılar dileğiyle saygılarımı sunarım.

Mehmet Fatin Baki
director@cottage-education.org

Talebeler için hazırlanmış
DİVAN EDEBİYATI SÖZLÜĞÜ

A

Âb = su, gözyaşı

Sanem ister ki gözünden düşen âb, ebr ile uçsun
O kadar yükselecek katreyi şebnem bile bilmez.

Âb-hufte = eriyen buzun suyu,

Gece rü'yamdaki âb-hufte ya yağmur veya karmış,
Fakat âb-nâr ile iblis bedi' evrâkı yakarmış.
Bu fecî cürmüne pişmân olan iblîs ile nefsim,
Suçunun affı için nâfile Allâha yakarmış.

Ab-ı hayat = ölümsüzlük suyu,

Enhârda su âheste akar bıkmadan, Ey mâh.
Ömr böyle biter, âlemi hiç sıkmadan, Ey mâh.
Gel, şevk içelim âb-ı hayât zevk kadehinden
Miâdı gelip tendeki rûh çıkmadan, Ey mâh.

Âb-ı hayvân = ölümsüzlük suyu, âb-ı hayat

Keyf ararken serde bulduk dinç hayâtın şevkini
Tatmış olduk yârelinden âb-ı hayvân zevkini.

Âb-nâr = sıcak su

Gece rü'yamdaki âb-hufte ya yağmur veya karmış,
Fakat âb-nâr ile iblis bedi' evrâkı yakarmış.
Bu fecî cürmüne pişmân olan iblîs ile nefsim,
Suçunun affı için nâfile Allâha yakarmış.

Âbâd = ma'mur, bayındır

Batıdan kopya edip hâneyi âbâd ederiz
Öte yandan da güzel köşkleri berbâd ederiz.

Abı-ı hayat = içki

Hasretinden sarhoşum. Gurbet zevâl eyler beni.
“Kim gören âb-ı hayât içmiş hayâl eyler beni.”

Âbid = ibadet eden

Cismiyle ve nefsiyle günah işleyen âciz,
Âbid kulu geç yaşta turâb eyleme yâ Rabb

Ablak = beyaz

Yüzün aydan daha ablak. Aya muhtaç değilim
Dudağından mey akarken suya muhtaç değilim.

Acuz = ihtiyar

Acuzların yaşı hakkında kim ne derse Fatin
Senin bu günlerin eyyâm-ı-eş-şebâb gibidir

Âdem = adam, insan

Alarak mülkünü arzin, nekes âlemde yaşarsın.
Bölüş emlakini, âdem yaşatır hem de yaşarsın.
Hasis âlemde sen ancak kısa birkaç sene varsın.
Vererek fitre zekât, hem yaşatır hem de yaşarsın.

Ademiyet = insanlık

Âdemiyet güdülen duygulu sosyal kuruluştaki
El uzatmakla beraber çok atıyyât var içinde.

Âdû = düşman

Malı paylaşmada öz kardeşi âdû
Bilerek, boş yerre gavgâyaya alıştık.

Âfâk = ufuklar

Tebdil-i zemân eyledi idrâkımı tağyir
Tehcir-i mekân eyledi âfâkımı tağyir.

Âfâk = ufuklar

Hemen İMDÂD'a cevap, zevk-i zarâfetle geldi
Kısa bir sözdü fakat harfleri âfâkı deldi.
Sanırım, ben gibi gurbetçiye gönderdiğin lafz,
Vecîz olmakla berâber dizelerden 'GÜZELDİ'

Âfet = güzel kız

Meclis-i yârânda söz söyleyen âfetlerin
Avâzı mevcut fakat, hiç biri dilbâz değil

Aff = bağışlama

Mefaki üzdü seni
Özlüyor affetmeni
İstemedi gitmeni
Geleceksen haber ver

Aftâb = güneş

Mehtâb gibi rü'yâma girip bir gece gelsen
Ay benzeri vechin yeter, aftâba ne hâcet.

Afv = aff

Öyleyse Fatin Baki, O'na yalvar afv dile
İştihakla dua et, ömrün az kalsa bile.

Adem-i akl = akılsız

Adem-i akl ile uryan gelinen köhne cihanda
Edemezsek demi tağyir, göçeriz başka mekâna.
Ne kadar çok yaşasak sevdiğimiz fantazi handa
Ecelin geldiği günler gideriz başka cihâna.

Âgûş = kucak

Ey sevgilim, lûtfeyleyip âgûşuna aldın beni
Yalnız küçük bir bûseyle sevdâlara saldın beni

Ağyar = yabancı

Ağyara çuvaldız sokacaksan, daha evvel
Kendin dene bir kez, kanatır iğne batınca

Ağyar = yabancı

Rakibim bizleri, ağyârla beraber, yerecek
Gün olur sevgililer bahçede güller derecek
Bilirim neş'eyi cânâna kavuşmak verecek
Unutup vuslatı bir kez, daha çok yanma sakın.

Ağyâr = yabancı

Rü'yamdaki âşüfte kadın nerde diyordum
Haşrolmak için yâra da agyâra da sordum.
Cânım güzelim ben seni göklerde ararken
Hergün gece yıldızlara, rüzgâra da sordum

Ağyâr = yabancı

Ve nihâyet şaşırıp dün gece zülmette kalan ben
Senin adres ile ahvâlini ağyâra danıştım.

Ağyâr = yabancı

Hiç bilmediğin şeyhi, gönül dostu sanıpta
Derviş gibi hoş davranan ağyârı unutma

Ah-liebeveyn = ana-baba bir kardeş

Dünyanın dört yönünde insanlarla tanıştım
Kıymetini bilmedim, yoldaş gitti kayboldu.
Beş ah-liebeveynle kah küstüm kah barıştım
Kıymetini bilmedim, kardaş gitti kayboldu.

Ahbâr= haberler

Senelerdir düşülen zilleti bir ben bilirim
Kötü ahbârı bizim köydeki ihvâna götür.

Âheste = yavaş yavaş

Âheste giden fırsatı kullanmada gerçek
Elbet kazanır ilk verilen şansını kapanlar

Âheste = yavaş yavaş

Enhârda su âheste akar bıkmadan, Ey mâh.
Ömr böyle biter, âlemi hiç sıkmadan, Ey mâh.
Gel, şevk içelim âb-ı hayât zevk kadehinden
Miâdı gelip tendeki rûh çıkmadan, Ey mâh.

Ahfâd = torunlar

Mü'minlerin ahfâdına yardım hevesiyle
İrfan dolu bir kalbi harâb eyleme yâ Rabb

Ahfâd = torunlar

Kaderin emri ile zürriyetim olmadı
Ahfâdıma gidecek şefkat şevkim dolmadı
Çocuklara verecek sevgim hiç kaybolmadı
Öksüz, yetim ve yoksul tıfla ağyar değilim

Âhir = son,

Sevapta öndeyim, şerde âhirim
Allaha medyûnum, Hakka şâkirim
İmanda zenginim, mülkte fakirim
İstediğın bende yoktur ki verem

Âhiret = öbür dünya

Sevinir hoşnut olur şen giderim âhirete
Kazanırsam ben eğer dostlarıımın hürmetini,

Ahkâm = hükümler

Olsaydı eğer topluluğun verdiği ahkâm,
Sâdece ma'kûl.

Ahraz = dilsiz

Ahraz, gözü kör âşıkı dillendiren elfâz
Misrâlara yerleştiren şâir mi yalandır?

Âhû - maral,

Yıllar yılıdır şefkat ilen beslediğim bir
Âhû'yu da ormandaki ceylâna değişmem

Ahval = durum

Ve nihâyet şaşırıp dün gece zülmette kalan ben
Senin adres ile ahvâlini ağyâra danıştım.

Ahzân = kederler

Gurbette iken çektiğimiz hicre binâen
Fürkat gamı nerden gelir ahzâna danıştım.

Ak = beyaz

Allah onu yaratmış dikenler arasında
İyi kötü günlerin akında karasında

Ak = beyaz

Yazın ılık denizde dalga köpüğü aktır
Sahildeki kumlarla çakıllar sımsıcaktır.

Akâmet = başarısızlık

Çalışan millete yâ Rabb bir akâmet yerine
Ona rıf'at, ona hakkettiği nusret gerekir.

Akdem = öncülük kazanan,

Feleğin sunduğu aşk vardır ezelden beri lâkin
Seni sevmek ve sevilmek daha akdem oluverdi

Âkî = isyan eden

Nem birikmiş gözlerinden damlayan yaş gösterir
Her zaman gam yüklü bir gurbette âkîdir gönül

Âlâ = yüksek

İskenderunun toprağı kumsal suyu berrak
Âlâ Amanos dağlarının sırtına çık bak

Âlâmet = işaret

Geçti günler seneler, geldi ömür son demine
Başladım görmeğe yaşlanmanın âlâmetini

Âlem = dünyâ, cihân

Hayat irsî maraz oldukça bu âlemde bize
Babadan vasl ile geçmekte bebek bünyemize.
Bilinen belli devâ yok bu muzir hastalığa,
Esefâ! Bir de memât dercedilir künyemize.

Âlem = dünyâ, cihân

Alarak mülkünü arzın, nekes âlemde yaşarsın.
Bölüş emlâkini, âdem yaşatır hem de yaşarsın.
Hasis âlemde sen ancak kısa birkaç sene varsın.
Vererak fitre zekât, hem yaşatır hem de yaşarsın.

Âlem-i fâni = ölümlü dünya

Âlem-i fânîdeki insanda hasâil gibi
Olsa bir aşk tutkusu, Allâha garâm nerededir.

Âlem-i mâ'nâda = rüya aleminde

Bâkî der ki, durmadan kalbim yanarken kor gibi,
'Ben ölürsem âlemî ma'nâda bâkîdir gönül.'

Alenen = ap açık

Ne dediysen, ne düşünsem dediler tıfl-aklıdır
Ne taraftan bakabilsem ebeveynim haklıdır.
Emelim arzularım hep beraber olmak fakat,
Görünüşler, düşünüşler alenen çok farklıdır.

Alenen = ap açık

Duyamazsan vezin âhengini câri
Okuyup şî'rimi gör falsodan âri
Demesen doğruyu bir kez bile olsa
Alenen Hakka yalan söyleme bâri.

Aleyhinde = hakkında

İyilik yapan insan mumla aranır fakat
Aleyhinde söylenen sözler gelişir on kat
Eleştirilir her an, sağdan soldan yer tokat
Bütün renkler içinde çabuk kirlenir beyaz

Âli fazîlet = yüksek iyi vasıflar,

Nolur, Ey Hazret-i Mevlâ, yaşanan son günümüzde
Dil ü hüsn, âli fazîlet yeni genç insana gelsin

Âlim-i dehr = dünyâ âlimi

Su-i tefsirde hatâ yapmadan Ey âlim-i dehr
Daha çok fehm için elfâzda selâset gerekir.

Âmâ = kör

Görmedim âlemde müşkil hastalık sevdâ gibi
Ben de düştüm derd-i aşka görmeyen âmâ gibi

Aman - bağışlama

Olamaz kimse şerefyâb günah işlerse her an
Cezalardan kaçınıp sen diledin Haktan aman
Suçu çok nefesine yol vermek için geldi zaman

Amel = iş

Sana sığındık yâ Rabb şeytanın amelinden
Gece karanlığından, mücrimlerin elinden

Amel = iş

Günah işler ve fesat sözleri yaymak yerine
Yasak olmuş bir amelden kaçış elbet gerekir.

Âmil = yapan

İnsan düşerek nefesine etmekte münkâd
Hakk eylemesin bizleri fâil-i bîdâd
Hıfzeyesin Allah sizi âmil-i bünyâd

Dünya kalacak böylece tab'ına mûtâd.

An = zaman

Yaşamak köyden uzak herkese zor geliyor
Bir an olsun yalnız gelmelisin Bosnalı kız.

Âr = hayâ

Edebinden çıkarak nefs bizi kandırmak için
Bize şeytan ile yaptırdığı suçtan âr edelim.

Âr = edeb, hayâ, namus

Edebiyyat edebinden çok uzklarda kalanlar
Dile hürmet ve hicâb etmeyerek ârı unutmuş.

Âşüfte = delicesine seven perişan kadın

Benim âşüfte kadın sevdiğimi annem bile bilmez.
O güzel şûh'ta doğal şehveti âlem bile bilmez.

Arabî = Arapça

Ne kadar hoş ki benim kursta değılsin
Arabî bilgine kep şapkam eğilsin.
O kadar çok verilen ders boşa gitse
Deniz'in tenkidi taltîf diye gelsin.

Arâm = rahatlık, dinlenme

İnsanı çok yordu hayât kaygısı, hiç şüphesiz
Lûtfiyle göster bana dünyâda arâm nerededir.

Arbade = kavga

Bize 'Suçtur.' denilen her şeyi mu'tâd ederiz
Ve cevâben buna biz 'Nefs ile arbâde.' deriz.,

Ardı ardına = yan yana

Otuz üç tanesini ardı ardına dizdim
Gözlerimi kapayıp renkli resmini çizdim

Âri = hür, hatasız

Duyamazsan vezin âhengini cârî
Okuyup şi'rimi gör falsodan âri
Demesen doğruyu bir kez bile olsa
Alenen Hakka yalan söyleme bâri.

Arif = bilgin

Bilmediğin bilmiyorsan sakın gelme bu yana
Bildiğin bilmeyen cahil uykusundan uyana
Biliyorsan bilmediğin öğretirim ben sana
Bildiğini bilen ârif, gel önder ol sen bana

Arif = bilgin

Ârif bilir Eyvâh'ları manzum sözümüzden
Lâkin yine firkat yaşı dinmez gözümüzden
Çoktan beri gurbet-zedeyiz. İşte bu yüzden
Bayram yaparız gelse misâfir köyümüzden

Aruz = bir şiir ölçüsü
Şiirlerin yayınlanır
Sen toprağa gömülünce
Dinleyenler aydınlanır
Aruz vezni de ölünce

Aruz = şiir ölçü sistemi

Serbest hece vezniyle de şâir yazar amma
Aruzdaki aşk sözleri ezberde kalandır

Arz-ı endamın = gelişin

Meclis-i yâranda hergün durmadan söz söylerken
Arz-ı endâmın senin, hâmuş ve lâl eyler beni.

Arzu = istek,

Hiç dayanılmaz bir arzu gibi iştahlanan
Ruhlara benzer yüreklerdeki şeydir gönül

Arzu = istek

Hecenin veznine çoktan yetiştim
Arzun zevkini seçmektir arzum.
Edebî bilgime yoktan yetiştim
Bu sefer kendmi geçmektir arzum.

Arzumrnd-i dost = dost bulma isteği

Dostu kaybeden beşer varken aç ve ihtiyar
Arzumend-i dost olan Bâki oldu dost(ı) dâr

Asâr = eserler

Eğlendiler, güldüler hep yediler içtiler
Asâr bırakmıyarak unutulup geçtiler

Âşık-ı dîlzâr = inleyen âşık

New York'a giden âşık-ı dîlzârı unutma
Çoktan beri gurbette kalan yârı unutma

Aşıkâr = açığa vurma,

Hem yazımsın, hem kışımsın hem bahârımsın benim
"Gizlesem de âşıkâr etsem de cânımsın benim"

Âşık-ı şeydâ = şaşkın âşık

Mâvi gözlüm bir taraftan uykusuzluktan yana
Gözlerin mestâneleşmiş âşık-ı şeydâ gibi

Aşk-illeti = sevda

Alemde bu aşk-illeti yoktur bilen amma
Sevmek zedeler kalbi, sevilmeğe lezizdir

Aslen = aslında

Aslen ana bağrında vatan sevgisi varken
Rağbette olan sevgilerin meyvesidir. Aşk
Kardeş, baba, hep aile kan sevgisi varken
Rağbette olan sevgilerin meyvesidir. Aşk

Asmân = gök

Hasret yarasın sarmak için cânâ daniştım.
Yıldızlara sordum gece asmâna daniştım.

Asmân = gök,

Mestâne çivit gözleri asmâna değişmem
Çeşminden akan eşki de ummâna değişmem

Asude = rahat ve sakin

Berrak denizin dalgası sık sık soluyorsa
Asude bahar mevsiminin şuh sesidir. Aşk
Bağlarda Mayıs akşamı renk renk oluyorsa
Asude bahar mevsiminin şuh sesidir. Aşk

Âşüfte = seven cilveli kadın,

Kurumuş bahçeye âşüfte güzel geldiği gün
Şakıyan gülmesi sahrâyı gülistân edecek

Âşüfte = seven cilveli kadın,

Rü'yamdaki âşüfte kadın nerde diyordum
Haşrolmak için yâra da agyâra da sordum.

Âşüfte = seven cilveli kadın,

Geç vakit boy gösterip mecliste naz etsen bile,
"İkd-i zülfün çözme kim âşüfte-hâl eyler beni."

Âsûmân = gök,

New York'ta bir büstânımız vardır
Evet. Büstanda âsûmânımız, ummânımız vardır

Ateş-bâz = ateşle oynayan,

Serseri nefsim cesur, meydan okur herkese,
Nâmına serbâz denir, hiç te ateş-bâz değil.

Âteş-i derun = yürek yanışı

Hemişe gurbet elde, tüter âteş-i derun
Hasretinle yanarım sevgili İskenderun.

Atik = eski

Atik Osmanlıcanın vardığı yerden bakılırsa
Edebî Mehmet'i sen kültüre bîgâne sanırsın.

Atîk = eski

Bu atîk şî'ri kim anlar diye hiç gam yeme Bâki
Kalemin çizdiği san'at ve fazîlet var içinde.

Atiyyât = ihsanlar, bağışlar,

Âdemiyyet güdülen duygulu sosyal kuruluştâ
El uzatmakla beraber çok atdiyyât var içinde.

Atom = nebze

Ey oğul! Kendine gel, düşme sakın gaflete sen de
Bir atom kan bile kalmaz kuru gövdendeki tende.
Yemeden topladığın mülkü nasıl sakyayacaksın
En ufak şey koyacak ceb bile yoktur kefeninde.

Avâm = halk

Yapmazdı hatâ, meclis-i millet denen avâm,
Böylece mebzûl.

Avâz = ses, sedâ,

Meclis-i yârânda söz söyleyen âfetlerin
Avâzı mevcut fakat, hiç biri dilbâz değil

Avdet = geri dönme

Secdeye gel, yerle bir ol, haddini bil, Mefaki
Gül bile medyûn sayılır rengi için yaprağa.
Mülküne bir kez güvenip, fazla böbürlenme ki
Uçsada toz göklere dek, avdet eder toprağa.

Avdet = dönüş

Söyle tabib. Ayrılığın derdine var mi çözüm
Sönmedi, yetmiş yedi yıldan beri yandı közüm.
Avdete az kaldı zaman der bana gizli sözüm
Sağ kulağım çınladı dün, şimdi seğirdi gözüm.

Ay = kamer, mehtap

Yıldızlara sordum sevgilimi ben buradan
Ay yüzlü güzel “Şimdi gelir, bekle” dediler
Günler gibi, aylar, seneler geçti aradan
Ay yüzlü güzel “Şimdi gelir, bekle” dediler

Ay = otuz gün

Evvela, bir ay dedin
Sonrası kolay dedin
Haftaları günleri,
Birer birer say dedin.

Ayân = açık, meydanda,

Dilinin verdiği sözden gece gündüz kanayan
Yüreğim, gizli olan sırrımı âyân edecek

Ayb = ayıp

Ben günahı işleyince
Nefsimin çok oldu kaybı
Vicdanım “Hayır” deyice
Keşke söyleseydim aybı

Ayet = cümle

Uzak illerde mukaddes sayılan mâbede girdik
Ulu Kur’ân-ı Kerîm’den yüce âyet var içinde.

Ayş = hayatın zevkini çıkararak bir yaşama

Kaderin verdiği günden daha çok ayş ötesinde
Yaşamak yok gibidir koskoca dehrin kafesinde
Yarı menhûs kafesin zulmünü sevmek neresinde,
Ecelin geldiği günler gideriz başka cihana.

Ayş = hayatın zevkini çıkararak bir yaşama

Ta ezelden deli bir ayş aradım
Buluverdim budur en son muradım

Azâb = sıkıntı

Uzun yaşantı umumun talebi olsa bile
Geçinme kayıgsı hiç bitmeyen azâb gibidir

Âzâd = serbest

Her gün hepimiz her zaman etsek te feryâd
Mecmu' yaşayanlar, olamaz mevten âzâd
'Geçmişlerin eylemez isek rûhunu şâd
Etmez gelecekler de bizi elbet yâd '
Dünya kalacak böylece tab'ına mûtâd.

Azimet = yolculuk

Yaratan Hakk tarafından verilen gün yaşadın
Ve nihâyet sana Bâkî, bir azîmet gerekir.

Azîmet = yolculuk

Koca dünyâda fütursuz yaşarız bir süre amma
Ecelin geldiği gün, cebren azîmet var içinde.

Azîmet = yolculuk

Kayıbolmuş ebeveynin gibi Mehmet, sanada
Günü defterde yazılmış bir azimet görürüm.

Azizlik = olgunluk

Eğitimden alarak feyz, dolaşan kanda asâlet
Ona gelsin, sana gelsin bu azizlik cana gelsin.

Azl = kovulma,

Aşkın kapı kulluk gücünün verdiği zevki
Azl korkusunun verdiği hüsrâna değişmem.

Azl = işten çıkarılma

Hayât-ı mahsusenin şevki hür bir insana zâhir
Yeter ki kendi yönünden, efendisin ya da beysin.
Zamânın en yüce devletlerinde öyle güzel bir
Makâm-ı me'muriyet yok ki, nasbı azline deşsin

Azâb = eziyet

Kurtar beni nefsimden azâb eyleme yâ Rabb
Affeyle kabâheti, gazâb eyleme yâ Rabb

B**Bâb = kapı**

Sevmekte cefâ varsa ger, esbâba ne hâcet.
Hançer vurarak kalbime gir, bâba ne hâcet.

Bâbında = mevzuunda, hakkında,

Bizimçin sevgiler bâbında hiç bir lafzı yok derler
'Belî, söz bilmeziz ammâ biraz irfânımız vardır'

Baht = şans,

Felek acımadan bahtımı çaldı
Beni üç beş günde gurbete saldı
Fedâ edilecek bir canım kaldı
İstediğin bende yoktur ki verem

Bâbında = kapısında

Câmi dergâhında mazbût din-i islâm dersi versen
Mescidin bâbında yatmış bunca rind-meşreb
bulunmaz.

Bâd-ı seher = seher yeli

Ey bâd-ı seher, lûtfîle dildâre dokunma
Cânânıma el sürme sakın, yâre dokunma

Bâgbân = bahçivan

Bagbân uyanmadan sana gül vermek isterim
Bir gonca gül yolunda gönül vermek isterim

Bağçe = hayat

Bağçemizden gitti bülbül neyleyim ben gülşeni
Son bahardan sonra kıştır, zikreder bülbül Seni
Beklenen bir gün, diğer dünyâya gittim farzedin
Kimliğim dünyâda kalmış kim bilir Sensiz beni.

Bâhil = başi boş,

Ata'nın nutkunu bilmek, Akif'in marşını bilmek,
Onu fehm eylemeyen gençlere bâhil diyelim mi?

Bahr = deniz

Kuş gibi git, şuh ile gel, yel gibi dağ, bahr aşalım
Etmez isek tövbe hemen yükselecek günahımız
Sevgi dolan kalbini aç, beklemeden koklaşalım
Bilmiyerek etti isek affedecek Allâhımız

Bahr = deniz

Çok semek yer bir balık, vardır rekâbet bol suda
İşte deryâ böyle bir bahr, bir yüzer birçok batar.

Bahs = konu

Ölümün bahsini açmak kaçınılmaz bir olay
Olamaz bir yana kaçmak konudan hiç te kolay

Baht = kader

Kalbur altına düştüm. Sıdk ü hakk ele beni
Gizli kalmadı sırrım, verdi nefis ele beni
Gam keder dolu yetmiş yıldır aşka tutuldum
Olmasın diye vuslat, sürdürdü baht ele beni.

Baîd = uzak

Yâr elinden çâk olup şerhâda kaldım.
Gâh duman gâh külle bir nefhâda kaldım.
Bir yığın ben kimsesiz bir mâl-ı metrûk

Doğduğum köyden baîd tenhâda kaldım.

Bâkî = kalan = Fatin

Bâkî der ki, durmadan kalbim yanarken kor gibi,
'Ben ölürsem âlemî ma'nâda bâkîdir gönül.'

Bâkire = evlenmemiş kız

Küçük iken gelin olmuş bekar ve bâkireler
Kütüphanemde okunulmamış kitâb gibidir

Bakiyye = son kalan,

Yaşadığım ülke uzak diyardır
Hasretim bir büyük kucak kadardır
Ömrümden bakiyye birkaç gün vardır
İstediğin bende yoktur ki verem

Bâlâ = yüksek, yüce

Kimimiz zanneder insanları bâlâ, cihanda
Kimimiz görmede akrankarı dûnân, bu handa.

Bârân = yağmur, sağnak

Sinemin yangını bir damla su muhtâcı için
Eğer isterse Hüdâ katreyi bârân edecek

Bârân = yağmur

Hem yaz günü, hem kış günü rüzgarla berâber
Kırkbeş senelik hasreti bârâna danıştım.

Bâri = hiç olmazsa

Duyamazsan vezin âhengini câri
Okuyup şi'rimi gör falsodan âri
Demesen doğruyu bir kez bile olsa
Alenen Hakka yalan söyleme bâri.

Bazlama = yufka ekmek

Bazlamalar açıldı
Sofralara geçildi
Üste ayran içildi
Köyde düğün var bugün

Bedi' evrak = eşi ve emsâli olmayan Kûr'an-ı Kerîm

Gece rü'yamdaki âb-hufte ya yağmur veya karmış,
Fakat âb-nâr ile iblis bedi' evrâkı yakarmış.
Bu fecî cürmüne pişmân olan iblîs ile nefsim,
Suçunun affı için nâfile Allâha yakarmış.

Belde = memleket

Hiçbelli değil doğduğu yer, geldiği belde
Gurbette ölen şâirin öz yurdu cihandır

Belde = memleket, şehir

Anarız cenneti bir belde imiş sanki bize
Yaşayan şeytânı rehber seçeriz kendimize

Belen = geçit

Ne dağ nede belen
İçin keder eder
Giden veya gelen

Ben de = bendahî

Anadadan doğma bebekler gibi ben de
Ararım kabre kadar kendimi bende

Bende = köle

Yalnız küflü kemik kalsa kefende
Bu kemik sağlayacak nâşımı bende

Bende = köle

Ömürüm bitse dahî köhne bedende

Yine nefis eyleyecek bendeni bende.

Bende = köle

Ne zaman benlik için şeytana uysam
Yapıyor benciliğim hep beni bende.

Bende = köle

Arasam hür köşe ben kendi içimde
Beni nefsim yapacak kendine bende.

Beni = kulu

Bağçemizden gitti bülbül neyleyim ben gülşeni
Son bahardan sonra kıştır, zikreder bülbül Seni
Beklenen bir gün, diğer dünyâya gittim farzedin
Kimliğim dünyâda kalmış kim bilir Sensiz beni.

Benz = yüz,

Fatin yüzün, benzin solmakta
Sayılı günlerin dolmakta
Artık her şey belli olmakta
Mezar mekânı da, yeri de

Bercestes = veciz ve mânalı

Fatin'in şarkıları beste değerli
Bazı misra'ları berceste değerli.

Berk = yaprak

Hissedelim anlaşalım dille değil, sözle değil
Sevgimizin heybetini kıskanacak hemrahımız
Kalbimizin yangını berk odla değil közle değil
Bilmiyerek etti isek affedecek Allâhımız

Beş Temmuz = 1938

Öz vatana kavuştuk öğün Hataylı öğün
Beş Temmuz sabahında izci idim ben o gün.

Beşer = insan, insanlık

Seneler böylece gelmişken eğer böyle giderse
Çabucak çâre bulunmaz beşerin yüz karasında.

Beşir = müjdecî, iyi haber verici

“İstanbulun evsâfını mümkün mü beyân hiç”
Der miydi Nedim böylece söz kendi şirinde
Hâşâ! Hiç eder miydi kasir vakti ziyan hiç
Şahsen bu güzel hissini Sultân beşirinde.

Beyân = açık söyleme

“İstanbulun evsâfını mümkün mü beyân hiç”
Der miydi Nedim böylece söz kendi şirinde
Hâş! Hiç eder miydi kasir vakti ziyan hiç
Şahsen bu güzel hissini Sultân beşirinde.

Beynene = aramızda,

Yüreğimden gelen aşkım, sana sâfi diyorum
Kalacak sırlarımız, beynene hâfi diyorum

Beyt-illet = hasta evi

İhmâl ederek sıhhatı beyt-illete düştün.
Tab'an öleceksin

Bezm-i huban = güzeller meclisi

Dost oldum, dost edindim, dostça şem'alar yaktım
Kıymetini bilmedim, yarân gitti kayboldu.
Gurbette göz ucuyla bezm-i hubana baktım
Kıymetini bilmedim, canân gitti kayboldu.

Bi-baht = bahtsız

Senelerden beri gurbette kalan ma'suma bir gün
Sulanan gözde bi-baht eşk-i surûr demm oluverdi

Bi-çare = çaresiz

Hageldim ağlaya ağlaya
Sıkıntılarla bu dünyaya
Bi-çare, uryan, çırıl çıplak

Bi-cehd = çalışma ve çabalama istemiyen
Tenbeldeki haslet kedilerden mi bulaşmış
Mâhî yemek ister tûyün ıslatmadan aslâ.
Bi-cehd inanır kendine bir bahşış ulaşmış
Mülk toplamak ister bir emek katmadan aslâ.

Bi-s-sehl = kolaylıkla
Onu bi-s-sehl ana karnındaki yerden çıkarıp
Koca deryâda sabun sandala bindirdi felek.
Denizin dertlerinin verdiği cerhâyı sarıp
Seneler sonrası son sancıyı dindirdi felek.

Bîdâd = haksızlık, zulüm, adaletsiz
İnsan düşerek nefsine etmekte münkâd
Hakk eylemesin bizleri fâil-i bîdâd
Hıfzeyesin Allah sizi âmil-i bünyâd
Dünya kalacak böylece tab'ına mûtâd.

Bîdâd = zulm, işkence
Dinimiz hak bilerek gençleri irşâd ederiz.
Öte yandan da zayıf ma'suma bîdâd ederiz.

Bîdâd = adaletsiz, zulüm
Feleğin verdiği nîmetlere mühtaç
Kulun isyânı da bîdâdı da boştur

Bîgâne = ilgisiz, kayıtsız
Atik Osmanlıcanın vardığı yerden bakılırsa

Edebî Mehmet'i sen kültüre bîgâne sanırsın.

Billah = yemin

Yollarını gözledim şarkı türkü sözledim
Daha üç gün geçmeden billah seni özledim

Billahi = yemin

Mefaki ilm için Çine de gittin
Eğrildi büğrüldü ilk bildiklerin
Yıllarca gençleri öğdün eğittin
Billahi sevaptır eylediklerin.

Binâen = dolayı

Gurbette iken çektiğimiz hicre binâen
Fürkat gamı nerden gelir ahzâna danıştım.

Bint = kız

Geldi altı bint uzaktan
Birbiriyle oldu reşke
Buse verdiler dudaktan
Keşke öpmeseydi keşke

Birtanya = İngiltere

Dil yüzünden konferans terkeylemiştin Konya'da
Pişman olmak fayda vermez. Türkçe yok Birtanya'da
Bir de baktım, Türke kardeş, Türke dost Almanya'da
Son doğan Hambug'lu gençler Türkçe bilmezden
gelir.

Boş köşelerde = تنها yerlerde

İçten gelen ilk söz bile her derde devâdır
Gel gör güzelim burdaki bir başka hevâdır

Kalbim bu muhabbetler için kuytu mevâdir
Gel bir daha hemkeşf olalım boş köşelerde.

Bedi' âsârı = eşsiz güzel edebiyat eserlerini

Yarı üç cümleyi nâzım diye neşre salanlar
Atamızdan bize kalmış bedi' âsârı unutmuş.

Bû = güzel koku

Tanrı nasıl yarattı çiçekleri bûlarla
Bu beldeyi süsledi pınarlarla sularla.

Bû = güzel koku

Bütün âlemdeki gül bahçelerinden gülü soldurdu isek
Emin ol sen güzelim, râihanın verdiği bû, sende kalır.
Ne çıkar kem feleğin verdiği üç beş günü doldurdu
isek
Duyulan zevkle berâber dudağın hoş tadı bûse'nde
kalır.

Bühtân = iftira

Feleğin câhili ey gâfil-i edyân
Hoca sen gıybet edip küfre yapıştın.
Kılarak mü'mine kizb ile bühtân
Köyü tüm yağma edip mülkü kapıştın.

Bülbül = rûh

Bağçemizden gitti bülbül neyleyim ben gülşeni
Son bahardan sonra kıştı, zikreder bülbül Seni
Beklenen bir gün, diğer dünyâyâ gittim farzedin
Kimliğim dünyâda kalmış kim bilir Sensiz beni.

Bünyâd = yapı, temel

Yüce ahlâk ve hamiyet gibi örfün

Yenilik mucibi bünyâdı da boştur

Bünyâd = temel, esaslı şey

İnsan düşerek nefsine etmekte münkâd
Hakk eylesin bizleri fâil-i bîdâd
Hıfzeyesin Allah sizi âmil-i bünyâd
Dünya kalacak böylece tab'ına mûtâd.

Bûs-u kenar = öpme ve kucaklama,

Yanağından bir öpüş dertlere merhem oluverdi
Ama bir bûs-ü kenar herkese mahrem oluverdi

Bûse = öpüş

Eski pirân insana “Nisyân ile mâlül” demişler
Duygumu inkâr ederek bûseni nisyân. Ne mümkün

Bûse = öpüş

Kuru bir çift dudağın yandığı bir şehvet ile
Küçücük bûse için kırmızı lâlin görürüm

Bûse = öpüş

Günü meçhul pulu yok vâdeli bir bûse için
Deli yaptın beni sen. Leylaya muhtaç değilim.
Sen uzaklarda iken ağlayarak yaşla dolan
İki gözden yaş akarken çaya muhtaç değilim.

Bûse = öpüş

Gördüğün saz bir kamış
Gölde yelsiz kalmamış
Nağmesiz dert çalmamış
Durmaz üfler bûseni.

Bûse = öpüş

Doğduğun diyara dönmezsen geri
Söyle bana RUZGAR geldiğin yeri
Denizde karada bilirler seni
Tanırlar tadınca ölüm bûseni

Bûse = öpüş

Geldi altı bint uzaktan
Birbiriyle oldu reşke
Bûse verdiler dudaktan
Keşke öpmeseydi keşke

Bûse = öpüş

Erken gelin olmuşsa utangaç küçücük kız
Bir sevgilinin verdiği ilk bûsesidir. Aşk
Geç kalmış öpüşten kimi yanlış kimi haksız
Bir sevgilinin verdiği ilk bûsesidir. Aşk

Bûse = öpüş

Aldığım muzmir sitemler kalbi şerhâ etmeseydi
Bûseden destan yazardım gurbet imhâ etmeseydi
Bende mazbut akli şeydâ etmeseydi.
Fikri ednâ etmeseydi.

Bûse = öpme

Leb-i nârdan bana bir bûse verirken de veli
Ki şarap içmek için hem beni hirmân edecek

Bûse-i leb = dudaktan öpme

Bûse-i leb çıktı dehândan dü-lisân olmadan
Gel bunu nîhân tutalım halka iyân olmadan.
Nefs-i revânın kısa nalânı figân olmadan

Gel bunu bir sır tutalım halka iyân olmadan.

Büstân = bahçe,

Bu gün büstanda Hürrem'den kalan sultâna
köşkünde

Şekerden tatlı, mehtaptan güzel mihmânımız vardır

Büstân = bahçe,

Gönül dostum! Bizim New York'ta bir büstânımız
vardır

Evet. Büstanda âsûmânımız, ummânımız vardır

Büt = güzel kız

Hele bir gelsin o büt herkesi hayrân edecek

May içen dostları birbirine düşmân edecek

Büt = güzel

Gonca bir büt kokladım, gönlüm dayanmaz hasrete
İşte nefhâ böyle yel, bir gül kokar bin hâr batar

C-Ç

Câ = yer

Sana kalbimdeki mülkten yer ararken, medfen
Sığacak yirmi bir arşın karelik câ gördüm.

Câfi = eziyet eden

Çekeriz sabrederek ayrılığın sancısını,

Felegin yazdığı kem kadere câfi diyorum

Câhil = ümmi, okumamış

Bilmediğin bilmiyorsan sakın gelme bu yana

Bildiğın bilmeyen câhil uykusundan uyana
Biliyorsan bilmediğın öğretirim ben sana
Bildiğini bilen ârif, gel önder ol sen bana

Câhil = okumamış, ümmî,
Ermış kişilerdir ki zamân kıymeti anlar
Câhil sayılır kıymeti hiç kavramıyanlar

Câhil = ümmî
Câhil ve fakirdir sürünenler göreceksin
Varlıklar içinden bakıver bir göz atınca

Câhil = ümmî
Özü tarihte yazılmış şanımız kültüre bağlı
Diyen öz duygulu askere câhil diyelim mi?

Çâk = yarık, yırtık
Yâr elinden çâk olup şerhâda kaldım.
Gâh duman gâh külle bir nefhâda kaldım.
Bir yığın ben kimsesiz bir mâl-ı metrûk
Doğduğum köyden baid tenhâda kaldım.

Çalap = Allah
Çalap'ın verdiğı bol mahsulü ihsâd ederiz
Paramız bittiğı gün zengine munkâd ederiz.

Cânân = sevgili
Çerkez kızı Sultan, ne kadar çok değerın var
Cânân olarak gel, sana kalbimde yerin var.

Câri = akıcı, yürüyen
Duyamazsan vezin âhengini câri
Okuyup şî'rimi gör falsodan âri

Demesen doğruyu bir kez bile olsa
Alenen Hakka yalan söyleme bâri.,

Cebren = zorla,

Ben seninçin yazdığım bir çok güzel manzûmeyi
Kendi nefsim hem bozar hem yazdırır cebren bana

Cebren azîmet = mecburi yolculuk,

Koca dünyâda fütursuz yaşarız bir süre amma
Ecelin geldiği gün, cebren azîmet var içinde.

Cedd = dede, büyük baba

Cedd ölür evlat doğar mahdud ömür böyle biter
Şems batar leyâl gelir birden nehâr elden gider

Cedd = dede

Küçücük hânede evlâd-u ayâl, cedd, ebeveyn
Gibi tüm fertlere ikrâm ile izzet gerekir.

Ceddim = ecdâdım, dedelerim

Mektepte eleştirme Cemil bendeni sen
Ceddim dili Osmanlıca dil olduğunu.
Bir sözlüğe bak hüsn'ü, güzel gör seni sen
İsmin de güzel-yahşi-cemil olduğunu.

Cefâ = sıkıntı, azab

Sevmekte cefâ varsa ger, esbâba ne hâcet.
Hançer vurarak kalbime gir, bâba ne hâcet.

Cefâ = keder, üzüntü

Yaşayan fanilerin neş'esi gittikçe arttı
Yaşamak kaygısı lâkin ne cefâlar çıkarttı

Cefâ-keş = cefâ çeken

Mesken kirası vermeyen iskânsız olur
Mümkün bile bir tembele imkânsız olur.
Tenhâya gidip kırk seneden fazla kalan
Gurbetçi, cefâ-keş gibi furkânsız olur.

Çelenk = çiçek demeti

Gül dalında güzeldir koparınca üzülür
Çelenge koysan bile orda çabuk büzülür

Cemâl = yüz

Gece durgun göle baksam göremem başka kamer
Suda yalnız yüzen ay yüzlü cemâlin görürüm,

Cemil = güzel

Mektepte eleştirme Cemil bendeni sen
Ceddim dili Osmanlıca dil olduğunu.
Bir sözlüğe bak hüsn'ü, güzel gör seni sen
İsmin de güzel-yahşi-cemil olduğunu.

Cerhâ = yara, yarık

Seni andıkça uzaktan yüreğim parçalanır hep
Kanayan cerhâyı gel gör Fatin'in kalb yarasında.

Cânân = sevgili

Ey uçan nemli bulut, gönlümü cânâna götür.
Sulu gözlerde birikmiş yaşı al, cânâna götür.

Cerhâ = yara

Onu bi-s-sehl ana karnındaki yerden çıkarıp
Koca deryâda sabun sandala bindirdi felek.
Denizin dertlerinin verdiği cerhâyı sarıp
Seneler sonrası son sancıyı dindirdi felek.

Çeşm = göz

Bu nazar boncuğu dercetmeğe yetmez bu kenar
Nazarın neşveder erzhar, gelişirken gülizar.
O şefik çeşmini, enzârını hıfzeyleye Hakk
Var iken hüsn-i sülûk bizlere değmez ki nazar.

Çeşm = göz

Mestâne çivit gözleri asmâna değişmem
Çeşminden akan eşki de ummâna değişmem

Cevr-ü cefâ = sıkıntı, incitme

Eziyet çektiğimiz cev-ü cefâ arttı bugün
Hepisin benden alıp gökyüzü asmâna götür.

Ciddi = gerçek

Ey güzel endamlı! Gurbette seninçin rulet
Oynayan hayranların, ciddi kumarbâz değil.

Çıfıt = yahûdi

Yeni dünyâda yahûd dış siyaset dönderiyor
Koca bir devleti Texastaki genç önderiyor.
Çocuk öldürmeğe Bağdatla Kudüs cephesine,
Gavurun leşkerini York'lu çıfıt gönderiyor.

Cihân = dünyâ

Gök gözlü güzel sevgilinin doğduğu yerde
Birlikte geçen günleri cihâna değişmem

Çile = sıkıntı

Haylaz sekiz oğlan büyüterken çile çekti

Kur'ân okuyup tesbih ile besmele çekti
Ölmek, vatan uğrunda kurbân, konusunda
Annem bize sonsuzca vatan sevgisi verdi

Cilve = naz

Kız sen nesin? Sen nesin? Her an cilveli misin?
Mefâkiyi mahvettin. Kızım sen deli misin?

Cilvesaz = cilveli nazlı kız

Kışları yeşil bahar, baharı yaz gibidir
Körfezin suyu oynak, bir cilvesaz gibidir.

Cin = göze görünmeyen yaratık

Bülbülü sessiz, gülü küs gülşeni şeyh neylesin.
Cânını verdin cin'e, cansız teni şeyh neylesin.

Cu = akarsu, çay

Matlub-u vücud sâdece ekmekle biraz su
Lâkin susamış nefsimi tatmin edemez cu

Cüdâ = ayrı

Bülbülümün sen benim, ağlatmasın Mevlâ seni
Neş'e dolsun hep hayâtın, gülle doldur gülşeni
Kılmasın Allah cüdâ hiç bir vakit senden beni
Hoş gelirsin yâr-ı câným, cânımâ hanım kızım

D

Dâd = adalet, doğruluk

Yeni dünyâda adâlet yok olurken
Yasanın yazdığı baş dâdı da boştur

Dâd = şikâyet,

Kaderin hükmüne bir dâd edelim mi?

Çaresiz, nâfile feryâd edelim mi?
Gülelim, yoksa biraz şâd edelim mi?
Ecelin verdiği mühlet bu kadarmış.

Dâd = adalet, doğruluk

Yakın akrâbaların dostu için dâd ederiz
Öte yandan bilerek komşuyu nâ-şâd ederiz.

Dadaş = hemşeri

Varlıklı yedirmez ve yemez kendi aşından
Mülkün seni yapmaz daha üstün dadaşından

Dahî = bile

Sahte bir şeyler yaparken doğru söz gelmez dile
Doğrulur mârân dahî bir kez girerken menzile.

Dahî = bile

Çekilen vec'ine katlanmalı derlerse dahî
Kimi sabreyleyecek zannediyor ehl-i karin.

Dahî = bile

Dünyâya dokuz kerre dahî gelsem eğer
Ağzım kapayıp gözlerimi dört açarım

Dahî = bile

Kuru bir yel gibi gurbetteki vakt oldu heder
Bozulan sıhhatı kaybetme dahî başka keder

Dahil = içinde

Ezilen lûgat-ı Osmani'ye râhil diyelim mi?
Ya, Latin lafları öz Türkçeye dâhil diyelim mi?

Dahl-i ateş = ateş içinde

Vardır kimimiz hiç göremez kendine eş
Tırtıl'sa semender görünür dahl-i ateş.

Bir çiftte güzel göz bile yetmez kimine
Tek gözle görür koskoca dünyâyı güneş.,

Daim = daima

Zengin daim oynar değişik çalgı telinde
Yoksul dağıtır her ne kadar varsa elinde

Dâmen = etek

Ne zaman meclise gelsen sarılıp dâmenine
Sarı gülden daha çok neş'elisin Bosnalı kız.

Dâr = ev

Nice köşklere kasırlarda misâfir yaşadım.
Çoğu günler kötü evlerde de tâhir yaşadım.
Kararan her gece bir hânede yatmak yerine,
Koşarak yurda dönüp karyede bir dâr aradım.

Dâr-ı ukbâ = öbür dünya

Kim bilir her kes kadar sen de doldurdun çile
Nerde olsan, kaldığın yer dâr-ı ûkbâda bile
Gör hesâbın, hem helâlleş şimdi sen Bâkî ile
'Ger huzûr itmek dilersen ey Muhibbî fâriğ ol'

Dara düşme = sıkıntı

Geçen gün düştüm dara
Düşündüm kara kara
Dönersem beni kabul
Edermisin bir ara.

Dayak = dövülme

Öksüz, yetim ve yoksula Mefaki yardım eder
Gece gündüz çalışır aşılmadık yol gider

İyilikler yaptıkça gece gündüz dayak yer
Bütün renkler içinde çabuk kirlenir beyaz

Dehân = ağız

Bûse-i leb çıktı dehândan dü-lisân olmadan
Gel bunu nîhân tutalım halka iyân olmadan.
Nefs-i revânın kısa nalânı figân olmadan
Gel bunu bir sır tutalım halka iyân olmadan.

Dehen = ağız,

Daha dün âleme şarkıyla gazel söyleyen ağzın
Konuşan gonca-dehenden de güzel fem oluverdi

Dehr = dünyâ

Sevgiden hiç bilmeyen dost, dosta vefâ etmeden
Gönlümün gül bahçesinden gonca güller dermesin
Bir çiçek göndermiyen dost, ben bu dehr'den
gitmeden,
Hem mezâra gelmesin, hem bir çelenk göndermesin.

Dehr ü zemin = dünyâ

Bir eziyyet ve meşakkat yeridir derh ü zemin
Çekecek cevriyi insan olamaz kimse muin

Dehr = dünyâ

'Kismetimdir dehre geldim, zorla gitmem ben' deme
Âşikardır, kimse dünyâ âleminden bıkmadı.
Fayda vermez çok direnmek sâbir ol sen, gam yeme
Kimse dünyâ hanesinden sağ ve sâlim çıkmadı.

Dehr = dünyâ

Kaderin verdiği günden daha çok ayş ötesinde

Yaşamak yok gibidir koskoca dehrin kafesinde
Yarı menhûs kafesin zulmünü sevmek neresinde,
Ecelin geldiği günler gideriz başka cihana.

Dehr = dünyâ

Getirenler, ne de biz geldiğimiz dehri bildik
Niye burdan gene biz göçmeğe icbâr edildik?

Dehr = dünyâ,

Param yoktur pulum yoktur
Abam yoktur çulum yoktur
Paşam yoktur kulum yoktur
Bu dehr'e ben neden düştüm

Delâlet = kılavuzluk,

Emelim burdaki efkârımı göstermeden ayrı
Edebî gençlere yardım ve delâlet var içinde.

Dem = an

Seni her dem severim ben, kölen oldum, diyene
İnanıp kahkakalarla gülmelisin Bosnalı kız.

Dem = zaman, günler

Bir nebze dahî kan variken, ten kafesimde
Söz söyleyecek kudreti mevcutsa sesimde
Son demlerimin geldiği gün, son nefesimde
Binlerce yemin teklif edersen de inanmam.

Dem = zaman

Gurbetteki dem fazlaca beş yüz yedi aydan
Mehmet Baki bir mutlu haber bekle Hataydan

Dem = zaman

Adem-i akl ile uryan geline köhne cihanda
Edemezsek demi tağyir, göçeriz başka mekana.
Ne kadar çok yaşasak sevdiğimiz fantazi handa

Ecelin geldiği günler gideriz başka cihana.

Demm = kan

Kanı kaynar bulacaksın, günü geldikte firâkın
Bunu bir kalp yarasından süzülen demm bile bilmez.

Demm = kan,

Senelerden beri gurbette kalan ma'suma bir gün
Sulanan gözde bi-baht eşk-i surûr demm oluverdi

Den = in, mağara, ev

Çocuğın herbiri bir başka diyarda
Ana gitmiş, baba yok, dende ne kaldı.

Denî = alçak

Kisvet-i gıybet giyenin
Nâm'ı denî'den daha zir.
Hakk-ı yetimden yiyenin
Fitnecilerden de muzir.

Deniz, = bir dostum

Ne kadar hoş ki benim kursta değılsin
Arabî bilgine kep şapkam eğilsin.
O kadar çok verilen ders boşa gitse
Deniz'in tenkidi taltîf diye gelsin.

Derbân = kapıcı

Sağlıkla heman gel, eğer istersen, görevli
Derbân olarak gel, sana kalbimde yerin var

Derc = birikir, toplanır

Kâinattan feyz alan her şeyde vardır bir nizâm
Ger nizâm eksikse aslen derc olur birden kiyâm.

Derc edilir = yazılır

Hayat irsî maraz oldukça bu âlemde bize
Babadan vasl ile geçmekte bebek bünyemize.
Bilinen belli devâ yok bu muzir hastalığa,
Esefâ! Bir de memât derc edilir künyemize.

Dercetmek = yazmak, yayınlamak

Bu nazar boncuğu dercetmeğe yetmez bu kenar
Nazarın neşveder erzhar, gelişirken gülizar.
O şefik çeşmini, enzârını hıfzeyleye Hakk
Var iken hüsn-i sülûk bizlere değmez ki nazar.

Derd-i aşk = aşk illeti

Görmedim âlemde müşkil hastalık sevdâ gibi
Ben de düştüm derd-i aşka görmeyen âmâ gibi

Dermân = çare

Sevgiliden gayrı düşmek derdini çeksen bile
Mâni olur kendi nefsin derdinin dermânına

Ders-i hakîkât = doğru öğüt

Sözüm ibret doludur. Sanma hikâyet var içinde
Göreceksin, ne kadar ders-i hakîkât var içinde.

Derûn = iç kısım

Genç iken sen yürüdün cenazenin önünde
Büyüyünce yer aldın yanında ve yönünde
Şimdi ise gidersin kâfilenin sonunda
Mefaki artık yerin tâbutun derûnunda

Derviş = tarikatçı bir kimse, ma'sum

Hiç bilmediğin şeyhi, gönül dostu sanıpta
Derviş gibi hoş davranan ağıyârı unutma,

Deryâ = deniz

Gözünün damlası dün kaldı benim mendilde
Güneşin doğduğu an koskoca deryâ gördüm.

Deryâ = deniz

Neyledin döndün sözünden, ağlamışsın dün gece
Döktüğün bir katre yaş gönlümde bir deryâ gibi

Deryâ = deniz

Özledim dostum seni, hiç görmeden gitsem bile
Düştüğüm gökten derin deryâda ben yitsem bile
Varlığım son haddedir. Cansız kalıp bitsem bile
'Sen dururken meyl ider mi kimseye gönlüm benim' ,

Deryâ = deniz

Deniz deryâ sudur derken
Pınarlardan su içerken
Akan çaydan da geçerken
Bu nehr'e ben neden düştüm

Deryâ = deniz

Sen yokken yanımda huzurum vardı
Neş'e ve eğlence deryâ kadardı
Zevk ortaklarım hep arkadaşlardı
Felek canevime seni gönderdi

Deryâ = deniz

Mest olurdum her dem amma bir tebessüm
sağlamakla
Can gönülden sevdiğim kız köyde her leyl
ağlamakla,
Göz yaşından çağlayan mâ etmeseydi.

Çölde deryâ etmeseydi.

Deryâ = deniz

Çok uzaklardaki deryâların üstünden uçan
Sesinin verdiği şenlik, bana kâfi diyorum

Dest = el

Kesme garip parmağın gün gelir dest'in olur
Kaymağı yersen bu gün yüzdüğün postun olur
Şartları hak gösteren, kem sözün varsa bile
Düşmana çok sövme kim, gün gelir dostun olur.

Devâ = ilaç

Hayat irsî maraz oldukça bu âlemde bize
Babadan vasl ile geçmekte bebek bünyemize.
Bilinen belli devâ yok bu muzir hastalığa,
Esefâ! Bir de memât derc edilir künyemize.

Devâ = ilaç

İçten gelen ilk söz bile her derde devâdır
Gel gör güzelim burdaki bir başka hevâdır
Kalbim bu muhabbetler için kuytu mevâdır
Gel bir daha hemkeyf olalım boş köşelerde.

Devâ = ilaç

Her nekadar gizli tutsam da devâsız, vahim
Derdimi âlem bilir, maksadım ibrâz değil.

Devran = dünyâ

Yalınız kaldığımız hücrede dünyâ gördüm.
Odadan çıktığım an devranı tenhâ gördüm.

Dey = kış

Hislerin altında iç fırtınalardan kaçıp
Dosta ferahlık veren yaz gibi deydir gönül

Dîdâr = güler yüz

Dilber ki siyah saçlı çakır gözlü yüzünde
Esved beni görse bile dîdâre dokunma

Dide = göz

Baharda bahçivanın bahçesinde gül kokusu
Gülen kadın didesinden gelen gülâb gibidir

Dil bağı = gönül bahçesi

Selvi boylum dil bağından gül fidânımsın benim
Nevnihâlîm dünya-ahret sen revânımsın benim

Dil ü hüsn = gönül ve güzellik

Nolur, Ey Hazret-i Mevlâ, yaşanan son günümüzde
Dil ü hüsn, âli fazîlet yeni genç insana gelsin

Dil-dâr = gönül almış sevgili

Ama bir gün geleceksen seni dil-dâr ederim
Yüreğimden coşan aşktan daha candan severim
O zaman hoşnut olup 'Kalp kederim bitti' derim
Sana hasret Fatinin bahtı salâhtır denecek.

Dil-i bimâr = hasta gönül

Gene sağlık durumundan haberalmak niyetiyle
Kimi doktorlara, hattâ dil-i bîmâra danıştım.

Dilbâz = güzel söz söyleyen

Meclis-i yârânda söz söyleyen âfetlerin
Avâzı mevcut fakat, hiç biri dilbâz değil.

Dilber = güzel kızlar

Dilberleri cennetteki yıldız gibi parlak
Göklerde yüzen bir meleğin cilvesidir. Aşk
Kızlar görünen canlı bulutlar kadar oynak
Göklerde yüzen bir meleğin cilvesidir. Aşk

Dilber = güzel

Uzak elden birinin varsa eğer sevdiği dilber
Acı gurbette kalınmaz.

Dildâr = sevgili

Ey bâd-ı seher, lûtfîle dildâre dokunma
Cânânıma el sürme sakın, yâre dokunma.

Direnmek = karşı koymak

Fayda vermez çok direnmek sâbir ol sen, gam yeme
Kimse dünyâ hanesinden sağ ve salim çıkmadı.

Direnmek = karşı koymak

Yeni doğdun diyerek şimdi bebedsin denecek
Büyüyüp çok çalışırsan sen eşeksin denecek
İyi günler sana, saf ballı peteksin denecek
Geleceksin, göreceksin, gideceksin denecek.
Direnirsen bile her gün kara toprak yenecek.

Dirilmek = uyanmak

Mefaki dün çok yoruldun
Yataklara serildin
Sabahleyin dirildin
Köyde düğün vardı dün

Diyâr = memleket

Mefaki yine taştı diyâr diyâr dolaştı
Köyüne döndüğü gün, gördüklerine şaştı

Döğün = ağlayıp sızlamak

Ne doğdu diye öğün
Ne öldü diye döğün

Don = giyisi

Ne don nede kefen
İçin keder eder
Kalan veya ölen

Dost = arkadaş

Havadisler haber vermez
Dost melekler kanat germez
Ermişlerin akli ermaz
Aşk ta böyle değil midir?

Dost = arkadaş

İşte böyle başlayan dostluğun hemen yürür
İşlerin kolay gider, arkadaşlığın büyür

Dost = sevgili, arkadaş

Dost arayan nazlı Sultân gönlünü vermiş sana
Bâki Fatin sen de gönder sevgini Sultânına

Dostdâr = dostluğu karşılık beklemeden yapan kimse

Dostu kaybeden beşer varken aç ve ihtiyar
Arzumend-i dost olan Bâki oldu dost(ı) dâr

Dü-lisan = iki dil, ihtilafsız

Bûse-i leb çıktı dehândan dü-lisân olmadan
Gel bunu nîhân tutalım halka iyân olmadan.
Nefs-i revânın kısa nalânı figân olmadan
Gel bunu bir sır tutalım halka iyân olmadan.

Dûn = aşağı

Pek şikâyet etme kim senden de dûn bin kişi var.
Çok böbürlenmek te boştur. Kimse vermez i'tibar.
İç güzellik dış güzellikten de evlâdır, Fatin
Mûteberdir gösterirsen kendini dengin kadar.

Dûnân = aşağı kimseler

Kimimiz zanneder insanları bâlâ, cihanda
Kimimiz görmede akrankarı dûnân, bu handa.

Dünyâ = acun

Bu ölümlü dünyâda seni görmezsem eğer
Bu baba da kızını bir kez görmeden sever.

Dünyâ = acun

Kıymetli kızım, gökteki yıldızla eşitsin,
Dün yaptığın iyilikleri dünyâ da işitsin.
Ahlâkça güzel, kalpte de oldukça güzelsin
Allah seni Bayramda meleklerle eş etsin.

Dünyâ = acun

Bir çok memleket gezdim
Her yerde seni sezdim
Sensiz geçen günlerde
Bütün dünyâdan bezdim.

Dürûğ = yalan

Ma'sum yalanın te'siri hiç yok mu sanırlar
Artıkça dürûğ sözleri her zikr utanırlar.

Dürüst = doğru

Babaların arzusu iç güzellik yanında
Nezaket, dürüst ahlak en yüksek ayarında

Duygu = his

Siz de buyurun gelin görün gözlerinizle
Duygunuzu anlatın kendi sözlerinizle.

Duygu = his

Şiir yazmak duygu işi
Bir manası varsa eğer
San'atkarsa şair kişi
Şiirleri bulur değer

Duygu = his

Yaylalarda yaşanır tabiat duyguları.
Hem ötüşen kuşları konuşan kumruları

Düzme = yapma, kurma

Güzel bir ev düzelim
Aşk içinde yüzelim
Buna da yok diyorsan
Ayrıalım güzelim.

E

Ebeveyn = ana ve baba

Ne dediysem, ne düşünsem dediler tıfl-aklıdır
Ne taraftan bakabilsem ebeveynim haklıdır.
Emelim arzularım hep beraber olmak fakat,

Görünüşler, düşünüşler alenen çok farklıdır.,

Ebeveyn = ana ve baba

Küçücük hânede evlâd-u ayâl, cedd, ebeveyn
Gibi tüm fertlere ikrâm ile izzet gerekir.

Ebeveyn = ana ve baba

Ebeveynim gülüyordu, ağlıyarak gelirken ben
Evlatlarım hıçkırarak bu dünyadan giderken ben

Ebeveyn = ana ve baba

Hele bayram günü gelsin vatanın
Ebeveyn kabrine fi'len gideriz.
Bu vatançin yere düşmüş yatanın
Şühedâ ruhları rahmetli deriz.

Ebkâr = bekar kızlar

Gece rüyâma giren yerde, hayâller köşesinde
Sarışın zenne yanından geçen ebkâra danıştım.

Ebkâr = bâkireler

Çayhânede, keşhânede, meyhânede her dem
Sâkî'ye de sordum, seni ebkâra da sordum.

Ebr = bulut

Sanem ister ki gözünden düşen âb, ebr ile uçsun
O kadar yükselecek katreyi şebnem bile bilmez.

Ecdâd = dedeler

Aramızdan giden ecdâdı anar yâd ederiz
Öte yandan ne okur rahm, ne de evrâd ederiz

Ecdâd = dedeler

Mefaki der, Ey nefsim “Ne yaptın? Ne eyledin? ”
Ecdâdının gittiği yolda beklemedesin

Ecdâd = dedeler

Yazmışsa kader çok defa evden çıkan evlat köye
dönmez
Yâdelde ölen yolcuların karyede ecdâdı da vardır

Ecdâd = dedeler

Andık seni, yâd eyledik şi'rini üstâd
Cennete de Hakk eyleyecek Tal'atı şâd
Makberde şükür feyz ile yattıkça ecdâd
Dünya kalacak böylece tab'ına mûtâd.

Edeb = terbiye

Yaptığım şeylerin edebi vardı
Bunca iyilikler boşa gitmez ki
Ne eyledi isem sebebi vardı
Hepsini yapmağa ömrüm yetmez ki

Edeb = terbiye

Edebiyyat edebinden çok uzklarda kalanlar
Dile hürmet ve hicâb etmeyerek ârı unutmuş.

Edebî = edebiyatla uğraşan,

Emelim burdaki efkârımı göstermeden ayrı
Edebî gençlere yardım ve delâlet var içinde.

Edebî = edebiyatla ilgili

Atik Osmanlıcanın vardığı yerden baklırsa
Edebî Mehmet'i sen kültüre bîgâne sanırsın.

Ednâ = alçak kimseler

Hürmet gördün pirlerden, hizmet ettin ednâyâ
Köle misin? Bey misin? Bilemedim sen nesin

Ednâ = daha aşağı

Aldığım muzmir sitemler kalbi şerhâ etmeseydi
Bûseden destan yazardım gurbet imhâ etmeseydi
Bende mazbut akli şeydâ etmeseydi.
Fikri ednâ etmeseydi.

Edyân = dinler

Feleğin câhili ey gâfil-i edyân
Hoca sen gıybet edip küfre yapıştın.
Kılarak mü'mine kizb ile bühtân
Köyü tüm yağma edip mülkü kapıştın.

Efgân = aci bir çığık, feryad

Yaşarken bunca varlıklarla, Mehmet, sor ki eflâke
Neden hep muttasıl husrânımız, efgânımız vardır?

Efkâr = fikirler

Emelim burdaki efkârımı göstermeden ayrı
Edebî gençlere yardım ve delâlet var içinde.

Efkâr = fikirler, düşünceler

Bâki! O güzel, meclis-i handâna gelince
Efkâra dalıp sehv ile güftâra dokunma

Efkâr = fikirler

Efkârını mısırâlara nakşettiği yerde
Hem âşıkı hem mâ'şuku kalpten okuyandır,,

Eflâk = talih, kader

Zevcemle firâk sancısı on beş yılı geçti
Ta'ziz-i canân eyledi eflâkımı tağyir.

Eflâk = dünya, talih, zaman

Yaşarken bunca varlıklarla, Mehmet, sor ki eflâke
Neden hep muttasıl husrânımız, efgânımız vardır?

Efsâne = eski hikaye

Sen eğer Türkçeyi sâf kalb ile hatm edemezsen
Bu beyitlerde geçen sözleri efsâne sanırsın.

Efsâne = eski hikaye

Antakya basar bağına efsânelerinden
Asî suyu inler müziğin nağmelerinden

Eğreti = muvakkat

Mehmet Baki aşktan yerinen kimseye söyle
Sonsuz feleğin eğreti bir neş'esidir. Aşk
Aşk, sevgi, gönül, kalp denilen şey nedir öyle?
Sonsuz feleğin eğreti bir neş'esidir. Aşk

Ehl-i karin = okuyucular

Çekilen vec'ine katlanmalı derlerse dahî
Kimi sabreleyecek zannediyor ehl-i karin.

Ehl-i dildâr = sevgili kimseler

Ehl-i dildârdır göçenler, yaşla dolmuş gözleri
Saklıyorken dostlarından havf-i mevt âzâbını.

Ehl-i dil = gönül dostları, aşıklar

Ehl-i dil bahsinde artık dinle Baki kalbini
'Gençlik elden çıktı çoktan' söylemişim ben bana.

Ehl-i derd = dertliler

Bunca yıldır çokça gördüm kabre medhal bâbını.
Amma bir kaç kerre gömdüm ehl-i derd erbâbını.

Ehven = daha kolay

Eğer ukbâya gidiş varsa, kaderden silemem
Yaşayıp dertleri çekmek midir ehven? Bilemem.

Ekser = en çok

Şâirlerin ekser defa hoşlandığı lahza
Boş vaktini divânına vakfettiği andır

Elfâz = sözler, laflar

Ey yumuşak kalpli şûh! Bir süredir hüsnüne
Meftun olan Mehmed'in zikri, boş elfâz değil

Elfâz = deyimler, sözler

Müteşair geçinirken latin elfâzı çalanlar
Feilâtün'le yazılmış zarif eş'ârı unutmuş.

Elfâz = sözler

Su-i tefsirde hatâ yapmadan Ey âlim-i dehr
Daha çok fehm için elfâzda selâset gerekir.

Elfâz = lafler, sözler

Ahraz, gözü kör âşıkı dillendiren elfâz
Misrâlara yerleştiren şâir mi yalandır?

Elfâz = sözler

Senelerden beri kullanılan Osmanlıca sözler
Üretilmiş yeni elfâza mümâsil diyelim mi?

Elif-be = a b c

Gezdin, gördün, okudun âlim olduğun sandın
Hayat-memat ilminde hâlâ Elif-be desin

Elîm = elemli

İkimize de, elîm
İşe ara verelim

Gel. Uzaya gidelim
Adanalı Fadimem.

Emâre = iz, işaret

Elimiz tutmaz, gözümüz görmez, çenemiz sarkar
Böyle emâreler kocamaktan başka değildir
Mefakiye derler ki cümlemiz ölümden korkar
Emr-i Hak denilen şey uyumaktan başka değildir

Emin = korkusuz

Kötü bir nefs-i derûn herkese güçlük çıkarana
Onu yenmek bile müşkül. Edemez sahsı emin

Emr-i Hak = ölme

Elimiz tutmaz, gözümüz görmez, çenemiz sarkar
Böyle emâreler kocamaktan başka değildir
Mefakiye derler ki cümlemiz ölümden korkar
Emr-i Hak denilen şey uyumaktan başka değildir

Emsalsiz = eşsiz

Güzelliği emsalsiz yılın her mevsiminde
Turistik bakımından bir tanedir yüz binde

Enbâz = eşit,

Kimse senin selvi endâmına enbâz değil.
Hendem olan dostlarım sen gibi mümtâz değil.

Encâm = son, âkibet

Böylece gelmiş senevât, böyle kalır bu eyyâm
Fâni hayat son bulur ammâ buna yoktur encâm
Derd ile kasvet dolu meyhânede sen her akşam
Sermest olan dostları bir kez daha mest edersin.

Enhâr = nehirler

Enhârda su âheste akar bıkmadan, Ey mâh.
Ömr böyle biter, âlemi hiç sıkmadan, Ey mâh.
Gel, şevk içelim âb-ı hayât zevk kadehinden
Miâdı gelip tendeki rûh çıkmadan, Ey mâh.

Enzâr = kollamak, nazar etmek

Beri gel sevgili ins, şeytanı inkâr edelim.
Bize ahbab görünen nefsi de enzâr edelim.

Enzârını = bakışlarını

Bu nazar boncuğu dercetmeğe yetmez bu kenar
Nazarın neşveder erzhar, gelişirken gülizar.
O şefik çeşmini, enzârını hıfzeyeyle Hakk
Var iken hüsn-i sülûk bizlere değmez ki nazar.

Erbâb = bilenler,

Vuslat dıışı kalb ağrısı çin doktora gitme
Aşk derdini Mehmet bilir, erbâba ne hâcet.

Erbâb = bilenler

Bunca yıldır çokça gördüm kabre medhal bâbını.
Amma bir kaç kerre gömdüm ehl-i derd erbâbını.

Ervâh = ruhlar

Pejmürde, perîşân dolaşan bir sürü gümrâh,
Sanmakta mezardan kaçacak dün göçen ervâh.

Ervâh = ruhlar

Kim uyandırdı şehit ruhları dün Bosnada? Eyvah!
Ne bilen var ne de ben söyleyebildim. Bilir Allah.
Ki eğer Bosnalı kardeşleri görmekse kaderde
Uyanır yardım için toprağa düşmüş yatan ervâh.

Eş = hayat arkadaşı

Sakın üzme eşini hayatında
Pişman olacaksan vefatında

Eş'âr = şiirler

Müteşair geçinirken latin elfâzı çalanlar
Feilâtün'le yazılmış zarif eş'ârı unutmuş.

Esb = asîl at, yağız at,

Bir esb sanacaksın ne vakit nefsimi görsen
Hem tekme atar hem de sanır kendini tevsen

Esbâb = sebepler, bahaneler

Sevmekte cefâ varsa ger, esbâba ne hâcet.
Hançer vurarak kalbime gir, bâba ne hâcet.

Esefâ = eyvah, ne yazık

Hayat irsî maraz oldukça bu âlemde bize
Babadan vasl ile geçmekte bebek bünyemize.
Bilinen belli devâ yok bu muzir hastalığa,
Esefâ! Bir de memât derc edilir künyemize.

Eshâb = tanıdıklar, köyün ileri gelenleri

Kalarak nefis ile hoşnut, iyilikler yeri ver
Ramazan bayramıdır, mutlu saâdetleri ver
Me Fatin, Köydeki eshâba selâm gönderiver
Bu mukaddes günü tebcîl ile bayramlaşalım.

Eşhâs = şahıslar, kimseler

Zâhid geçinip wa'z vererek zenb eden eşhâs
Bilsin ki güzergâhı cehennem yolu billah.

Eşk = göz yaşı

Mestâne çivit gözleri asmâna değişmem

Çeşminden akan eşki de ummâna değişmem

Eşk = göz yaşı

Mâba'di gelmeyen geceler veche damlayan
Eşkimle yazdığım şiri göndermek isterim

Eşk = göz yaşı

Derler ki bu mısırâda yalan yoksa hatâ var
Mantıkla değil, şâir, odu eşkle yazandır

Eşk-i surûr = sevinç gözyaşı,

Senelerden beri gurbette kalan ma'suma bir gün
Sulanan gözde bi-baht eşki surûr demm oluverdi

Esmâk = balıklar

Kayığın kaptanı esmâk tutacak yaşta idi
Yaşayış tarzı onun renk dolu bir film şeridi
Doğuşundan beri kullandığı şem'-fûlk eridi
Ne yazık sandala son darbeyi indirdi felek.

Esmâk = balıklar

Zihnî niyetim dönmedir İstanbula her gün
Esmâka sorup dalgalı ummâna danıştım.

Esrâr = sırlar

Ey sevgili cânan, yolumun son durağında
Yoktur dediler. Ben yine esrâra da sordum.

Esrâr = Esrâr Dede

Mazîde Fatin ger seni üzmüş bile olsa
Aslâ kalbimizde yatan Esrârı unutma.

Esved = siyah

Dilber ki siyah saçlı çakır gözlü yüzünde

Esved beni görsen bile dîdâre dokunma

Etibbâ = doktorlar

İlaçsız bazı köylerde kadınlarla çocuklar
Düşüp hastalanırken, tüm ettibbâdan utandım.

Evce = gök'ün en yüksek katı

Bâki Fatın suçlarını göstererek meydana çık
Evce kadar yükselecek feryâdımız hicr-ahımız
Bunda ne var saklayacak. Et itiraf, söyle açık
Bilmiyerek etti isek affedecek Allâhımız

Evkât = zamanlar

Evlâtları genç, gençleri çok yaşlı yapan şey
Hiç kıymeti kaybolmayan evkât ve zamânlar

Evkât = vakitler

Gündüz gece rüzgar gibi uçmaktadır evkât
Aylar, seneler, günlere şâmil kısa anlar

Evlâ = daha iyi

Pek şikâyet etme kim senden de dûn bin kişi var.
Çok böbürlenmek te boştur. Kimse vermez i'tibar.
İç güzellik dış güzellikten de evlâdır, Fatın
Mûteberdir gösterirsen kendini dengin kadar.

Evlâd = çocuklar

Gurbette sıcak korla yanan sâdece bizler değiliz ki
Her gün köyü hasretle anan genç, ana evlâdı da
vardır

Evlâd ü iyâl = çocuklar ve aile

Rahmet dileyip kabre gömüldükte memâtın
Evlâd ü iyâl hâtıralardan silecekler.

Evlâd-u ayâl = aile efradı

Küçücük hânede evlâd-u ayâl, ced, ebeveyn
Gibi tüm fertlere ikrâm ile izzet gerekir.

Evlât = çocuklar

İşte böyle babalar da sever evladını
Kız, oğlan, büyük, küçük duyar duymaz adını

Evlât = çocuklar

Evlât edindi dedem, öldü vedâ etmedi
Servet yapan amcamın ömrü vefâ etmedi

Evlât = çocuklar

Evlâtları genç, gençleri çok yaşlı yapan şey
Hiç kıymeti kaybolmayan evkât ve zamânlar.

Evrâd = okunması adet olunan dini âyetler

Aramızdan giden ecdâdı anar yâd ederiz
Öte yandan ne okur rahm, ne de evrâd ederiz

Evren = dünyâ

Dokuz ay bekledim gelmek için bu dünyâya
On gün dolunca hemen birden çıkıverdim
Gezdim evreni gâh uçtum gâh yürüdüm yaya
Gül kokladım her gün birdenbire bıkıverdim

Evsâf = nitelikler

“İstanbulun evsâfını mümkün mü beyân hiç”

Der miydi Nedim böylece söz kendi şirinde
Hâşâ! Hiç eder miydi kasir vakti ziyan hiç
Şahsen bu güzel hissini Sultân beşirinde.

Eyub = sultan

Gelemezsen bu sene
Bekliyorum gel sene
Eyub sabrım taşarak

Eyyâm = günler

Böylece gelmiş senevât, böyle kalır bu eyyâm
Fâni hayat son bulur ammâ buna yoktur encâm
Derd ile kasvet dolu meyhânede sen her akşam
Sermet olan dostları bir kez daha mest edersin.

Eyyâm = günler

Zalim kişiler bilmeli kim bir kötülük kendine kalmaz
Eyyâm gelecek hep kötü mahsüllerin ihsâdı da vardır

Eyyâm-ı-eş-şebâb = gençlik günleri,

Acuzların yaşı hakkında kim ne derse Fatîm
Senin bu günlerin eyyâm-ı-eş-şebâb gibidir

Eyyâmı = günleri

Senelerdir doğum eyyâmı düğünden de güzel.
Bu yaşın verdiği bir gün bile, dünden de güzel.

Ezel = çok eski

Ta ezelden beridir küskün olan kimselerin
Barışıp birbirinin affına gayret gerekir.

Ezhâr = çiçekler

Bu nazar boncuğu dercetmeğe yetmez bu kenar
Nazarın neşveder erzhar, gelişirken gülizar.
O şefik çeşmini, enzârını hıfzeyleye Hakk
Var iken hüsn-i sülûk bizlere değmez ki nazar.

Eziyyet = sıkıntı

Tutalım kaldırıverdik eziyetten birini
Yeni zorluk çıkacak kuşkusu etmekte yemin

F**Fâil = yapan**

İnsan düşerek nefsine etmekte münkâd
Hakk eylesin bizleri fâil-i bîdâd
Hıfzeylesin Allah sizi âmil-i bünyâd
Dünya kalacak böylece tab'ına mûtâd.

Fâil = yapan

Fâili yoksa eğer, ulûmun şahanesi
Labaratuvarlarda temiz bir kapta uyur
Tatbikatta değilse, kânunun bir maddesi
Avukathanelerde pak bir kitapta uyur

Fâiller = yapanlar

Kendim gibi ahret suçu fâillerine
Sır köprü çıkar geçmeğe mevt illerine.

Fakr-ü garip = fakir ve garip

Firkat-zede ben fakr-ü garip, sen de bir eldin

Deryâlar aşıp vuslat için sen bana geldin
Aklımda yer etmiş, hiç unutmam sen o akşam
Yıldız gibi göklerde melekten de güzeldin.

Falso = yanlış, hatâ

Duyamazsan vezin âhengini câri
Okuyup şi'rimi gör falsodan âri
Demesen doğruyu bir kez bile olsa
Alenen Hakka yalan söyleme bâri.

Fâni = sonu olan

Şu fâni vücudunda kemik nedir, deri ne?
Kimse değer vermiyor kemiğine derine.
Beş para etmedi dün, beş para etmez yarın,
Gömülünce vücûdun, iki metre derine.

Fâriğ = rahat, boş ver

Taht-ı saltânat Süleyman sürdü bahtından da bol
Her zaferde yardım etti kendine binlerce kol
Doğruluktur doğru yol, tahtan giden Allâha yol
'Ger huzûr itmek dilersen ey Muhibbî fâriğ ol'

Fâş = açığa vurma

Bu ketûm sırrını hiç kimseye fâş etme Fatin sen
Senin od derdini çoktan beri hem-dem bile bilmez.

Fasl-ı hazan = güz

Yaşlanırken gün gelir gurbette yâr elden gider
'İrüşür fasl-ı hazân bâğ u bahâr elden gider'

Fatin = zeki, zihni açık

Kemâl der Fatin'e fâtin
Kalır medresede câhil.
Fatin der ki buna, lâkin
Kemâl "Fatn-ı mütegâfil"

Fâtin = fitneci

Kemâl der Fatin'e fâtin
Kalır medresede câhil.
Fatin der ki buna, lâkin
Kemâl "Fatn-ı mütegâfil"

Fatn-ı mütegafil = hakikati bilerek kendisini gâfil gösteren kimse

Kemâl der Fatin'e fâtin
Kalır medresede câhil.
Fatin der ki buna, lâkin
Kemâl "Fatn-ı mütegâfil"

Fazîlet = değer, hüner, güzellik,

Bu atîk şi'ri kim anlar diye hiç gam yeme Bâki
Kalemin çizdiği san'at ve fazîlet var içinde.

Fehm = anlayış

Su-i tefsirde hatâ yapmadan Ey âlim-i dehr
Daha çok fehm için elfâzda selâset gerekir.

Fehm = anlamak

Ata'nın nutkunu bilmek, Akif'in marşını bilmek,
Onu fehm eylemeyen gençlere bâhil diyelim mi?

Felâket = kaza

Bu felâket başa her dem gelecek sanma sakın
Ama kâfir feleğin cilvesidir. Kanma sakın

Felek = dünyâ

Felekte neş'e veren ses güzin rübâb gibidir
Ölüm rahatlığı ukbâda tatlı hâb gibidir

Fem = ağız,

Daha dün âleme şarkıyla gazel söyleyen ağzın
Konuşan gonca-dehenden de güzel fem oluverdi

Fenn = akıl, bilgi, ilim

Güzel uğruna bir âşık gibi gönlün
Çöle düştükte doğal fennde ne kaldı.

Ferdâ = gelecek zaman

Söz verdiğin vuslat için yüzlerce kez ettin yemin
'Yarın dedin birgün dedin ferdâlara saldın beni'

Ferhat = bir hikaye kahramanı

Ferhat gibi dağı delmek yok ki hevesimde
Mecnundaki titrek o seda yok ki sesimde
Duydum, yine dydum son ümit son nefesimde
Ay yüzlü güzel "Şimdi gelir, bekle " dediler

Fert = birey, kişi

Küçücük hânede evlâd-u ayâl, cedd, ebeveyn
Gibi tüm fertlere ikrâm ile izzet gerekir.

Feryâd = bağırp ağlama

Her gün hepimiz her zaman etsek te feryâd
Mecmu' yaşayanlar, olamaz mevten âzâd

'Geçmişlerin eylemez isek rûhunu şâd
Etmez gelecekler de bizi elbet yâd '
Dünya kalacak böylece tab'ına mûtâd.

Feryâd = ağlayıp sızlama

Kaderin hükmüne bir dâd edelim mi?
Çaresiz, nâfile feryâd edelim mi?
Gülelim, yoksa biraz şâd edelim mi?
Ecelin verdiği mühlet bu kadarmış.

Feryâd = haykırış

Senelerdir ne arar hiç te sorulmaz
Fatin'in sancılı feryâdı da boştur,

Feryâd- u figan = ağlayıp sızlama

Şâir yazacaktır. Bunu dert eyleme Bâki
Hüzneyleyişin boş yere feryâd-u figandır.

Fettân = cazibeli kadın

Gönlümde yatan gonca vefâsız bile olsa
Cânânımı New York'taki fettâna değişmem

Fevki = üstünde, dışında

Fukarâ komşuya dünyâ malı bahsinde felek
Kuru bir va'd-ı tehî fevki, mürüvvet gerekir.

Feyz = bolluk, ihsan

Andık seni, yâd eyledik şi'rini üstâd
Cennete de Hakk eyleyecek Tal'atı şâd
Makberde şükür feyz ile yattıkça ecdâd
Dünya kalacak böylece tab'ına mûtâd.

Feyz = ilim, irfan, verimlilik

Eğitimden alarak feyz, dolaşan kanda asâlet
Ona gelsin, sana gelsin bu azizlik cana gelsin.

Fezâ = gökteki boşluk

Mefaki kırk-yedi yıl önce köyünden göçtü
Şehrini terketti diyar-ı gurbeti seçti
Kamerrû kızı bulmak için fezâyı geçti
Ay yüzlü güzel “Şimdi gelir, bekle.” dediler

Fi’len = gerçekten

Hele bayram günü gelsin vatanın
Ebeveyn kabrine fi’len gideriz.
Bu vatançin yere düşmüş yatanın
Şühedâ ruhları rahmetli deriz.

Figân = acı haykırış

Bâzan gamı neş’eyle yazar, neş’eyi kaygı
Bâzan gülerek yazdığı harf, dertli figândır

Figân = bağırarak ağlama

Bûse-i leb çıktı dehândan dü-lisân olmadan
Gel bunu nîhân tutalım halka iyân olmadan.
Nefs-i revânın kısa nalânı figân olmadan
Gel bunu bir sır tutalım halka iyân olmadan

Figân = yüksek sesle inleyen

O gül endamlı güzel bahçeye hiç gelmez ise
Baharın gülleri, bübülleri figân edecek

Firâk = ayrılık

Kanı kaynar bulacaksın, günü geldikte firâkın
Bunu bir kalp yarasından süzülen demm bile bilmez.

Firâk = ayrılık

Sonu gelmez acı rü’ya gibi yıllarca süren
Bu firâk sancısı çok yazları hâzân edecek

Firkat = ayrılık

Ârif bilir Eyvâh'ları manzum sözümüzden
Lâkin yine firkat yaşı dinmez gözümüzden
Çoktan beri gurbet-zedeyiz. İşte bu yüzden
Bayram yaparız gelse misâfir köyümüzden

Firkat = ayrılık acısı

Vuslat haberin duymayı çok isterim amma
Firkat düşü'nün sunduğu hicrâna değişmem

Firkat = ağlama, sızlama

Bülbülün firkat dilinden serçe bilmezden gelir
Dert kazanda kaynar ammâ, kepçe bilmezden gelir
Gezdiğim her memlekette Türkçe yazdım Çin'liye
Asyadan Hon-Kong'lu gençler Türkçe bilmezden
gelir.

Firkat = ayrılık

Zâhidim, ukbâda ateş var diye korkutma beni
Gaflet ile aşka düşen kimseye sormaz nedeni
Firkat-i yâr yaktı yakar kalbimi yıllar beridir
Yaktı fakat yapmadı kül bendeki bomboş bedeni

Firkat-zede = ayrılık derdine uğrayan

Firkat-zede ben fakr-ü garip, sen de bir eldin
Deryâlar aşıp vuslat için sen bana geldin
Aklımda yer etmiş, hiç unutmam sen o akşam
Yıldız gibi göklerde melekten de güzeldin.

Fırsat = münasip bir zaman

Ona dokunmak değil yalnız bakmak isterim
Eğer fırsat bulursam "Seni severim" derim

Firuze = açık mavi

Bir yanda mavi deniz, bir tarafta mor dağlar

Firuze gök altında renkli bulutlar ağlar.

Firuze = mavi renk

Sevenlerin çabucak sislenen gözündeki nem
Firuze gökteki ratıp gezen sehâb gibidir

Fıtraten = doğuştan

Yeter irfânımız, hoş bilgimiz hep fıtraten mevcut
Mükemmel bir gazel yazdık Fatin bir derdimiz yoktur.

Fitre-zekat = yardım

Bol bulduğun an fitre/zekat fikrediyorsun
Az geldiği gün sabrederek şükrediyorsun

Fitre-zekât = para yardımı

Alarak mülkünü arzin, nekes âlemde yaşarsın.
Bölüş emlakini, âdem yaşatır hem de yaşarsın.
Hasis âlemde sen ancak kısa birkaç sene varsın.
Vererek fitre zekât, hem yaşatır hem de yaşarsın

Fosfor = parlak

Elbet göreceksin denizin rengini mos mor
Gündüzleri aydın geceler benzeri fosfor

Füc'eten = ansızın

Gam yemem, kalbim kırılmaz füc'eten göçsem bile
Zira son yıllarda sonsuz sevgi sundun sen bana

Füc'eten = ansızın

Füc'eten ölürsem görmeden seni
Vatanım. HAKKINI HELAL ET derim
Garipler gömmeden mezara beni
Dostları namaza davet ederim

Fürâk = ayrılık

May içtimsede mey-hoş değilim
Gönül hüsn-i füsûn aldı yine.
Fürâkınılada hiç hoş değilim
Visâl bizden uzak kaldı yine.

Furkân-ı kelâm = âyetler

Saklı durur rafta, lûğatlarla berâber, temiz
Bir iki Kur'ân cüzü, furkân-ı kelâm nerededir.

**Furkânsız = iyi kötü, arasındaki farkı
görmeyen kimse**

Mesken kirası vermeyen iskânsız olur
Mümkün bile bir tembele imkânsız olur.
Tenhâya gidip kırk seneden fazla kalan
Gurbetçi, cefâ-keş gibi furkânsız olur.

Fürkat = ayrılık

Gurbette iken çektiğimiz hicre binâen
Fürkat gamı nerden gelir ahzâna danıştım.

Fürkat = ayrılık,

Acı fürkat taşıyan sözlerim azcık katı lâkin
Kalemin kavli kibâr, hem de halâvet var içinde.

Fürkat = ayrılık

Ayrılık bir şey değil
Öldürür fürkat beni.
Her kemiş boş ney değil
Durmaz üfler bûseni.

G**Gâfil = uyuyan, habersiz**

Türetilmiş sözü Asyadaki Türkmen bile bilmez

Anayurtta yaşıyan Türklere gâfil diyelim mi?

Gâfil-i edyân = dinleri bilmeyen

Feleğin câhili ey gâfil-i edyân
Hoca sen gıybet edip küfre yapıştın.
Kılarak mü'mine kizb ile bühtân
Köyü tüm yağma edip mülkü kapıştın.

Gaflet = uyku

Ey oğul! Kendine gel, düşme sakın gaflete sen de
Bir atom kan bile kalmaz kuru gövdendeki tende.
Yemeden topladığın mülkü nasıl sakyayacaksın
En ufak şey koyacak ceb bile yoktur kefeninde.

Gaflet = habersizlik

Sevmekle sevilmeğe yaşanan güçlü muammâ
Söyler kimi gaflet, kimi der bimecemizdir

Gaflet = dalgınlık

Zâhidim, ukbâda ateş var diye korkutma beni
Gaflet ile aşka düşen kimseye sormaz nedeni
Firkat-i yâr yaktı yakar kalbimi yıllar beridir
Yaktı fakat yapmadı kül bendeki bomboş bedeni

Gâh gâh = zaman zaman

Bir doğru tarîk hangisidir bilmeden insan
Nefsiyle berâber kanıyor şeytana gâh gâh.

Gâib = kaybolmuş

Mechul olan hiss-i derûn başka neler biliyor
Kaç senedir gâib olan dost mu bugün geliyor
Belki ketûm duygularım son günü müjdeliyor
Sağ kulağım çınladı dün, şimdi seğirdi gözüm.

Gam = keder

Bir çok gidenin gittiği, birçok gezenin gezdiği yerde
Dünyâyı saran gamla berâber Fatin'in yâdı da vardır

Gam = keder

Gam, kaygı, dert değil de şu son gümlerimde ben
Gül koklayıp ta bağda çiçek dermek isterim

Gam = kaygı, tasa

İki dünyâ arasından geçerek yâre giden
Sonu yok gam dolu yol Mehmedi natvân edecek

Gam-yâb = mahzun, acıyan

Kederin söyleme hiç, dostları gam-yâb edersin
Ama, yekten tümü düşmanları kam-yâb edersin.

Gamze = çene ve yanakta beliren çukurluk

Kız sen nesin? Sen nesin? Yüzü gamzeli misin?
Manalı gülüşünle her gün neş'eli misin?

Gamze = göz süzme

Anadan doğma güzel cilvelisin Bosnalı kız
Süzülüp hazla bakan gamzelisin Bosnalı kız.

Garâm = olağan üstü düşkünlük, sevda

Âlem-i fânîdeki insanda hasâil gibi
Olsa bir aşk tutkusu, Allâha garâm nerededir.

Garib = yabancı

Yoksulun gönlünü al, düşkünlere selâm ver
Arkadaş ol garibe, fakire dostluk göster
Tenkid etmek yerine tatlı söylersen eğer
Esenlikle yaşarsın rahat eder vicdanın

Gark = batmak, gömülmek

Göreyim gençleri ben toprağa gark olmadan evvel
Ramazan bayramı yâhut gelecek Kurbanâ gelsin.

Gaybûbet = kaybolma, gözden uzak kalma

Ağarmayan gecenin zulmetinde gaybûbetin
Kederli kalbimi örten siyah hicâb gibidir

Gaybûbiyetin = gözden uzak olmanın,

Hem uzak hem de garip yerde yaşam zor ve
çekilmez

Acı gaybûbiyetin sâdece zahmet var içinde.

Gazâb = sıkıntı, eziyet, kızgınlık

Kurtar beni nefsimden azâb eyleme yâ Rabb
Affeyle kabâheti, gazâb eyleme yâ Rabb

Gazelhân = gazel okuyan şarkıcı

Caka göstermek için cilveli kıp kırmızı gül
Ötüşen bülbül-i şeydâyı gazelhân edecek

Gece = leyl, şeb

Gündüzleri gece olur
Kelimeler hece olur
Basit sözler bilmecolur
Aşk ta böyle değil midir?

Geldi-gitti = doğdu-öldü

Mehmet Fatin geldi gitti
Çok gelişti fikirleri
Yetmiş beş yıl çabuk bitti
Bâki kaldı şiirleri

Gerdanlık = boyuna takılan boncuklar

Öyle bir gerdanlık ki benzemez hiç bir şeye

Öpücüklerden yaptım sana yakışsın diye

Giden = vefat eden

Ateş sönmeyecek

Giden dönemeyecek

Gıpta = kıskançlık

Fesat sözler söyleme sedâ çabuk yayılır

Alçak gönüllü olan mütevazi sayılır

Gıpta etme kimseyi yüreğin temiz kalır

Esenlikle yaşarsın rahat eder vicdanın

Girdâb = çarh, dolap

Tadarak zevkini dünyâya alıştıktık.

Feleğin döndüğü girdâba alıştıktık.

Girdâb = dolap, burgaç,

Bildiğim tek şey şudur, 'Gitmek kolay kalmaksa zor.'

Ben de yaşlandıkça gördüm yılların girdâbını.

Girdâb = burgaç, dolap

Çektim dönerek bin defa ben çarkını aşkın

Fırlattı felek gönlümü, girdâba ne hâcet.

Girdâp = dolap, burgaç,

Yazılan lafların anlamlarını bir bilebilsen

Gelişen bilgini girdâp gibi pervâne sanırsın.

Giryân = ağlayan

Ecelin geldiği gün dilberi hâk etmesine

Bu şaraphânede sarhoş bile giryân edecek

Girye-i hicrân - ayrılık ağlaması

Girye- i hicrân ile nâlan, Fatin'in ruhu ister

Her sene bayramda koyunlar gibi kurbân. Ne mümkün

Gıybet = çekıştırme, yerme

Feleğin câhili ey gâfil-i edyân
Hoca sen gıybet edip küfre yapıştın.
Kılarak mü'mine kizb ile bühtân
Köyü tüm yağma edip mülkü kapıştın.

Gıybet = yerme, çekıştırme

Kisvet-i gıybet giyenin
Nâm'ı denî'den daha zir.
Hakk-ı yetimden yiyenin
Fitnecilerden de muzir.

Gıybet = çekıştırme, yerme

Rabbı sevdim bana âşık dediler
Bilerek gıybet eylediler
Adın andım, bana mâşuk dediler
Muzil onlar ki günâh eylediler.

Gıybet = yerme, çekıştırme

Tuttukları yollar ne yazık selvete çıkmaz
Külhanda yatıp gıybet eden müfsid'e kem râh.

Gizli = saklı

Sen benim kalbimdesin, akşam sabah, gündüz gece
"Gizlesem de âşikâr etsem de cânimsin benim"

Güftâr = söz, şiir

Bâki! O güzel, meclis-i handâna gelince
Efkâra dalıp sehv ile güftâra dokunma.

Gölge = hayal

Ateş yanar canımda fıkır fıkır kanımda
Sen uzakta olsan da gölgen benim yanımda

Gonca = açılmamış gül

Olgun gülün yanında üç tane gonca gül var
Üç tane de tomurcuk, ateş böceği kadar

Gövde = vücut

Kuru gövdeyi beyaz kefene sarıyorum
Bedenimle yalnız mezara varıyorum.
Kara taşına.

Güç = kuvvet

Beni baştan çıkarıp neyleyeceksin güzelim
Bu Fatin'den güç umarsan delisin Bosnalı kız.

Gülâb = gülsuyu

Baharda bahçivanın bahçesinde gül kokusu
Gülen kadın didesinden gelen gülâb gibidir

Gülendam = gül fidanı gibi nazik güzel kız

O gül endamlı güzel bahçeye hiç gelmez ise
Baharın gülleri, bübülleri figân edecek

Gülgûn = gül renkli

Kalbimdeki bir yaz günü gülgûn bağ içinde
Hem goncaya hem bülbüle, gülzâra da sordum.

Gülşen = gül bahçesi

Ey güzel şehvetli kız, bir kerrecik gül sen bana
Bil ki sen, senden gelen bir tek gülüş gülşen bana

Gülşen = vücut

Bağçemizden gitti bülbül neyleyim ben gülşeni
Son bahardan sonra kıştır, zikreder bülbül Seni

Beklenen bir gün, diğer dünyâya gittim farzedin
Kimliğim dünyâda kalmış kim bilir Sensiz beni.

Gülzar = gül bahçesi

Kalbimdeki bir yaz günü gülgün bağ içinde
Hem goncaya hem bülbüle, gülzâra da sordum.

Gülzâr = gül bahçesi

Dost olduğumuz günleri sen bir dem anarsan
Cânânın ömür sürdüğü gülzârı unutma

Gümrâh = yolunu kaybetmiş kimseler

Pejmürde, perîşân dolaşan bir sürü gümrâh,
Sanmakta mezardan kaçacak dün göçen ervâh.

Günâh = suç

Sevabım günâhımdan çoktur
Gönlüm açsada gözüm toktur
Belli bir yerim yurdum yoktur
Yaşadım, ötede, beride

Gurber-zede = gurbetçi

Ârif bilir Eyvâh'ları manzum sözümüzden
Lâkin yine firkat yaşı dinmez gözümüzden
Çoktan beri gurbet-zedeyiz. İşte bu yüzden
Bayram yaparız gelse misâfir köyümüzden,

Gurbet = yabancı yerler

Seni severim derdin
Gönlümü yere serdin
Hiç acımadan beni
Gurbet ele gönderdin.

Gurbet-zede = evden uzak kalan kimse

Gurbet-zede Mehmet Fatin göz yaşlarıyla hasretin
Doldurduğu, en çok derin deryâlara saldın beni

Gurbet-zede = gurbette sıkıntı çeken

İlk adım Mehmet Fatin'dir. Lâkabım, Gurbet-zede
Türkçe manzumlar yazan, yaşlanmış olgun bir dede
Can gönülden sevdiğim dost başka dil bilmezse de
Aslı Türk New York'lu gençler Türkçe bilmezden gelir.

Gurebâ = garipler

Metrûk gurebânın sızısından feci feryâdı da vardır
Feryâtların en çok kötüsünden daha berbâdı da
vardır

Gurur = haysiyet

Yok kendisinde gurur
Dur deyince de durur.

Güz = sonbahar

Yetmiş yaz güzel sevdim ömür geçti aradan
Daha kaç güz sürecek göçmek için buradan
Kimse bilmez ne zaman, giden gelmez oradan
Mefaki yaşayacak, mecâl versin yaradan

Güzin rübâb = seçkin saz

Felekte neş'e veren ses güzün rübâb gibidir
Ölüm rahatlığı ukbâda tatlı hâb gibidir

H

Hab = sıkıntı, üzüntü

Dost yapar muâvenet halleder büyük habı
Bekliyorsa karşılık kaybeder bu ahbabı

Hâb = uyku

Hiç vakit kaybetmeden Allâha her gün hamd ile

Sen de Mehmet bekliyorsun, bitmiyen bir hâbını.

Hâb - uyku

Felekte neş'e veren ses güzin rübâb gibidir
Ölüm rahatlığı ukbâda tatlı hâb gibidir

Hâb = uyku

Bir gün bile sensiz uyumak sanki ölümdür
Mevtâ da uyur sonsuza dek, hâba ne hâcet.

Hâb-ı gaflet = gaflet uykusu

Kaderin verdiği üç çeyrek asırdan fazla
'Hâb-ı gaflette geçen ömrümü rüyâ gördüm.'

Habis = kötü

Dostuna düşmanına habis gözlerle bakma
Esenlikle yaşarsın rahat eder vicdanın
İhtiyacı halinde dostu yalnız bırakma
Esenlikle yaparsın rahat eder vicdanın

Hâcet = lüzum

Sevmekte cefâ varsa ger, esbâba ne hâcet.
Hançer vurarak kalbime gir, bâba ne hâcet.

Hadd = hudut

Özledim dostum seni, hiç görmeden gitsem bile
Düştüğüm gökten derin deryâda ben yitsem bile
Varlığım son haddedir. Cansız kalıp bitsem bile
'Sen dururken meyl ider mi kimseye gönlüm benim'

Hadd = hudut, sınır

Dertlere sabreyleyecek kuvveti ver
Nefsime bir hadd koyacak kudreti ver

Hâfi = gizli, saklı

Yüreğimden gelen aşkım, sana sâfi diyorum
Kalacak sırlarımız, beynene hâfi diyorum

Hâfî = saklı, gizli

Akl ile vicdân kasasında hâfî, kimsesiz
Gövdeye kan gönderen yoldaki peydir gönül

Hâk ile yeksân = toprakla bir, yıkık

Perişân sarhoşu divâne eden raksı ile
Gece meyhâneyi tüm hâk ile yeksân edecek

Hâk = toprak

Ecelin gel diği gün dilberi hâk etmesine
Bu şaraphânede sarhoş bile giryân edecek

Hâk = toprak

Can muvakkat bir konuktur, ten benim mülküm değil,
“Çıksa can, hâk olsa ten, ne can gerek ne ten bana”

Hâk = toprak

Hâk olmadan evvel Fatin'in gönlüne girdin
Sultân olarak gel, sana kalbimde yerin var

Hâkî mekan = toprak mesken, mezar

Hükemâ! Her ne kadar yoksa müsâvât zamanda
Var eşit rütbe mezarlıktaki hâkî mekanda.

Hâkî = saklayan

Zulme kâdir düşmanından aşkı vâkîdir gönül
Eylemek yok derdin izhâr. Sırrı hâkîdir gönül.

Hakk = Allah

Andık seni, yâd eyledik şi'rini üstâd
Cennete de Hakk eyleyecek Tal'atı şâd
Makberde şükür feyz ile yattıkça ecdâd

Dünya kalacak böylece tab'ına mûtâd.

Hakk = Âllah

Mü'min biziz Hakka döndük
Nurduk, karanlıkta söndük
Ahlâkla örf ağlatan yük
Yaprakla toprak ve parktır.

Halâvet = tatlılık,

Acı fürkat taşıyan sözlerim azcık katı lâkin
Kalemin kavli kibâr, hem de halâvet var içinde.

Halvet = yalnız tenhada kalma

Yarışırken beni görsen deli divâne sanırsın
Ama halvette iken bendeni mestâne sanırsın.

Hamd = şükür

Hiç vakit kaybetmeden Allâha her gün hamd ile
Sen de Mehmet bekliyorsun, bitmiyen bir hâbını.

Hamd = şükür

Emin ol, hamd ile Allâha güven, bizler için
İyi günler gelecek, belki düşüнден de güzel.

Hamdüke = hamdolsun

Hamdüke Yârabb diyerek şükrederim
Kullara gösterdiği yoldan giderim

Hamiyyet = milli onur, haysiyet

Seneler sonrası birden hür olan millet için
Yeni devlette mecâl, halkta hamiyet gerekir.

Hamr = şarap, içki

Gece eğlencede hamr içmeyi dostlarla yaparken
Şeb ü rûz şi'r okunan yerleri meyhâne sanırsın.

Hamrâ = içki

Unutup farkını mûbahla harâmın
Dalarak bâdeye hamrâyâ alıştık.

Hâmuş = sessiz

Meclis-i yâranda hergün durmadan söz söylerken
Arz-ı endâmın senin, hâmuş ve lâl eyler beni.

Han = yolculukta ikamet edilen yer

Mefaki der hiç değışmez gülsen de bir ağlasan da
Birkaç sene kiracıyken ya sarayda ya da handa

Hasret- zede = gurbetçi

Gurbet elde dolaşmış yetmişlik bir dedesin
Köyünden uzak kalan garip hasret-zedesin

Han = ikametgah

Varlıklara pek fazla değer verme cihanda
Allah sana sihhat vere ömrünce bu handa

Handân = neş'eli

Bâki! O güzel, meclis-i handâna gelince
Efkâra dalıp sehv ile güftâra dokunma

Handân = neş'e ile gülen

Sûretin gördüm resimden nazlı handânım kızım
Sanki YILDIZ gökten inmiş sevgi sultânım kızım
Bekliyordum vuslatından bir haber cânım kızım
Hoş gelirsin yâr-ı cânım, cânımâ hanım kızım

Hâr = diken

'Senden bilirim yok bana bir fâide. Ey gül'
Mecnun gibi gel etmeyelim biz de tegâfûl
Bülbül bile etmez daha çok hâra tahammül
Mecnun gibi gel etmeyelim biz de tegâfûl

Hâr = diken

Gül bahçesi gez, bülbül-ü şeydâ ile söyleş
Gülhânedede gül koklar isen, hâre dokunma

Hâr = diken

Aşka düşmüş genç kadınlar dost ararken yâr olurlar,
Bir taraftan zevk alırken bir taraftan zâr ederler.
Göz yaşından gül sularken gül dalından hâr olurlar,
Yâr olurlar, zâr ederler. Hâr olurlar, kâr ederler.

Hâr = diken

Gonca bir büt kokladım, gönlüm dayanmaz hasrete
İşte nefhâ böyle yel, bir gül kokar bin hâr batar

Hâr = diken

Kara sevdalı gönüllerde yatan bir
Gül için, kalp acıtan hâra alıştık.

Harabât = meyhane

Gece neş'eyle şaraphânedede meynâb götüren
Yeni sâki harâbât ehlini neşvân edecek

Harâbât = bozukluk, harabeler

Yüce kıymet verilen devletin izzetli makâmı
Görünür herkese kasr amma harâbât var içinde.

Haram = yasak edilmiş

Unutup farkını mûbahla harâmın
Dalarak bâdeye hamrâya alıştık.

Harap = harabe, yıkıntı

Aşkınla ruhuma verdin istirap
Tatlı şerbet diye içirdin şarap
Kalbimi eyledin tamamen harap
Felek canevime seni gönderdi

Hasâil = hasletler, huylar, tabiatlar

Âlem-i fânîdeki insanda hasâil gibi
Olsa bir aşk tutkusu, Allâha garâm nerededir.

Hased = Kıskançlık

Kurtar bizi Allahım, kullarınız biz senin
Kıskançlık hislerinden hased eden kimsenin.

Haslet = huy, karakter

Utanmak iyi hasletse, bu dünyâdan utandım
Dünen yaptığımız herze için nâ'dan utandım.

Hasm = düşman

Akrabam, nefsim ve şeytan tende cânım sıktılar,
Tâ ezelden hattedilmiş doğru yoldan çıktılar.
Bahtımın bir lûtfudur bu. Hasma hâcet kalmadı
Hep berâber birleşip toplam hayâlim yıktılar.

Haşr = kıyamet

Senin aşkınla canım kaynaşacak haşre kadar
Bilesin, daima Mehmet sana vâfi diyorum

Haşr = kıyamet

Aradım dün gece tâ subha kadar köyde seni
Senelerdir o güzel kız köye girmez dediler.
Ararım haşre kadar var diye kendimde seni,
O güzel, sendeki boş gövdeye girmez dediler.

Haşr = buluşmak

Rü'yamdaki âşüfte kadın nerde diyordum
Haşrolmak için yâra da agyâra da sordum.

Haşr = kıyamet

Ben göçmeden gelirsen gerdanına takarım
Gerdanlıkla gerdana haşre kadar bakarım

Hasret = özlem

Hasret, keder ve gam dolu gurbette inleyen
Kalbimde saklı hisleri göstermek isterim

Hasret = özleyiş

Ben inandım, güzelim, gözlerinin sözlerine
Su salar kalpte yanan hasretimin közlerine.
Uzak ellerde bulunsam bile, on yıl daha çok
Yaşarım, bir kere baksam yaşaran gözlerine.

Hasret = özleyiş

Yıl geçti sen gideli
Geleceksen haber ver
Eserken hasret yeli
Geleceksen haber ver

Hatâ = yanlış

Ecelin değişmez pılanı
Taşımaz hatâyı yalanı
Ayırmaz filani falanı
Ne zenginde ne serseride

Hatâ = yanlış

Derler ki bu mısırâda yalan yoksa hatâ var
Mantıkla değil, şâir, odu eşkle yazandır

Hâtıra = anı

Aradan fazlaca kırk beş sene geçti
Güzelim hâtıradan sende ne kaldı.

Hatm = okuyup bitirme

Sen eğer Türkçeyi sâf kalb ile hatm edemezsen
Bu beyitlerde geçen sözleri efsâne sanırsın.

Hattedilmiş = yazılmış, çizilmiş

Akrabam, nefsim ve şeytan tende cânı sıktılar,
Tâ ezelden hattedilmiş doğru yoldan çıktılar.
Bahtımın bir lûtfudur bu. Hasma hâcet kalmadı,
Hep berâber birleşip toplam hayâlim yıktılar.

Havf = korku

Büyüyen havf ile bir âlem yaşarız ki
Ekilen mahsülün ihsâdı da boştur.

Havf-i mevt = ölüm korkusu

Ehl-i dildârdır göçenler, yaşla dolmuş gözleri
Saklıyorken dostlarından havf-i mevt âzâbını.

Hayat-mamat = ölüm kalım

Gezdin, gördün, okudun âlim olduğun sandın
Hayat-memat ilminde hâlâ Elif-be desin

Hayrân = şaşkın

Merhem mi bulur böyle marazlar diye baktım
Dün nâfile mecnun gibi hayrâna danıştım.

Haz = eğlence

Bitti bahar, geldi yaz, nerde neş'e, nerde haz
Beni fazla bekletme uzun uzun mektup yaz

Hazân = sonbahar

Mâhir ve derin duygulu şâir kaleminde
Yaz günleri kış, kışları bâzan da hazândır,

Hazânî = sonbahar görmüş

Bir hazânî bahçede zambak ile sümbül yeter
Zevk verir gurbetteki hayrânına sen gül yeter.

Hece = nazım ölçüsü

Serbest hece vezniyle de şâir yazar amma
Aruzdaki aşk sözleri ezberde kalandır

Hecr = sevgiliden ayrılık

Bu kadar yıl yaşadım gık demeden hecr ile, kari'
Bu tariktir götürür bendeni son menzile, kari'
Benim isyânımı hoşgör ve geçen hakkı bağışla,
Ne kazansam yine kalmaz bana bir pul bile, kari'.

Heder = boşa giden

Kuru bir yel gibi gurbetteki vakt oldu heder
Bozulan sıhhatı kaybetme dahî başka keder

Hem-dem = sıkı fıkı, can ciğer arkadaş

Bu ketûm sırrını hiç kimseye fâş etme Fatin sen
Senin od derdini çoktan beri hem-dem bile bilmez.

Hem-vâre = dâimâ

Görünür her gece hem-vâre burdan
Kara tâbût gidiyor durduran yok,

Hem-dem = arkadaş,

Nice yıllar bana gurbette bir ahbab bile yokken
Gülüşün lûtfuna herkes bana hem-dem oluverdi

Hem-dem = samimi arkadaş,

Kimse senin selvi endâmına enbâz değil.
Hem-dem olan dostlarım sen gibi mümtâz değil

Hemişe = her zaman

HemiŖe gurbet elde, tüter âteŖ-i derun
Hasretinle yanarım sevgili İskenderun.

Hemrah = yoldaŖ

Hissedelim anlaŖalım dille değil, sözle değil
Sevgimizin heybetini kiskanacak hemrahımız
Kalbimizin yangını berk odla değil kzle değil
Bilmiyerek etti isek affedecek Allâhımız

Hercai - gelgeç, deęiŖen

Hercai menekŖesi gibi dnen havası
Az zamanda deęiŖir yağmurla fırtınası.

Herze = boŖ laf

Utanmak iyi hasletse, bu dünyâdan utandım
Dnen yaptığımız herze için nâ'dan utandım.

Hevâ = tutkunluk hoŖlanma

İçten gelen ilk söz bile her derde devâdır
Gel gör güzelim burdaki bir baŖka hevâdır
Kalbim bu muhabbetler için kuytu mevâdır
Gel bir daha hemkeyf olalım boŖ kŖelerde.

Hevâ = sevgi

Neden biz seviŖirken senin ismin HEVÂ derdim
Elem yok, kederim yok, sana her gün kanat gerdim
Çocuklar gibi Ŗendim, seni sevmekti hep derdim
Meğer sen hava mıŖsın yokoluncak nefes verdim

Heyecan = coŖkunluk hali

Heyecandan yana birdenbire içten doğarak
Derenin durmaz akan çay selisin Bosnalı kız.

Hicâb = utanma

Edebiyyat edebinden çok uzklarda kalanlar

Dile hürmet ve hicâb etmeyerek ârı unutmuş.

Hicâb = perde

Ağarmayan gecenin zulmetinde gaybubetin
Kederli kalbimi örten siyah hicâb gibidir

Hicr = ayrılık

Gurbette iken çektiğimiz hicre binâen
Fürkat gamı nerden gelir ahzâna danıştım.

Hicr = ayrılık

Hicr kaygısının bir bilinen çaresi yokmuş
Ben dün gece meyhânede sekrâna danıştım.

Hıfzeyleye = koruya

Bu nazar boncuğu dercetmeğe yetmez bu kenar
Nazarın neşveder erzhar, gelişken gülizar.
O şefik çeşmini, enzârını hıfzeyleye Hakk
Var iken hüsn-i sülûk bizlere değmez ki nazar.

Hikmet = güzel sözler,

Kuru dallardan örülmüş yedi dersihâne gözettik
Arı san'atlı ilim, bilgili hikmet var içinde.

Hikmet = Allahın buyruğu

Bak şu işe hikmete gidiyorum gurbete
Allâh kısmet ederse döneceğim elbette

Hikmet = felsefe, bilgi

Yaradan hikmeti, her cümlede Kur'ân-ı Kerîm'in
Çoğalan kuvve-i kudsiyeli şevket var içinde.

Hikmetini = nedenini

Yaşadım bilmeyerek hilkatimin hikmetini

Harcadım boş yere ilk gençliğimin kıymetini

Hilâl = ay

Yalnız kaldığım akşamların avcunda bile
Yedi katmer göğün üstünde hilâlin görürüm

Hilkat = yaratılış

Yaşadım bilmeyerek hilkatimin hikmetini
Harcadım boş yere ilk gençliğimin kıymetini

Himmet = yardım

İşte yıllarca dolaştım gülerek kâm alarak
Almadan hiç bu acâip feleğin himmetini

Hirmân = mahrum etmek.

Leb-i nârdan bana bir bûse verirken de veli
Ki şarap içmek için hem beni hirmân edecek

His = duygu

Hislerine önem versen
Aşk diline olur dersin
Sen gönülden de istersen
Buluşuruz yarı yolda

His = duygu

Dokununca şaha kalkmış kabaran hislerine
Yumuşak nağme çalan saz telisin Bosnalı kız.

Hiss-i derûn = iç seziş

Mechul olan hiss-i derûn başka neler biliyor
Kaç senedir gâib olan dost mu bugün geliyor
Belki ketûm duygularım son günü müjdeliyor
Sağ kulağım çınladı dün, şimdi seğirdi gözüm.

Hitâm = son

Mefaki bahtiyar ol etrafına neş'e sal

Asık surat yerine daim güler yüzlü kal
Ömrün hitâm bulmadan felekten bir gece çal
Esenlikle yaşarsın rahat eder vicdanın

Hıyâbân = iki tarafı ağaçlı ana yol

Bütün âlem geçecek râh-ı kurdan
O hıyâbân koca yoldur duran yok.

Hücre = oda

Yalnız kaldığımız hücrede dünyâ gördüm.
Odadan çıktığım an devranı tenhâ gördüm.

Hüdâ = Allah

Külü yoktur, duman eksik diyerek kanma sakın
Tutuşan bir çıra kalbim, sönecek sanma sakın.
Çekilen hasreti bir ben bilirim bir de Hüdâ
Unutup vuslatı bir kez, daha çok yanma sakın.

Hüdâ = Allah

Kader budur, gelen gider, doğan ölür geç ya erken
Teker teker göçeceğiz son nefeste Hudâ derken

Hudut = sınır

Oturduk sabaha kadar diz dize
Bakıştık, gülüştük yalnız biz bize
Sarılıp dolaşıp hudut aşmadan
Öpüştük, seviştik hiç konuşmadan

Hükemâ = hakimler, alimler, bilginler

Hükemâ! Her ne kadar yoksa müsâvât zamanda
Var eşit rütbe mezarlıktaki hâkî mekanda.

Hükm-i kazâ = Allah tarafından verilen hüküm

Namazın hükm-i kazâ farzedilen secde için
Kitabın kavline tâatla ibâdet gerekir.

Hühâr = zalim

İhtilafli taraflar özümü hakim seçti
Adalet makamında elime yetki geçti
Sonunda insafsızlar ektiklerini biçti
Vicdanen müsterihim asla hünhâr değilim

Hünkâr = padişah

Geçmişte saraylarda dolaştın diye bir gün
Mecliste cesâretle o hünkâra da sordum.

Hûrî = cennet kızı

Rüzgarlı semâlarda bulutlarla görüştük
Ay nûrunun altında harâretle öpüştük
Hûrî dolu âlemde yeşil cennete düştük
Cenneteki her yerde melekten de güzeldin.

Hürmet = saygı

Çocukları sevindir hayatında
Hürmetle anılırsın vefatında

Hürriken = fırtına, tufan

Gezdiğin yerlerden biri Hindistan
Oradaki ismin insafsız TUFAN
Amerika denen yerlerde iken
Senin yeni adın olur HÜRRİKEN

Hurşid = güneş

Nefsim beni aldatmada, kalbim bana mürşid
Şehvet dolu şeytânî karanlıklara hurşid

Hurşîd = güneş

Bir taraftan tıfl gelirken bir taraftan pîr gider
İşte dünyâ böyledir, bir gün doğar hurşîd batar.

Hüsn = güzel

Mektepte eleştirme Cemil bendeni sen

Ceddim dili Osmanlıca dil olduğunu.
Bir sözlüğe bak hüsn'ü, güzel gör seni sen
İsmin de güzel-yahşi-cemil olduğunu.

Hüsn = güzellik

Ey yumuşak kalpli şûh! Bir süredir hüsnüne
Meftun olan Mehmed'in zikri, boş elfâz değil

Hayat-ı mahsuse = hususi hayat

Hayât-ı mahsusenin şevki hür bir insana zâhir
Yeter ki kendi yönünden, efendisin ya da beysin.
Zamânın en yüce devletlerinde öyle güzel bir
Makâm-ı me'muriyet yok ki, nasbı azline değsin

Hüsn-i sülûk = doğruluk, dürüstlük

Bu nazar boncuğu dercetmeğe yetmez bu kenar
Nazarın neşveder erzhar, gelişirken gülizar.
O şefik çeşmini, enzârını hıfzeyleye Hakk
Var iken hüsn-i sülûk bizlere değmez ki nazar.,

Hüsn-i füsûn = büyü ve sihir güzelliği

May içtimsede mey-hoş değilim
Gönül hüsn-i füsûn aldı yine.
Fürâkınılada hiç hoş değilim
Visâl bizden uzak kaldı yine.

Husrân = zarar, ziyan, kayıp

Yaşarken bunca varlıklarla, Mehmet, sor ki eflâke
Neden hep muttasıl husrânımız, efgânımız vardır?

Husrân = acı, zarar-ziyan

Her gece Sultânının bin bir siteminden de çok
Döktüğü göz yaşları derd ekledi husrânına

Hüsrân = kaybetme acısı

Aşkın kapı kulluk gücünün verdiği zevki
Azl korkusunun verdiği hüsrâna değişmem

Huşrit = güneş

Sözüne güvenilir merd adam yiğit olur
Zayıf ve fakirlere her zaman müfit olur
Etrafına nur saçar zulmette hurşit olur
Yalan dolan geçinen namerde yâr değilim

Husûmet = karşıtlık, düşmanlık

Köyden uzak illerde ben, bir tek suçum sevmek iken
Husûmetin bilmem neden dünyâlara saldın beni

Hüveydâ = açık, meydanda

Kamerin sunduğu aydınlığın etrâfında
Senin ay yüzlü güzel vechi hüveydâ gördüm.

Hüzün = keder

Kader evlatları insanlar için haz dolu gün var.
Büyüyen gençlere bayram, gelişen dosta düğün var.
Arayan kimseye eğlencelerin her türü mevcut
Ama çok neş'eli günlerde dahî bizde hüzün var.

Huzur = rahatlık

Yavaşça gitmeliyim yaya
Rahat huzur dolu dünyaya
Beyaz kefenle temiz ve pak

Huzûr = rahatlık

Taht-ı saltânat Süleyman sürdü bahtından da bol
Her zaferde yardım etti kendine binlerce kol
Doğruluktur doğru yol, tahtan giden Allâha yol
'Ger huzûr itmek dilersen ey Muhibbî fâriğ ol'

İbâdet = duâ

Namazın hükm-i kazâ farzedilen secde için
Kitabın kavline tâatla ibâdet gerekir.

İblis = şeytan

Gece rü'yamdaki âb-hufte ya yağmur veya karmış,
Fakat âb-nâr ile iblis bedi' evrâkı yakarmış.
Bu fecî cürmüne pişmân olan iblîs ile nefsim,
Suçunun affı için nâfile Allâha yakarmış.

İbrâz = meydana çıkarma

Her ne kadar gizli tutsam da devâsız, vahim
Derdimi âlem bilir, maksadım ibrâz değil.

İbret = ders

Sözüm ibret doludur. Sanma hikâyet var içinde
Göreceksin, ne kadar ders-i hakîkât var içinde.

İdrâk = anlayış

Gençlikteki efkârı unuttum. Bilir Allah
Tebdil-i zemân eyledi idrâkımı tağyir.

İdrâk = anlayış

Tebdil-i zemân eyledi idrâkımı tağyir
Tehcir-i mekân eyledi âfâkımı tağyir.

İffet = namus, ahlak

Yine hiç bilmediğim bir gece meyhânede ben
Mey'i lezzetli bulur, sâkide iffet görürüm.

İfrât-tefrit = iki yönde aşırılık

Bir dil ki bu ifrât ile tefrit arasında
Şair dili kalpten konuşan gizli lisandır

İhmâl = önem vermeme

Duânı ihmâl etme hayatında
Rahat etmek istersen vefatında

İhsâd = hasat, toplama, biçme

Zalim kişiler bilmeli kim bir kötülük kendine kalmaz
Eyyâm gelecek hep kötü mahsüllerin ihsâdı da vardır

İhsâd = hasad, biçme

Büyüyen havf ile bir âlem yaşarız ki
Ekilen mahsülün ihsâdı da boştur.

İhsâd = hasad etme, biçme, toplama

Çalap'ın verdiği bol mahsulü ihsad ederiz
Paramız bittiği gün zengine munkâd ederiz.

İhsân = bağış, lûtufl

İhsân edilen sıhhate şükranları ma'ruf
Gurbettede BAKİ'ye İKÂB eyleme yâ Rabb.

İhsân = yardım

Sevgim arttı gittikçe
Bunda bir mahâret yok
Fitre ihsân ettikçe
Verdi Allâhım pek çok
Gençleri eğittikçe
Bilgim arttı. Gönlüm tok

İhsân = bağış

Saman otlar ve çamurlarla yapılmış yere girdik
Fakir insanlara ihsân ve inâyet var içinde.

İhtizaz = titreme

Konuşurken beliren sesindeki ihtizaz
Kararımı vermekte yardımcı oldu biraz

İhvân = kardeşler

Senelerdir düşülen zilleti bir ben bilirim
Kötü ahbârı bizim köydeki ihvâna götür.

İkâb = eziyet

İhsân edilen sıhhate şükranları ma'ruf
Gurbettede BAKİ'ye İKÂB eyleme yâ Rabb.,

İkbâl = halin iyi olması, bahtiyarlık

İkbâli hemen biz kaderin seyrine saldık
Aşk âlemi derken gece hülyâlara daldık
Biz böylece geç vakte kadar bir süre kaldık
Meltemli o seherde melekten de güzeldin

İkbâl = kabullenme

Kırkhan gibi Reyhanlı da şenlikli şehirler
İhsan ile ikbâl ile en başta gelirler

İkd-i zülfün = saçının örgüsü

Geç vakit boy gösterip mecliste naz etsen bile,
"İkd-i zülfün çözme kim âşüfte-hâl eyler beni."

İkrâr = açıkça verilen karar

Yıllar boyu kalben sana bağlanmışım ammâ
'Sen de güzelim ettiğin ikrârı unutma'

İletmek = göndermek

Acı haber iletme
Dedim sana gel gitme
Ben ettiysem sen etme
Geleceksen haber ver

İllet = hastalık

Alemde bu aşk-illeti yoktur bilen amma
Sevmek zedeler kalbi, sevilmeğe lezizdir

İlm-i fikh = şerâit ilmi, hadis, tefsir,
Hazret-i Peryamberin sünnetlerinden saptığında
İlm-i-fikh dersinde dün zikrettiğin mezheb bulunmaz.

İlticagâh = sığınak
Varlıkların sahibi insanların Allahı
Ancak sensin düşenin en son ilticahâhı

İltifât = hürmet
Çölde kalmış dertli Mehmet iltifâtın görmeden
Serseri Mecnuna dönmüş sen de kal Leylâ gibi

İmâm = dini lider
Varsa kulüp başkanı gurbette, imâm nerdedir.
Geçti mübârek Ramazan, bizde siyâm nerdedir.

İmdâd = yardım
Ramazan bayramı bir yoksula imdâd ederiz
Öte yandan metelik yok diye feryâd ederiz.

İmhâ = yoketme
Aldığım muzmir sitemler kalbi şerhâ etmeseydi
Bûseden destan yazardım gurbet imhâ etmeseydi
Bende mazbut aklı şeydâ etmeseydi.
Fikri ednâ etmeseydi.

İmsâk = pehriz, cimrilik
Dünyâyı dolaştım. Fukarâ insleri gördüm
Te'vid-i ihsân eyledi imsâkımı tağyir.

İmtiyaz = hürmet, farklı
Pak olmak gereklidir temiz şahsiyet pek az

Bütün renkler içinde çabuk kirlenir beyaz
Mecliste rağbet görür kazanır çok imtiyaz
Bütün renkler içinde çabuk kirlenir beyaz

İmtiyaz = ayrıcalık, farklı

Gece gündüz her yerde eğlenceye doyumaz
Yaşamak şöyle dursun orda doğmak imtiyaz.

İnâyet = ihsân, iyilik, yardım

Yalnız bayrama mahsûs iyi günlerde değil
Gücü az yoksuna her demde inâyet gerekir.

İnâyet = lûtufluk, yardım

Saman otlar ve çamurlarla yapılmış yere girdik
Fakir insanlara ihsân ve inâyet var içinde.

İnfâk = nafaka, geçinme

Allâha güvendim ve tevekkülle barıştım
Te'kid-i imân eyledi infâkımı tağyir.

İnfâz = yapmak, yerine getirmek

Varlığa önem verme paylaş her yediğini
Sözlerinin eri ol infâz et dediğini
İlim irfân yolunda öğret öğrendiğini
Esenlikle yaşarsın rahat eder vicdanın

İns = insan, beşer

Beri gel sevgili ins, şeytanı inkâr edelim.
Bize ahbab görünen nefsi de enzâr edelim.

İns = insan

Dünyâyı dolaştım. Fukarâ insleri gördüm
Te'vid-i ihsân eyledi imsâkımı tağyir.

İntâk = nutuk, sözler

Tedris ve tederrüsle yaşım sekseni buldu

Tekmil-i irfân eyledi intâkımı tağyir.

Irak = uzak

Ayrıldım köyümden ederek merak
Dolaştım illeri birşeyler için
Bu merak götürdü beni çok Irak
Yerlere: Hint, Japon, Burma, Tibet, Çin

İrfan = bilgi

Yeter irfânımız, hoş bilgimiz hep fitraten mevcut
Mükemmel bir gazel yazdık Fatin bir derdimiz yoktur.

İrfân = bilgi, ilim

Annem benim akşamları neş'eyle gülerdi
Hak vermek için ince dokurken sık elerdi
Din, terbiye, hürmet gibi irfân konusunda
Annem bize sarsılmaz ilim saygısı verdi

İrfân = bilgi, bilim

Gökteki yıldız sevenin hâlini irfân. Ne mümkün
Sessiz olan türbe içinden dışa tuğyân. Ne mümkün

İrşâd = doğru yolu gösterme, uyarma

Dinimiz hak bilerek gençleri irşâd ederiz.
Öte yandan da zayıf ma'suma bîdâd ederiz.

İrsi = doğumdan olan

Hayat irsî maraz oldukça bu âlemde bize
Babadan vasl ile geçmekte bebek bünyemize.
Bilinen belli devâ yok bu muzir hastalığa,
Esefâ! Bir de memât dercedilir künyemize.

İşret = içki içme,

Başı boş dostları işrette ve meyhânede gördük
İyi bir hâne değil gizli felâket var içinde.

İstek = gaye, emel

İçimdeki boşluk sevgiyle doldu
Sıkıntı yanında neş'e de boldu
Gayeme eriştim isteğim oldu
Felek canevime seni gönderdi

İstid'a' = yalvararak birşey isteme

Öyle câhilsin ki Mehmet, zâtınâ mekteb bulunmaz.
Şems'e istid'a' yazarsan kâmil-ül-âm şeb bulunmaz.

İstikbâl = gelecek

Bu gün ölsem bu benim mâzimin en son günüdür
Ya yaşarsam bu gün istikbâlimin, ilk dünüdür

İyab = geri dönmek

Pişman olma fayda vermez
Dünya çarkı etmez iyab
Bâki Mehmet aşkı yermez
Keşke sevgi olasa sevab

İyân = açık, belli

Bûse-i leb çıktı dehândan dü-lisân olmadan
Gel bunu nîhân tutalım halka iyân olmadan.
Nefs-i revânın kısa nalânı figân olmadan
Gel bunu bir sır tutalım halka iyân olmadan.

İyd = bayram

Ne iyd nede şölen
İçin keder eder
Kıral veya kölen

İz'an = anlayış

Gönlüme heyecan ve can getirdin
Aşkı tatmak için zaman getirdin
Şaşırmış zihnime iz'an getirdin
Felek canevime seni gönderdi

İzhâr = gösterme, meydana çıkarma

Zulme kâdir düşmanından aşkı vâkîdir gönül
Eylemek yok derdin izhâr. Sırrı hâkîdir gönül.

İzzet = hürmet

Küçücük hânede evlâd-u ayâl, ced, ebeveyn
Gibi tüm fertlere ikrâm ile izzet gerekir.

İzzet = değer, onur, yücelik,

Yüce kıymet verilen devletin izzetli makâmı
Görünür herkese kasr amma harâbât var içinde.

K

Kabir = mezar

Son namazdan sonra sessiz söylenirken son selâm
Dosta benzer saygısızlar boş senâlar vermesin.
Ben kabirden dosta şahsen verdiğim son bir kelâm:
Hem mezâra gelmesin, hem bir çelenk göndermesin.

Kabr = mezar

Kara toprak bile bilmez, ölümün verdiği vehm'i
Kazılan kabre inen sandığın uzlet var içinde.

Kabr = mezar

Anadadan doğma bebekler gibi ben de
Ararım kabre kadar kendimi bende

Kabr = mezar

Alışır sancısını saklıyarak kabre kadar
Ne şikâyet ne de sızlanma gerek bunda Fatın

Kabr = mezar

Bunca yıldır çokça gördüm kabre medhal bâbını.
Amma bir kaç kerre gömdüm ehl-i derd erbâbını.

Kabr = mezar

Geldi zamânı da, yeri de
İsmimi biraktım geride
Kabre mal götürmek yoksa da
Yüz kilo sakladım deride

Kader = alın yazısı

Umarım sevgili YILDIZ kaderin gösterecek
Sana neş'eli hayât en iyi günden de güzel.

Kadı = hâkim

Hukukçu Zehrayı kadı mı sandın?
Çiçeğin arapça adı mı sandın?
Yürüyen Merdiven sunucusunu
Gönül dostlarına dadı mı sandın?

Kahr = dert, zorlama

Günahsızdım duâ ettim
Utanmazdan hayâ ettim
Gönül derdinden âh ettim
Bu kahr'e ben neden düştüm

Kakül = saç kıvrığı

Dostu mecnûn etmeğe zülfündeki kakül yeter
Ağlasın bülbül gül için, dostuna sen gül yeter.

Kâm = zevk

Kâm alırken vuslatından kulların hayrân olurdu
Nısfı çökmüş çöp samanlıklar dahî seyrân olurdu
Köyde bizden kimse şekvâ etmeseydi.
Komşu kıssâ etmeseydi.

Kam-yâb = mesrur, mutlu

Kederin söyleme hiç, dostları gam-yâb edersin
Ama, yekten tümü düşmanları kam-yâb edersin.

Kamer = ay

Kamerin sunduğu aydınlığın etrâfında
Senin ay yüzlü güzel vechi hüveydâ gördüm.

Kamer = ay

Gece durgun göle baksam göremem başka kamer
Suda yalnız yüzen ay yüzlü cemâlin görürüm

Kamerin şavkı = ayın ışığı

Kamerin şavkını ölçsem gece etraf kararınca
Yüzünün nûru gelir fazlaca revnak darasında.

Kamerrû = ay yüzlü

Mefaki kırk-yedi yıl önce köyünden göçtü
Şehrini terketti diyar-ı gurbeti seçti
Kamerrû kızı bulmak için fezayı geçti
Ay yüzlü güzel “Şimdi gelir, bekle.” dediler

Kâmil-ül-âm = bütün yıl boyunca

Öyle câhilsin ki Mehmet, zâtınâ mekteb bulunmaz.
Şems'e istid'a' yazarsan kâmil-ül-âm şeb bulunmaz.

Kanar = yanılır

Yeremiyeceğim el'i
Öveceğim, öveceğim.
Diye kanar.,,

Kâr = iş, güç, kazanç

Dolaşıp yurttan uzak taşrada bir kâr aradım.
Bana münkâd kalacak zenne hükümdâr aradım.
Yok imiş böyle kazanç, böyle nisâ, böyle diyâr
Koşarak yurda dönüp karyede bir yâr aradım.

Karâr = dinlenme, rahat

Gam, keder, günlük geçimle ihtiyarlık bir yana
Hastalık baş gösterir, derhal karâr elden gider

Kâri' = okuyucu

Kâri! Yeter artık yazıdan etme şikâyet

Bizler yazıyor, sen okuyorsun en azından
Öğrenmeğe ferdin yetemez ömrü kifâyet
Gel zevk alalım biz kaderin cilve-nazından

Kari' = okuyucu

Bu kadar yıl yaşadım gık demeden hecr ile, kari'
Bu tariktir götürür bendeni son menzile, kari'
Benim isyânımı hoşgör ve geçen hakkı bağışla,
Ne kazansam yine kalmaz bana bir pul bile, kari'.

Karye = köy, kasaba

Dolaşıp yurttan uzak taşrada bir kâr aradım.
Bana münkâd kalacak zenne hükümdâr aradım.
Yok imiş böyle kazanç, böyle nisâ, böyle diyâr
Coşarak yurda dönüp karyede bir yâr aradım.

Karye = köy

Yazmışsa kader çok defa evden çıkan evlat köye
dönmez
Yâdelde ölen yolcuların karyede ecdâdı da vardır

Kasir = kısa

“İstanbulun evsâfını mümkün mü beyân hiç”
Der miydi Nedim böylece söz kendi şirinde
Hâşâ! Hiç eder miydi kasir vakti ziyan hiç
Şahsen bu güzel hissini Sultân beşirinde.

Kasr = köşk, saray,

Yüce kıymet verilen devletin izzetli makâmı
Görünür herkese kasr amma harâbât var içinde.

Kasvet = sıkıntı

Tenhâ garibelerde bugün gam çekerek sabredelim
biz
Kasvet dolu sâkin geceden sonra seher bâdı da
vardır

Katre = damla

Neyledin döndün sözünden, ağlamışsın dün gece
Döktüğün bir katre yaş gönlümde bir deryâ gibi

Katre = damla

Sinemini yangını bir damla su muhtâcı için
Eğer isterse Hüdâ katreyi bârân edecek

Katre = damla

Sanem ister ki gözünden düşen âb, ebr ile uçsun
O kadar yükselecek katreyi şebnem bile bilmez.

Kavî = kuvvetli

Aşıkın aklında Hüsrev gibi keydir gönül
Güçlü nefisten kavî hânede beydir gönül

Kavl = söz

Geçemem kumlu sıcak çöl, koca bir dağ delemem
Aşamam dalgalı deryâ, seni zinhâr çelemem
Bana mektub kaderin kavline karşıt gelemem
Sana hasret kalanın bahtı siyahtır denecek

Kavl-i mücerret = katıksız doğru söz,

Bu derin hisleri vahdet duyarak beyt'lere kazdım
Olamaz lâf-ı güzâf, kavli-i mücerret var içinde.

Kavli = sözü,

Acı fürkat taşıyan sözlerim azcık katı lâkin
Kalemin kavli kibâr, hem de halâvet var içinde.

Kavline = sözlerine

Namazın hükm-i kazâ farzedilen secde için
Kitabın kavline tâatla ibâdet gerekir.

Kaygı = sıkıntı

'Gül üzölsün gonca açölsün, bana sen gül yiter'

Her tataftan kaygı saçılınsın, bana sen gül yeter

Kaygı = sıkıntı

Tasayla neş'eyi yarıştır diye
Zevkle ıstırabı karıştır diye
Kaygıyla huzuru barıştır diye
Felek canevime seni gönderdi

Kebir = büyük

Fazla gurur besliyene
Nefsi kebir, aklı fakir,
Gözle bakıp, görmiyene
Âmâ dedirtmek gerekir

Keder = üzüntü

Keder hüznün dolmuşsun çiçek gibi solmuşsun
Ben gurbete gidince hemen gelin olmuşsun

Kefe = terazi

Hayret-hayrân kefenin iki gözü
Biri azalınca diğeri artar
İlimdir bunların esası özü
Temkinli tahminin değeri artar

Kelâm = söz

Son namazdan sonra sessiz söylenirken son selâm
Dosta benzer saygısızlar boş senâlar vermesin.
Ben kabirden dosta şahsen verdiğim son bir kelâm:
Hem mezâra gelmesin, hem bir çelenk göndermesin.

Kelb = köpek

Müfidse eğer kelb ile it nef'i demektir
Tâhir ve temiz sâdık it'in hepsi köpektir.

Kelb-i vefâkâr = sadık köpek

Kelb-i vefâkâr da müfîd bir köpek amma

Etmesin Allâh bizi pest itlere mühtaç.

Kem = kötü niyetli

Kem komşuların gönlüne insanlık ekerken
Mekteplere biz gitmeden evvel, sabah erken
Ahlâk, eğitim, terbiye, imân konusunda
Annem bize şefkat ve onur duygusu verdi

Kem râh = kötü bozuk fena yol

Tuttukları yollar ne yazık selvete çıkmaz
Külhanda yatıp gıybet eden müfsid'e kem râh.

Kem = kötü

Kesme garip parmağın gün gelir dest'in olur
Kaymağı yersen bu gün yüzdüğün postun olur
Şartları hak gösteren, kem sözün varsa bile
Düşmana çok sövme kim, gün gelir dostun olur.

Kisvet = elbise

Kisvet-i gıybet giyenin
Nâm'ı denî'den daha zir.
Hakk-ı yetimden yiyenin
Fitnecilerden de muzir.

Kem = kötü

Sendeki BEN'lik seni kem rü'yaya daldırır.
Dost dahi düşmanla berâber sana saldırır.
Gönlünü alçalt biraz, at kibrini, kardeşim
Zor yere düşsen bile Mevlâ seni kaldırır.

Kem = kötü, bozuk

Sert bakışlardan da zâid bir güzel söz şâd eder
İşte sevdâ böyledir, lebden çıkan kem söz batar.

Kemâl = olgunluk, bilgili

Kemâl der Fatin'e fâtin
Kalır medresede cahil.
Fatin der ki buna, lâkin

Kemâl "Fatn-ı mütegâfil"

Kemençe = bir nevi keman

Kız sen nesen? Sen nesen? Gözü sürmeli misin?
Güzel nağme çıkaran kemençe teli misin?

Kenar = köşe, sûtûn

Bu nazar boncuğu dercetmeğe yetmez bu kenar
Nazarın neşveder erzhar, gelişirken gülizar.
O şefik çeşmini, enzârını hıfzeyeyleye Hakk
Var iken hüsn-i sülûk bizlere değmez ki nazar.

Kent = şehir

Bazı günler olup deli FIRTINA
Yüklersin ağacı evi sırtına
Yıkarsın bentleri suyu taşıyıp
Basarsın kentleri köprüler yıkıp

Ketûm = gizli

Bu ketûm sırrını hiç kimseye fâş etme Fatin sen
Senin od derdini çoktan beri hem-dem bile bilmez.

Ketûm = kapalı

Mechul olan hiss-i derûn başka neler biliyor
Kaç senedir gâib olan dost mu bugün geliyor
Belki ketûm duygularım son günü müjdeliyor
Sağ kulağım çinladı dün, şimdi seğirdi gözüm.

Kevkeb = yıldız

Gurbet elde bir hayâtın ma'mur olmaz dört yanı
Günlerim geçmez kolay, yalnız yaşam kalp düşmanı
Gökte kevkeb, yerde YILDIZ'lar hatırlar amcanı
Hoş gelirsin yâr-ı cânım, cânımâ hanım kızım

Kevkeb = yıldız

Aya baksam görürüm vechini saçlar arasında.

Sana baksam görürüm kevkebi bir şeb karasında.

Key = İran padişahlarına verilen unvan,
Aşkın aklında Hüsrev gibi keydir gönül
Güçlü nefisten kavî hânede beydir gönül

Kez = kerre

Ağyara çuvaldız sokacaksan, daha evvel
Kendin dene bir kez, kanatır iğne batınca

Kibir = büyüklük

Bazı düşman bazı şeytan seni etmiş perişan
Sonu gelmez kibirindir sana güçlük çıkaran
Yaramaz nefisine yol vermek için geldi zaman

Kibr = kibir

Bırakıp kibri kökünden kırarak nefsimizi
Sayısız suçlara pişman olarak zâr edelim.

Kifâyet = kâfi

Kâri! Yeter artık yazıdan etme şikâyet
Bizler yazıyor, sen okuyorsun en azından
Öğrenmeğe ferdin yetemez ömrü kifâyet
Gel zevk alalım biz kaderin cilve-nazından

Kilâb = köpekler

Mahalleden gelerek mâşuku ve mâşukayı
Çekiştiren kişiler havlayan kilâb gibidir

Kiler = depo, zahire konan yer

Yok tatlı lokum, yoksa da biftek kilerinde
Allahına şükret doyuyorsan bu evinde

Killet = azlık, kıtlık

İsraf ederek mülkünü sen killete düştün
Mülkün böyleceksin

Kınama = eleştirme

Kınamaz kimse severken sevenin sevdiği kalbi
Sevilen kimse alınmaz.

Kirâb = kılıç kını

Kılıç misali kesen sözlerin saçıldığı yer
Kızıl dudakla ağız, süslü bir kirâb gibidir

Kış = soğuk mevsim

Geçen aylar sonu kış geldiği günler
Yarı cennet gibi bahçende ne kaldı.

Kıssa = dedi kodu

Kâm alırken vuslatından kulların hayrân olurdu
Nısfı çökmüş çöp samanlıklar dahî seyrân olurdu
Köyde bizden kimse şekvâ etmeseydi.
Komşu kıssâ etmeseydi.

Kiyâm = isyan, kaos

Kâinattan feyz alan her şeyde vardır bir nizâm
Ger nizâm eksikse aslen derc olur birden kiyâm.

Kıymet = ehemmiyet, önem

Bundan yana insanlığa kıymet veriyorsan
Öksüz ve yetimlerle de paylaş ne yiyorsan

Kizb = yalan

Feleğin câhili ey gâfil-i edyân
Hoca sen gıybet edip küfre yapıştın.
Kılarak mü'mine kizb ile bühtân
Köyü tüm yağma edip mülkü kapıştın.

Kol = taraf

Sen bir kolda ben bir kolda
Çırpınırsız sağda solda

Yaklaşırsan biraz daha
Buluşuruz yarı yolda

Kor = ateş

İşte orda kalacak sen dönünceye kadar
Veya içimde yanan kor sönünceye kadar

Koruk = üzümün olgunlaşmamış şekli

Koruklar üzüm oldu
Yaşaran gözüm oldu
Sana son sözüm oldu
Geleceksen haber ver

Küffar = kafirler

Pelaspere görünen kiyafete aldanma
Berduş için söylenen rivayetlere kanma
Küffâr ile uğraştım hata etmedim sanma
Allâh şahidim olsun pek günahkâr değilim

Küffâr = kafirler

Senin ahvâlini, ey sevgili, rüzgâra danıştım.
Dolaşırken garip ellerde de, küffâra danıştım.

Kul = köle

Girmedim kalbim sapıtanlar tasına
Eyleme yâ Rabb, beni kul, başkasına

Kul = köle

Aldın beni bir kul gibi, sen kendine bağladın
Gündüzleri güldün fakat akşamları ağladın
“Rüsvâ oluruz halka, unut bunları sen” dedim
Olmaz diyerek kalbimi binbir gece dağladın

Küllünü = bütününü

Bildiklerimin küllünü dersihâneye serdim
Aldıklarımın hepsini öğrenciye verdim.

Mahşer günü ahretteki mizân konusunda
Sen hakkını ettin mi helâl? İpte bu derdim.

Kürre-i arz = dünyâ

Ne hayâl âlemdir geldiğimiz kürre-i arz
Hakikattir. Bu hayâl âleminin terki de farz

Küs = dargın

Ötüşen kuşları küs, bülbülü sessiz,
Gülü solgun, kuru gülşende ne kaldı.

Kûşe = kuytu bir yer,

Bir ibâdet yeridir, kûşede metruk bile olsa
O nazargâh-ı ilâhinin uhuvvet var içinde.

Kuvve-i Kudsîye = kutsal güç,

Yaradan hikmeti, her cümlede Kur'ân-ı Kerîm'in
Çoğalan kuvve-i kudsiyeli şevket var içinde.

Kûy-i yârdan = sevgilinin köyü

Ağlamaktan, sızlamaktan duygular gelmez dile
Yazdığım, gönderdiğim sert serzenişler nâfile.
Vuslatın için diz çöküp bir secdeye gelsem bile.
Kûy-i yârdan bir güzel söz, bir de mektup bekledim

L

Laf-ı manzum = ölçülü sözler

Laf-ı manzum bu beyitlerde redif kâfiyelerle
Aruzun verdiği âhenge sadâkat var içinde.

Laf-ı güzaf = boş laf

Bu derin hisleri vahdet duyarak beyt'lere kazdım
Olamaz laf-ı güzâf, kavli-i mücerret var içinde.

Lafz = söz

Bizim için sevgiler bâbında hiç bir lafzı yok derler

'Belî, söz bilmeziz ammâ biraz irfânımız vardır'

Lafz = söz

Hemen İMDÂD'a cevap, zevk-i zarâfetle geldi
Kısa bir sözdü fakat harfleri âfâkı deldi.
Sanırım, ben gibi gurbetçiye gönderdiğin lafz,
Vecîz olmakla berâber dizelerden 'GÜZELDİ'

Lahza = an

Şâirlerin ekser defa hoşlandığı lahza
Boş vaktini divânına vakfettiği andır

Lâkab = şöhet

İlk adım Mehmet Fatin'dir. Lâkabım, Gurbettede
Türkçe manzumlar yazan, yaşlanmış olgun bir dede
Can gönülden sevdiğim dost başka dil bilmezse de
Aslı Türk New Yok'lu gençler Türkçe bilmezden gelir.

Lâkin = fakat, amma

Memleketimden çok uzak yerleri gezdim ve lâkin
Gurbete gitmekle senin sevgini nisyân. Ne mümkün

Lâkin = fakat

Ezelden beri var banka soyanlar ammâ ve lâkin
Bu hortumcuların yaptığı yağmâdan utandım.,

Lâl = dudak

Kuru bir çift dudağın yandığı bir şehvet ile
Küçücük bûse için kırmızı lâlin görürüm

Lâl = dilsiz

Meclis-i yâranda hergün durmadan söz söylerken
Arz-ı endâmın senin, hâmuş ve lâl eyler beni.

Leb = dudak

Sert bakışlardan da zâid bir güzel söz şâd eder
İşte sevdâ böyledir, lebden çıkan kem söz batar.

Leb = dudak

Bir çift dudağın tâkati pek çok mu sanırsın
Öptükçe sıcak lebleri, bir yevm usanırsın.

Leb-i nâr = ateş dudak

Leb-i nârdan bana bir bûse verirken de veli
Ki şarap içmek için hem beni hirmân edecek

Lemyezel = sunu gelmeyen, yok olmayan

Hiç bir yerde bulunmaz tabiat güzelliği
İklimin nerminliği, hayat lemyezelliği.

Leşker = asker

Yeni dünyâda yahûd dış siyaset dönderiyor
Koca bir devleti Texastaki genç önderiyor.
Çocuk öldürmeğe Bağdatla Kudüs cephesine,
Gavurun leşkerini York'lu çıfıt gönderiyor.

Letâfet =güzellik

Duygu dolu serbest şiir
İçinde var bir letâfet
Serbest şi'ri, nesirle bir
Yorumlamak bir marifet

Leyâl = geceler

Cedd ölür evlat doğar mahdud ömür böyle biter
Şems batar leyâl gelir birden nehâr elden gider

Leyl = gece

Mest olurdum her dem amma bir tebessüm
sağlamakla
Can gönülden sevdiğim kız köyde her leyl
ağlamakla,
Göz yaşından çağlayan mâ etmeseydi.
Çölde deryâ etmeseydi.

Leyl ve nehâr = gece ve gündüz

Yaşasam senden uzak beldede her leyl ve nehâr
Gecenin kapkara göksünde zühâlin görürüm

Leyl = gece

Nice günler sana vuslat haberin bekliyorum
Eğer akşam gelemezsen bu seher gel güzelim.
Beni hasretle yakan günlere leyl ekliyorum
Beni bekletme günahdır. Bu sefer gel güzelim.

Lîk = lâkin

Sevildik hem de sevdik kendi düyâmızda, Ey,vallâh
Güzel gülbahçemiz var lîk, dikensiz verdimiz yoktur.

Lisan = dil

Ya bir sürçü lisandan kime ettikse eziyet
Edebsiz söz için yâr ile gavgâdan utandım.

Lûğat = sözlük

Sevginin meâlini lûğatlar tarif eder
Anneler bebeğini daha görmeden sever

Lûtf = ihsan

Sapıtanlara değil sevdiğin insanlara
Lûtfettiğin düz yolu göster bize bir ara.
Ne doğar ne doğurur eşiti yoktur diye
Varlıklar arasında benzemez hiç bir şeye.

Lûtf = iyilik, güzellik

Et lûtf, İlâhî bir aşka
Nefs kandıran sahte çarktır.
İnsan, gönülden de başka,
Yaprakla toprak ve parktır

Lûtf = letafet, güzellik

Şefkat dağıtan kalbi büyük yoldaşımın

Lûtf İNCE'leyen dostluğu SABİT gibidir.

Lûtf = güzellik

Eğlenmek için yârını yârârını öğren
Çindeysede, lûtf ilmini irfânını öğren
Mahşerdeki menzilde hesap vermeden önce
Dünyâda iken diynini iymânını öğren.

Lûtf = güzellik

İnsanı çok yordu hayât kaygısı, hiç şüphesiz
Lûtf ile göster bana dünyâda arâm nerdedir.

Lûtf-ı Hüdâ = Allahın inayeti

Dilerim lûtf-ı Hüdâ yol sapıtan düşmana gelsin
Edilen hayr ve düâ sevgili dostum sana gelsin.

Lûtf ile = kerem ile

Geçmişim azgınca günahlarla dolu
Lûtf ile göster bana dos-doğru yolu
M

Mâ = su

Mest olurdum her dem amma bir tebessüm sağlamakla
Can gönülden sevdiğim kız köyde her leyl ağlamakla,
Göz yaşından çağlayan mâ etmeseydi.
Çölde deryâ etmeseydi.

Ma'kûl = akıllıca

Olsaydı eğer topluluğun verdiği ahkâm,
Sâdece ma'kûl.

Ma'mur = imar edilmiş

Gurbet elde bir hayâtın ma'mur olmaz dört yanı
Günlerim geçmez kolay, yalnız yaşam kalp düşmanı
Gökte kevkeb, yerde YILDIZ'lar hatırlar amcanı
Hoş gelirsin yâr-ı cânım, cânımâ hanım kızım

Ma'ruf = belli

İhsân edilen sıhhate şükranları ma'ruf
Gurbettede BAKİ'ye İKÂB eyleme yâ Rabb.

Ma'ruf = belli

Yüce Kur'andaki âyetleri tefsir ile ma'ruf
Din-i İslâmı eğiten mektebe zâil diyelim mi?

Ma'sum = suçsuz

Pusudadır sessiz durur
Ne ahlâk var ne de gurur
Ma'sumlara sille vurur
Aşk ta böyle değil midir?

Ma'sum = suçsuz, kabahatsiz,

Senelerden beri gurbette kalan ma'suma bir gün
Sulanan gözde bi-baht eşk-i surûr demm oluverdi

Ma'sum = suçsuz

Dinimiz hak bilerek gençleri irşâd ederiz.
Öte yandan da zayıf ma'suma bîdâd ederiz.

Mâba'di = sonu, arkası

Mâba'di gelmeyen geceler veche damlayan
Eşkimle yazdığım şiri göndermek isterim

Mâbed = ibadet edilen yer

Uzak illerde mukaddes sayılan mâbede girdik
Ulu Kur'ân-ı Kerîm'den yüce âyet var içinde.

Madhal bâbı = giriş kapısı

Bunca yıldır çokça gördüm kabre medhal bâbını.
Amma bir kaç kerre gömdüm ehl-i derd erbâbını.

Mağâbit = imrenilecek, gıpta edilecek

Şairlerin ünvâni mağâbit gibidir

Yazdıkları insanlığa âit gibidir

Mâh = ay yüzlü güzel

Enhârda su âheste akar bıkmadan, Ey mâh.
Ömr böyle biter, âlemi hiç sıkmadan, Ey mâh.
Gel, şevk içelim âb-ı hayât zevk kadehinden
Miâdı gelip tendeki rûh çıkmadan, Ey mâh.

Mâh = ay

Mâha benzer vechinin her günde bir kez geldiği
Meclisin koynunda yatmış nazlı sâkîdir gönül.

Mahâret = beceriklilik

Sevgim arttı gittikçe
Bunda bir mahâret yok
Fitre ihsân ettikçe
Verdi Allâhım pek çok
Gençleri eğittikçe
Bilgim arttı. Gönlüm tok

Mahbûb = sevilen

Sen ecelden sonra gittin çıkmadı gürbüz sesin
Şanlı tahtın çoktan uçtu, şimdi toprak yerdesin
Altı yüz yıl geçti artık söyle mahbûb nerdesin
'Ger huzûr itmek dilersen ey Muhibbî fâriğ ol'

Mahbûbe = sevilen kadın

Uzunca tatlı ömür mahbûbeyle bir yaşamak
Zamanla eskiyip kıymetlenen şarâb gibidir

Mâhî = balık

Tenbeldeki haslet kedilerden mi bulaşmış
Mâhî yemek ister tüyün ıslatmadan aslâ.
Bi-cehd inanır kendine bir bahşış ulaşmış
Mülk toplamak ister bir emek katmadan aslâ.

Mâhir = hünerli

Mâhir ve derin duygulu şâir kaleminde
Yaz günleri kış, kışlari bâzan da hazândır

Mahkûm = suçlu

İdâma makkûm olmadan ölüm dahi güzel gelir,

Mahluk = yaratılan

Yaşayan mahluka sıhhat ve saâdet gerekir
İnanan mü'mine kuvvetle metânet gerekir.

Mahluk = yaratık

Mehmet son senelerde epeyce genç eğitti
Mektep yapmak için yedi yıl beş ay seğirtti
Her mahluk gibi vakti tükendi ömrü bitti
Hasret vardı içinde çabuk gömüldü gitti,

Mahrem = yasak

Yanağından bir öpüş dertlere merhem oluverdi
Ama bir bûs-ü kenar herkese mahrem oluverdi

Mahşer = kıyamet günü

Acımaz zâlime dünyâda cezâ olmasa da
Rezil insafsıza mahşerde musîbet gerekir

Mahşer = kıyamet

Mahşerde çıkıp kimleri mes'ul tutarız biz
Dünyâda bizim yaptığımız kirli çamurdan.

Mahşer = kıyamet

Mahşer günü mâliki bizler sana tapparız
Senden yardım umarız emrinizi yaparız,

Mahşer = son toplantı günü

Mihmân olarak beş gün için burda varız biz
Aç gözlü bir insan gibi her şey yutarız biz

Mahşerde çıkıp kimleri mes'ul tutarız biz
Dünyâda bizim yaptığımız kirli çamurdan.

Mahv = yok

Hiç bitmeyen aylar seneler senden uzakta
Hasret beni mahvetti inan, tâba ne hâcet.

Mahzen = depo

Bu sızan gözyaşı toplansa gönül mahzenine
Dökeriz güller için susamış gül bahçesine.
Kara makberde de olsam yeni hislerle yine
Taşarım, bir kere baksam yaşaran gözlerine.

Makâm = mevki

Hayât-ı mahsusenin şevki hür bir insana zâhir
Yeter ki kendi yönünden, efendisin ya da beysin.
Zamânın en yüce devletlerinde öyle güzel bir
Makâm-ı me'muriyet yok ki, nasbı azline değsin

Makber = mezar

Çaresiz gurbette kalan Mehmede bir gül yeter
Makberim gönlünde kazılsın, bana sen gül yeter.

Makber = mezar

Andık seni, yâd eyledik şi'rini üstâd
Cennete de Hakk eyleyecek Tal'atı şâd
Makberde şükür feyz ile yattıkça ecdâd
Dünya kalacak böylece tab'ına mûtâd.

Makber = mezar

Bana ihsânı yeter târihe bâkî kalacak
Gazelim zevkle yazılsın kara makber taşıma.

Makber = mezar

Bu sızan gözyaşı toplansa gönül mahzenine
Dökeriz güller için susamış gül bahçesine.
Kara makberde de olsam yeni hislerle yine

Taşarım, bir kere baksam yaşaran gözlerine.

Makber = mezar

Koyu mücrim gibi her şeytana uymuşsa günahkâr
Koca sultan bile makberde yanan külhana gelsin

Makbul = kabüllemiş

Böyle bir vezn kullanılmış altıyüz yıl muttasıl
Böyle makbul vezni şâir kullanır binlerce yıl.

Mal = mülk

Gönül dostu olmayan yabancı bir alemde
Arkadaş yok, kardeş yok malı mülkü ne(e)desin

Mâl-ı metrûk = sahipsiz, terkrdilmiş mal

Yâr elinden çâk olup şerhâda kaldım.
Gâh duman gâh külle bir nefhâda kaldım.
Bir yığın ben kimsesiz bir mâl-ı metrûk
Doğduğum köyden baîd tenhâda kaldım.

Mâlik = sahib

Mahşer günü mâliki bizler Sana taparız
Senden yardım umarız emrinizi yaparız

Malül = sakat

Eski pirân insana “Nisyân ile mâlül” demişler
Duygumu inkâr ederek buseni nisyân. Ne mümkün

Mania = engel

Aşkın için yılmıyarak mânialar geçtigim gün
Nefsime kaç kerre dedim dünyaya isyân. Ne mümkün

Mantıkıyyât = doğruyu, yanlışı bulma ile uğraşan ilim

Para paylaşmak için boş yere kavga yerine
Mantıkıyyât ve akıl kullanarak kâr edelim

Manzum = ölçülü yazı

Ârif bilir Eyvâh'ları manzum sözümüzden
Lâkin yine firkat yaşı dinmez gözümüzden
Çoktan beri gurbet-zedeyiz. İşte bu yüzden
Bayram yaparız gelse misâfir köyümüzden

Manzum = ölçülü yazı

Bilin bakim bu nedir
Manzum bir bilmededir.

Manzum = ölçülü yazı

Manzum yazarak duygumu kalpten saçarım
Mecliste duraksız konuşandan kaçarım
Dünyâya dokuz kerre dahî gelsem eğer
Ağzım kapayıp gözlerimi dört açarım

Mahşer = kıyamet

Eğlenmek için yârını yârârını öğren
Çindeysede, lûtf ilmini irfânını öğren
Mahşerdeki menzilde hesap vermeden önce
Dünyâda iken diynini iymânını öğren

Manzum = ölçülü yazı

Şair değilim sadece manzum yazarım
Hâşâ bu değildir ki benim yok nazarım
Öz Türk dili aruzla yazılmaz diyenin
Kurşunlu kalemlerle mezarın kazarım,

Manzum = ölçülü mısralar

İlk adım Mehmet Fatin'dir. Lâkabım, Gurbettede
Türkçe manzumlar yazan, yaşlanmış olgun bir dede
Can gönülden sevdiğim dost başka dil bilmezse de
Aslı Türk New Yok'lu gençler Türkçe bilmezden gelir.

Mâr = yılan

Dallarda konan kuşlara, ormandaki kurda
Otlar arasında sürünen mâra da sordum.

Mâr = yılan

Bakarak gökteki yıldızlara, mehtâba da hergün
Hem uçan kuşlara, hem yerde yatan mâra danıştım.

Maraz = hastalık

Hayat irsî maraz oldukça bu âlemde bize
Babadan vasl ile geçmekte bebek bünyemize.
Bilinen belli devâ yok bu muzir hastalığa,
Esefâ! Bir de memât derc edilir künyemize.

Maraz = hastalık

Merhem mi bulur böyle marazlar diye baktım
Dün nâfile mecnun gibi hayrâna danıştım.

Maşûk = sevilen

Rabbı sevdim bana âşık dediler
Bilerek gıybetle âh eylediler
Adın andım, bana mâşuk dediler
Muzil onlar ki günâh eylediler.

Mâşuk = sevilen

Mahalleden gelerek mâşuku ve mâşukayı
Çekiştiren kişiler havlayan kilâb gibidir

Maşûku = sevilen kadını

Efkârını misrâlara nakşettiği yerde
Hem âşıkı hem mâ'şuku kalpten okuyandır

Masûm = günahsız

Perişan âşıkı masûm görünüp fırlatılan
Oka benzer bakışın var. Yaya muhtaç değilim.

Matlub-u vücud = vücudun ihtiyacı

Matlub-u vücud sâdece ekmekle biraz su
Lâkin susamış nefsimi tatmin edemez cu

May = içki

Yüzün aydan daha ablak. Aya muhtaç değilim
Dudağından mey akarken suya muhtaç değilim.

May = içki

Dünyâda sevmek yalan mey
Ukbâda rûhtan çalan ney
Defterde Bâkî kalan şey
Yaprakla toprak ve parktır.

May = içki

Son seneler, ayrılık hasretinin durmadan
Mehmet'e içtirdiği kırmızı meydir gönül.

May-hoş = sarhoş

May içtimsede mey-hoş değilim
Gönül hüsn-i füsûn aldı yine.
Fürâkınılada hiç hoş değilim
Visâl bizden uzak kaldı yine.

Mazbût = sâlim, sağlam

Aldığım muzmir sitemler kalbi şerhâ etmeseydi
Bûseden destan yazardım gurbet imhâ etmeseydi
Bende mazbût akli şeydâ etmeseydi.
Fikri ednâ etmeseydi.

Mazbût = doğru, sağlam bir şekilde

Câmi dergâhında mazbût din-i islâm dersi versen
Mescidin bâbında yatmış bunca rind-meşreb bulunmaz.

Mâzi = geçmiş

Akranların ergeç baş ederler seni Dâvut
Mâzideki önderleri ders/örnek alırsan
Lâkin göremezsün büyüyen gölgeni Dâvut
Bir başkasının gölgesi altında kalırsan.

Mâzi = geçmiş

Bu gün ölsem bu benim mâzimin en son günüdür
Ya yaşarsam bu gün istikbâlimin, ilk dünüdür

Meal = mana

Sevginin meâlini lûğatlar tarif eder
Anneler bebeğini daha görmeden sever

Mebnî = inşa edilmiş

Veznden âri dengesiz mebnî binâ var değil
Ölçüsüz âhengi yok hissi kelâm âsar değil.

Mebzûl = çok, bol

Yapmazdı hatâ, meclis-i millet denen avâm,
Böylece mebzûl.

Mecâl = kudret

Fakat bugün vardır başka bir hâlin
Birini sevmeğe vardır mecâlin
Akşam YEL'i gibi odama girdin
Sıcak dudağını bana değirdin

Mecâl= güç, kuvvet

Seneler sonrası birden hür olan millet için
Yeni devlette mecâl, halkta hamiyet gerekir.

Meçhul = belli olmayan

Şefkatle, zarif beytine resmettiği meçhul
Asker, vatan uğrunda ölüp yerde yatandır

Meçhul = bilinmeyen

Gel göstereyim gel sana zevk bahçesi nerde
Dün baktığımız pencereler durduğu yerde
Bir kez daha hiç bilmediğin zevki hayelle
Meçhulleri ilk tattığımız pencerelerde.

Meçhul = belli olmayan

Mechul olan hiss-i derûn başka neler biliyor
Kaç senedir gâib olan dost mu bugün geliyor
Belki ketûm duygularım son günü müjdeliyor
Sağ kulağım çınladı dün, şimdi seğirdi gözüm.

Meçhul = belirsiz

Günü meçhul pulu yok vâdeli bir bûse için
Deli yaptın beni sen. Leylaya muhtaç değilim.
Sen uzaklarda iken ağlayarak yaşla dolan
İki gözden yaş akarken çaya muhtaç değilim.

Meclis-i yaran = dostlar meclisi

Meclis-i yâranda hergün durmadan söz söylerken
Arz-ı endâmın senin, hâmuş ve lâl eyler beni.

Meclis-i yârân = dostlar meclisi,

Meclis-i yârânda söz söyleyen âfetlerin
Avâzı mevcut fakat, hiç biri dilbâz değil

Mecmu' = toptan

Her gün hepimiz her zaman etsek te feryâd
Mecmu' yaşayanlar, olamaz mevten âzâd
'Geçmişlerin eylemez isek rûhunu şâd
Etmez gelecekler de bizi elbet yâd '
Dünya kalacak böylece tab'ına mûtâd.

Meczub = Tanrı sevgisine tutulmuş divâne

Koyu bir mezhebe mensub dediler
Sunulan rahmete vâh eylediler
Öte yandan bana meczub dediler
Muzil onlar ki günâh eylediler.

May = içki

May içtimsede mey-hoş değilim
Gönül hüsn-i füsûn aldı yine.

Fürâkınılada hiç hoş değilim
Visâl bizden uzak kaldı yine.

Medfen = mezar

Sana kalbimdeki mülkten yer ararken, medfen
Sığacak yirmi bir arşın karelik câ gördüm.

Medfen= mezar

Çektiğim gurbet yeter, sensiz geçen günler fena
Gördüğüm kâşâneler gurbette bir medfen bana

Medyûn = borçlu

Sevapta öndeyim, şerde âhirim
Allaha medyûnum, Hakka şâkirim
İmanda zenginim, mülkte fakirim
İstediğin bende yoktur ki verem

Medyûn = borçlu

Secdeye gel, yerle bir ol, haddini bil, Mefaki
Gül bile medyûn sayılır rengi için yaprağa.
Mülküne bir kez güvenip, fazla böbürlenme ki
Uçsada toz göklere dek, avdet eder toprağa.

Meftun = tutkun, gönül vermiş

Ey yumuşak kalpli şûh! Bir süredir hüsnüne
Meftun olan Mehmed'in zikri, boş elfâz değil

Mehtâb = ay

Bakarak gökteki yıldızlara, mehtâba da hergün
Hem uçan kuşlara, hem yerde yatan mâra daniştım

Mekân = yer

Ey nazlı bulut, ağla için gönlün açılısın
Bol bol sulanan toprağa bir neş'e saçılısın
Bizler gibi gurbetçi olan kaçtı feleken
Topraktan ucuz başka mekân yok ki kaçılısın

Mekân = yer

Mekân bilmez zaman bilmez
Kazâ gibi aman bilmez
Hatâ etsen affeylemez
Aşk ta böyle değil midir?

Mektub = yazılmış

Geçemem kumlu sıcak çöl, koca bir dağ delemem
Aşamam dalgalı deryâ, seni zinhâr çelemem
Bana mektub kaderin kavline karşıt gelemem
Sana hasret kalanın bahtı siyahtır denecek

Mel'anat = kötü bir hareket

Dost odur ki beklemez her zaman muâvenet
Yâranından arkadaş görmez ânı mel'anet

Melek = Tanrı yaratığı güzel

Seni sevdim görmeden benim sevgili kızım
Yerde yürüyen melek, gökte uçan yıldızım

Memât = ölüm

Acaip ellerde dolaşır iken
Gurbette tükettim hayatımı ben
Domuzla köpekle dalaşır iken
Temanen unuttum memâtımı ben

Memât = ölüm

Hayat irsî maraz oldukça bu âlemde bize
Babadan vasl ile geçmekte bebek bünyemize.
Bilinen belli devâ yok bu muzir hastalığa,
Esefâ! Bir de memât dercedilir künyemize.

Memât = ölüm

Rahmet dileyip kabre gömüldükte memâtın
Evlâd ü iyâl hâtıralardan silecekler.

Menfâat = fayda

Yardım istemek için dost bulan zavallılar

Görmeyince menfâat dostluğun çabuk yılar

Menhûs = uğursuz

Kaderin verdiği günden daha çok ayş ötesinde
Yaşamak yok gibidir koskoca dehrin kafesinde
Yarı menhûs kafesin zulmünü sevmek neresinde,
Ecelin geldiği günler gideriz başka cihana.

Mensûb = tâbi, bağlı

Koyu bir mezhebe mensûb dediler
Sunulan rahmete vâh eylediler
Öte yandan bana meczûb dediler
Muzil onlar ki günâh eylediler.

Menzil = gidilecek yer

Bu kadar yıl yaşadım gık demeden hecr ile, kari'
Bu tariktir götürür bendeni son menzile, kari'
Benim isyânımı hoşgör ve geçen hakkı bağışla,
Ne kazansam yine kalmaz bana bir pul bile, kari'.

Mârân = yılanlar

Sahte bir şeyler yaparken doğru söz gelmez dile
Doğrulur mârân dahî bir kez girerken menzile.

Menzil = ev, konak yeri

Sahte bir şeyler yaparken doğru söz gelmez dile
Doğrulur mârân dahî bir kez girerken menzile.

Merd-i dâna = bilgili insanlar

Doğuştan biz birer mürşid ve mihmandârız âlemde
Çoğunluk merd-i dâna'yız şükür nâ-merdimiz yoktur.

Merhamet = esirgeme

Merhametli şefkatli yaradanın ismiyle
Dünyanın âhiretin tüm âlemin cismiyle

Merhem = ilaç

Yanağından bir öpüş dertlere merhem oluverdi
Ama bir bûs-ü kenar herkese mahrem oluverdi

Mes'ul = sorumlu

Mahşerde çıkıp kimleri mes'ul tutarız biz
Dünyâda bizim yaptığımız kirli çamurdan.

Mesafe = aralık, uzaklık

Aşk bir oyun tuzak değil
Ben büküldüm sen de eğil
Mesafemiz uzak değil
Buluşuruz yarı yolda

Meşakkat = sıkıntı zorluk zahmet

Bu meşakkat çoğalırken, kızıışan kavga da bitmez
Nice suçsuzlar ölürler bu cemiyet yarasında.

Meşakkat = sıkıntı zorluk zahmet

Bir eziyyet ve meşakkat yeridir derh ü zemin
Çekecek cevri ni insan olamaz kimse muin

Mesken = yaşadığın yer

İsminin baş harfi yok. BAKİ'si yetmiş beş hece
Kimdedir gönlün senin? Mesken yerin bir bilmece

Mest = sarhoş

Vechine hasret kalan âşıklara pest edersin
Yufka rakik kalpleri mecliste şikest edersin
Kahrını kimler çeker en neş'eli günde dahi
Sermest olan dostları bir kez daha mest edersin.

Mest = sarhoş

Mest olurdum her dem amma bir tebessüm sağlamakla
Can gönülden sevdiğim kız köyde her leyl ağlamakla,
Göz yaşından çağlayan mâ etmeseydi.

Çölde deryâ etmeseydi.

Mest = sarhoş

Uçuşan renkli böcekler gibi ilk gördüğü anda
Yarı mest aşka dalınmaz.

Mest = sarhoş

Mevla çok menekşe vermiş
Keşke toplasaydım ondan
Koklayınca mest edermiş
Keşke koklasaydım ondan

Mestâne = sarhoş gibi

Mestâne, hazin günleri meyhânede geçmiş
Bir şâire dünyâ bile uydurma vatandır

Mestâne = Sarhoş, kendinden geçmiş

Yarışırken beni görsen deli divâne sanırsın
Ama halvette iken bendeni mestâne sanırsın.

Mestâne = sarhoş

Mâvi gözlüm bir taraftan uykusuzluktan yana
Gözlerin mestâneleşmiş âşık-ı şeydâ gibi

Metânet = sağlamlık

Yaşayan mahluka sıhhat ve saâdet gerekir
İnanan mü'mine kuvvetle metânet gerekir.

Metruk = terk edilmiş

Bir ibâdet yeridir, kûşede metruk bile olsa
O nazargâh-ı ilâhinin uhuvvet var içinde.

Mevâ = mekan, mevki, yer

İçten gelen ilk söz bile her derde devâdır
Gel gör güzelim burdaki bir başka hevâdır
Kalbim bu muhabbetler için kuytu mevâdır

Gel bir daha hemkeyf olalım boş köşelerde.

Mevcut = var

Bir nebze dahî kan var iken, ten kafesimde
Söz söyleyecek kudreti mevcutsa sesimde
Son demlerimin geldiği gün, son nefesimde
Binlerce yemin teklif edersen de inanmam

Mevlâ = Allah

Gülecek, zevk alacak kalmadı bir şey. Henüz akl
Beni terk etmeden al rûhumu Mevlâma götür.

Mevlâ = Allah

Mevlâ istediğim her şeyi verdi
Eksiğim sadece gamla kederdi
İşte bu yokluğu gidermek için
Felek canevime seni gönderdi

Mevlâ = Allah

Sendeki BEN'lik seni kem rü'yaya daldırır.
Dost dahi düşmanla berâber sana saldırır.
Gönlünü alçalt biraz, at kibrini, kardeşim
Zor yere düşsen bile Mevlâ seni kaldırır.

Mevlâ = Allah

Nolur, Ey Hazret-i Mevlâ, yaşanan son günümüzde
Dil ü hüsn, âli fazîlet yeni genç insana gelsin

Mevlâ = Allah

Geldik kimi zengin kimi yoksul. Buna rağmen
Çıplak doğuverdik, bizi Mevlâ yaratınca

Mevt = ölüm

Her gün hepimiz her zaman etsek te feryâd

Mecmu' yaşıyanlar, olamaz mevten âzâd
'Geçmişlerin eylemez isek rûhunu şâd
Etmez gelecekler de bizi elbet yâd '
Dünya kalacak böylece tab'ına mûtâd.

Mevt = ölüm

Kendim gibi ahret suçu fâillerine
Sır köprü çıkar geçmeğe mevt illerine.

Mevt = ölüm

Zannetmek cennetle cehennem çok uzakta
Beklenmedik an mevt bizi bekler bu tuzakta.

Mevt = ölüm

Mevt Allâhın emri derler
Aşk ta böyle değil midir?
Yas tutarlar gam ederler
Aşk ta böyle değil midir?

Mevtâ = ölümler

Baki sen kırgın isen söyle ki mevtâ işitsin
Yazılanlar olacak. Keşke bu işkence bitsin.

Mevtâ= ölümler

Bir gün bile sensiz uyumak sanki ölümdür
Mevtâ da uyur sonsuza dek, hâba ne hâcet.

Mey = şarap

Bir tek kadeh içkiyle döner bilgili başlar
Serbâz meyi içtikçe de küfretmeğe başlar.

Meynâp = katısız şarap

Gece neş'eyle şaraphânede meynâb götüren
Yeni sâki harâbât ehlini neşvân edecek

Mezar = kabir

Tarlalar, bağlar gider amma asıl gerçek kalan
Bir karış toprak yeter, sanma mezâr elden gider

Meziyyet = nicelik ve nitelik

Yardımseverlik gibi inanış ve terbiye
Meziyetlerin hepsi sinende vardır diye

Miâdı = vâdesi

Enhârda su âheste akar bıkmadan, Ey mâh.
Ömr böyle biter, âlemi hiç sıkmadan, Ey mâh.
Gel, şevk içelim âb-ı hayât zevk kadehinden
Miâdı gelip tendeki rûh çıkmadan, Ey mâh.

Mihmân = konuk, misafir

Esir oldum diye artık şarap içmezsem eğer
Beni dar kalbine binbir gece mihmân edecek

Mihmân = konuk

Duymuş mu haber köyde kalan sevgili yârdan
Şahsen tanıdık hemşeri mihmâna danıştım.

Mihmân = konuk

Mihmân olarak beş gün için burda varız biz
Aç gözlü bir insan gibi her şey yutarız biz
Mahşerde çıkıp kimleri mes'ul tutarız biz
Dünyâda bizim yaptığımız kirli çamurdan.

Mihmân = konuk

Bu gün büstanda Hürrem'den kalan sultâna köşkünde
Şekerden tatlı, mehtaptan güzel mihmânımız vardır

Mihmân = konuk

Yıllar yılı gurbette kalan sevgili yolcu
Mihmân olarak gel, sana kalbimde yerin var

Mihmandâr = konuk ağırlayan kimseler

Doğuştan biz birer mürşîd ve mihmandârız âlemde
Çoğunluk merd-i dânyâyız şükür nâ-merdimiz yoktur.

Mihnet = zahmet, gam, keder

Allâh o kadar fazla ömür verdi ki bizler
Mihnet çekerek pîr yaşamaktan da usandık.

Metrûk = terkedilmiş

Metrûk gurebânın sızısından feci feryâdı da vardır
Feryâtların en çok kötüsünden daha berbâdı da vardır

Mihnet = eziyet, gam, keder,

Senelerden beri zahmet ve zarûretle boğuşmuş
Nice gurbetçilerin sâdece mihnet var içinde.

Minnet = şükran

Kulun Allah tarafından verilen nîmetine
İçi el-hamd ile şükran dolu minnet gerekir.

Mizân = terazi

Bildiklerimin küllünü dersihâneye serdim
Aldıklarımın hepsini öğrenciye verdim.
Mahşer günü ahretteki mizân konusunda
Sen hakkını ettin mi helâl? İşte bu derdim.,

Mü'min = Tanrı birliğine inanan

Mü'min biziz Hakka döndük
Nurduk, karanlıkta söndük
Ahlâkla örf ağlatan yük
Yaprakla toprak ve parktır.

Mü'min = inanmış müslüman

Mü'minlerin ahfâdına yardım hevesiyle
İrfan dolu bir kalbi harâb eyleme yâ Rabb

Mu'tâd = geleneğe

Bir alışkanlığa düştük köyümüzde
Törenin verdiği mu'tada alıştık.

Mu'tâd = alışkanlık, adet olunmuş

Bize 'Suçtur.' denilen her şeyi mu'tâd ederiz
Ve cevâben buna biz 'Nefs ile arbâde.' deriz.,

Muammâ = bilmece

Hayret-hayrân, bunlar birer muammâ
İnsan yaşıyorsa hayret'i olur
Hayrânkâr olanlar bilirler amma
Hayret olmayınca hayat son bulur

Muammâ = bilmece

Muammâdır bu cihanda gülen de var ağlayan da
Keder, hüznün içimizde, neş'e varken öte yanda

Muammâ = bilmece

Her türlü muammâ doludur kendi içimde
Nefsim-dili, kalbim-sesi bir başka biçimde

Muammâ = bilmece

Sevmekle sevilmeğe yaşanan güçlü muammâ
Söyler kimi gaflet, kimi der bimecemizdir

Muâvenet = yardım

Dost odur ki beklemez her zaman muâvenet
Yâranından arkadaş görmez ânı mel'anet
Dost yapar muâvenet halleder büyük habı
Bekliyorsa karşılık kaybeder bu ahbabı

Mûbah = müsaade edilmiş

Unutup farkını mûbahla harâmın

Dalarak bâdeye hamrâya alıştık.

Mücrim = cani suçlu

Koyu mücrim gibi her şeytana uymuşsa günahkâr
Koca sultan bile makberde yanan külhana gelsin

Mücrim = cani suçlu

Sana sığındık yâ Rabb şeytanın amelinden
Gece karanlığından, mücrimlerin elinden

Müebbed = sonsuz

Ölümün gelmesi gerçek kaçınılmaz şey ise
Esir olduk sayılır biz bu müebbet hapse

Müfid = faydalı

Müfidse eğer kelb ile it nef'i demektir
Tâhir ve temiz sâdık it'in hepsi köpektir.

Müfid = faydalı yararlı

Kelb-i vefâkâr da müfîd bir köpek amma
Etmesin Allâh bizi pest itlere mühtaç.

Müfit = faydalı

Sözüne güvenilir merd adam yiğit olur
Zayıf ve fakirlere her zaman müfit olur
Etrafına nur saçar zulmette hurşit olur
Yalan dolan geçinen namerde yâr değilim

Müfsid = fesatçı

Tuttukları yollar ne yazık selvete çıkmaz
Külhanda yatıp giybet eden müfsid'e kem râh.

Müfsit = fesatçı

Şeytan kötülüğünden, müfsitlerin elinden
Ara açan fitneci insanların dilinden.

Muhabbet = sevgi

Az sonra samimiyet duygularla birleşir
Anne çocuk arası muhabbet perçinleşir

Muhabbet = sevgi

Kısacık ömrünü hoşnut yaşayıp gülmek için
Sevilenlerle sevenlerde muhabbet gerekir.

Mühlet = zaman

Derin okyânusa dek yolculuğum var
Boşalan bir kişilik yer daha varmış.
Koca dünyâda varım bitse, yoğum var
Ecelin verdiği mühlet bu kadarmış.

Muhtâç = ihtiyacı olan

Hepsi ona muhtâçtır, hepsi eline bakar
Birbirinden ayırmak yüreklerini yakar

Muin = yardımcı

Bir eziyet ve meşakkat yeridir derh ü zemin
Çekecek cevriyi insan olamaz kimse muin

Mukaddes = kutsal

Uzak illerde mukaddes sayılan mâbede girdik
Ulu Kur'ân-ı Kerîm'den yüce âyet var içinde.

Mukaddes = kutlu

Nice bayamlara herkesle berâber koşalım
Bu mukaddes günü tebcîl ile bayramlaşalım.
Köyümün sahnına tez varmağa bir yol bularak
Bu mukaddes günü tebcîl ile bayramlaşalım.

Mül = şarap

Çoktan beri kırgın sana bülbül ile sümbül
Meyhânede sümbülle beraber içiyor mül

Bülbül gelecektir diyerek etme tehayyül
Mecnun gibi gel etmeyelim biz de tegâfül

Mülk = mal

Akçeyi Sultâna verdin, gönlünü Sultânına
Kalmadı mülkten selâmet, geldi zevâl cânına

Mülk = mal, eşya

Mülkün kısılır kıymeti ihsâna katınca
Sevgiyle ilim miktarı artar dağıtınca

Mülk = mal

Özü bağrında yatan rûh da çıkınca
Fatin'in mülkü olan tende ne kaldı.

Mülk = mal

Sana kalbimdeki mülkten yer ararken, medfen
Sığacak yirmi bir arşın karelik câ gördüm.

Mülk = mal

Feleğin câhili ey gâfil-i edyân
Hoca sen gıybet edip küfre yapıştın.
Kılarak mü'mine kizb ile bühtân
Köyü tüm yağma edip mülkü kapıştın.

Mülk = mal

Ey oğul! Kendine gel, düşme sakın gaflete sen de
Bir atom kan bile kalmaz kuru gövdendeki tende.
Yemeden topladığın mülkü nasıl sakyayacaksın
En ufak şey koyacak ceb bile yoktur kefeninde.

Mülk-ü devlet = devlet malı

Ünlü Peygamber Süleyman din ve ahlâk getirdi
Osmanoğlundan Süleyman hayli kanun yetirdi
İltimaslar yaptı, servet kaptı, rüşvet verirken
Başkanım cumhur Süleyman mülk-ü devlet bitirdi

Mümâsil = eşit

Senelerden beri kullanılan Osmanlıca sözler
Üretilmiş yeni elfâza mümâsil diyelim mi?

Mümtâz = imtiyazlı, özel

Kimse senin selvi endâmına enbâz değil.
Hendem olan dostlarım sen gibi mümtâz değil.

Münasip = uygun

Gece vakti ay doğanda
Çok münasip bir zamanda
Dilediğin en son anda
Buluşuruz yarı yolda

Munkâd = boyun eğme

Çalap'ın verdiği bol mahsulü ihsad ederiz
Paramız bittiği gün zengine munkâd ederiz.

Münkâd = boyun eğmek

İnsan düşerek nefesine etmekte münkâd
Hakk eylemesin bizleri fâil-i bîdâd
Hıfzeylesin Allah sizi âmil-i bünyâd
Dünya kalacak böylece tab'ına mûtâd.

Münkâd = bağlı, mut'i

Dolaşıp yurttan uzak taşrada bir kâr aradım.
Bana münkâd kalacak zenne hükümdâr aradım.
Yok imiş böyle kazanç, böyle nisâ, böyle diyâr
Koşarak yurda dönüp karyede bir yâr aradım.

Münkir = inkar eden

Kaderindir yazılan deftere. Münkir değilsin
Hal-u-ahvaline şükret. Bunu Rabbin de bilsin

Münkir-Nekir = iki melek

Oku oğlum. Oku yaz. Her şeyi bilmen gerekir

Ne kadar zor sorular sorsa da Münkir ve Nekir
Acaip dünyadasın. Başkası tutmaz kolunu
Okumazsan kölelik mesleği bekler yolunu.

Murad = arzu

Ta ezelden deli bir ayş aradım
Buluverdim budur en son muradım,

Mürg-i hezâr = bülbül kuşu

Bunca yıldır durmadan zevk eyledin Mehmet Fatin
Bâki kalmaz kimseye, mürg-i hezâr elden gider

Meftûn = büyülenmiş, tutkun

Bunca yıldır gurbet elde bekleyen meftun benim
Aşka düşmüş, çölde kalmış, kaybolan Mecnun benim
Vuslatınçin hergün akşam derde derman bekledim
'Sen dururken meyl ider mi kimseye gönlüm benim'

Mürşid = doğru yolu gösteren

Nefsim beni aldatmada, kalbim bana mürşid
Şehvet dolu şeytânî karanlıklara hurşid

Mürşid = kılavuz, yol gösteren

Doğuştan biz birer mürşid ve mihamdârız âlemde
Çoğunluk merd-i dânyâyız şükür nâ-merdimiz yoktur.

Mürsiller = gönderenler

Göçtükte bu ten postacı bey lûtfederek
Gönder geri mektupları mürsillerine.

Mürüvvet = insâniyet, cömertlik

Fukarâ komşuya dünyâ malı bahsinde felek
Kuru bir va'd-ı tehî fevki, mürüvvet gerekir.

Mürüvvet = insanlık cömertlik

Ama bir gün dalıversem sofular âlemine
Kara nefret yerine, orda mürüvvet görürüm.

Müsâvat = eşitlik

Hükemâ! Her ne kadar yoksa müsâvât zamanda
Var eşit rütbe mezarlıktaki hâkî mekanda.

Musibet = belâli

Rûhunu sattın yine alçak musibet kimseye
Şeytan ezer rûhunu, ruhsuz seni şeyh neylesin.

Musîbet = sıkıntı, eziyet, belâ.

Acıma zâlîme dünyâda cezâ olmasa da
Rezil insafsıza mahşerde musîbet gerekir.

Müşkile = zorluk

Ufacık fark bile mevcutsa eşitlik darasında
Çıkarır müşkile zenginle fakir şahs arasında.

Müştak = hasret

Müştakım ben bûsene
Güz gelmeden gelsene
Deryâları aşarak

Müsterih = rahat

İhtilâflı taraflar özümü hakim seçti
Adalet makamında elime yetki geçti
Sonunda insafsızlar ektiklerini biçti
Vicdanen müsterihim asla hünhâr değilim

Mûtâd = olagelmiş şekliyle

Her gün hepimiz her zaman etsek te feryâd
Mecmu' yaşayanlar, olamaz mevten âzâd
'Geçmişlerin eylemez isek rûhunu şâd
Etmez gelecekler de bizi elbet yâd '
Dünya kalacak böylece tab'ına mûtâd.

Mûtâd = olagelmiş şekliyle

Andık seni, yâd eyledik şi'rini üstâd
Cennete de Hakk eyleyecek Tal'atı şâd
Makberde şükür feyz ile yattıkça ecdâd
Dünya kalacak böylece tab'ına mûtâd.

Mütenevvir = nurlanan,

Kamu insanların iymânını ahlakça yücelten
Mütenevvir köşelerdir ki ibâdet var içinde.

Müteşair = şairlik taslayan

Müteşair geçinirken latin elfâzı çalanlar
Feilâtün'le yazılmış zarif eş'ârı unutmuş.

Mütevazi = alçak gönüllü

Fesat sözler söyleme sedâ çabuk yayılır
Alçak gönüllü olan mütevazi sayılır
Gıpta etme kimseyi yüreğin temiz kalır
Esenlikle yaşarsın rahat eder vicdanın

Mutlak = muhakkak

Şen türkülerin verdiği zevk izleri mutlak
Köy şairinin duyduğu saz nağmesidir. Aşk
Oğlak güden özgür çoban özler yeşil otlak
Köy şairinin duyduğu saz nağmesidir. Aşk

Muttarid = düzgün, bir seviye

Her beyitten ses gelirken hoşlanır dört zâviye
Muttarid ritmler saçar her kıt'ada tüm kâfiye.

Muttasıl = devamlı

Böyle bir vezn kullanılmış altıyüz yıl muttasıl
Böyle makbul vezni şâir kullanır binlerce yıl.

Muttasıl = devamlı, aralıksız

Yaşarken bunca varlıklarla, Mehmet, sor ki eflâke
Neden hep muttasıl husrânımız, efgânımız vardır?

Muvazzaf = vazifeli

Edebiyyat eğitim dersleri vermekle muvazzaf
Bu veciz hicvi yazan şaire zâhil diyelim mi?

Muzil = zillete düşenler

Rabbı sevdim bana âşık dediler
Bilerek gıybetle âh eylediler
Adın andım, bana mâşuk dediler
Muzil onlar ki günâh eylediler.

Muzir = zarar verici

Hayat irsî maraz oldukça bu âlemde bize
Babadan vaslile geçmekte bebek bünyemize.
Bilinen belli devâ yok bu muzir hastalığa,
Esefâ! Bir de memât derc edilir künyemize.

Müzmin = eskimiş

Mefâkî sana hasretle yanar
Felek sille vurur sînemize
Bu müzmin yara durmaz da kanar
Visâl bizden uzak kaldı bize.

Muzmir = saklı, gizli

Aldığım muzmir sitemler kalbi şerhâ etmeseydi
Bûseden destan yazardım gurbet imhâ etmeseydi
Bende mazbut aklı şeydâ etmeseydi.
Fikri ednâ etmeseydi.

N**Nâ = ney**

Utanmak iyi hasletse, bu dünyâdan utandım
Dünen yaptığımız herze için nâ'dan utandım.

Nâ-şâd = hüzünlü, mahzun

Yakın akrâbaların dostu için dâd ederiz

Öte yandan bilerek komşuyu nâ-şâd ederiz.

Nâçar = çaresiz

Ömrün boyu nâçar bile kalsan sabır eyle
Öğrenmek için eyle duâ gün karatınca

Nâfi = faydalı

Unutup derdimizi şükredelim halimize
Olacaktır yüce Mevlâ, bize nâfi diyorum

Nâfile = boş yere

Kaderin hükmüne bir dâd edelim mi?
Çaresiz, nâfile feryâd edelim mi?
Gülelim, yoksa biraz şâd edelim mi?
Ecelin verdiği mühlet bu kadarmış.

Nâfile = boş yere

Gece rü'yamdaki âb-hufte ya yağmur veya karmış,
Fakat âb-nâr ile iblis bedi' evrâkı yakarmış.
Bu fecî cürmüne pişmân olan iblîs ile nefsim,
Suçunun affı için nâfile Allâha yakarmış.

Nâfile = boş yere

Ağlamaktan, sızlamaktan duygular gelmez dile
Yazdığım, gönderdiğim sert serzenişler nâfile.
Vuslatımçin diz çöküp bir secdeye gelsem bile.
Kûy-i yâdan bir güzel söz, bir de mektup bekledim

Nâfile = boş yere

Ey ecel! Nâfile geldin yine cân almak için sen
Bu güzel cânını hayranlara kurbân edecek

Nağme = ahenk

Bir şiirden nağne gelmiş şarkıda âhenk gibi
Bir makâmdan bir makâma fâilâtün denk gibi.

Nakşetmek = nakış gibi işlemek

Efkârını mısralara nakşettiği yerde
Hem âşıkı hem mâ'şuku kalpten okuyandır

Nalân = inleme

Bûse-i leb çıktı dehândan dü-lisân olmadan
Gel bunu nîhân tutalım halka iyân olmadan.
Nefs-i revânın kısa nalânı figân olmadan
Gel bunu bir sır tutalım halka iyân olmadan.

Nâlân = inleyen

Girye- i hicrân ile nâlan, Fatin'in ruhu ister
Her sene bayramda koyunlar gibi kurbân. Ne mümkün

Nâm = isim, şöhret

Elbet senin de gelir göçme ânın saatin
Bir nâm bırakmak için ciddi şiir yaz Fatin.

Nâme = mektup

Mihribandan bir kadeh nûş isteyip hep bekledim,
Gençliğmden bende kalmuş derde, bin derd ekledim
Yirmiden çok nâme yazdım, bir kızıl verd ekledim.
Kûy-i yârdan bir güzel söz, bir de mektup bekledim.

Nâmerd = alçak kimse

Yüksek gururundur sana düşman, bunu öğren
Nefsin veya kibrin seni nâmerde satınca

Namus = âr

Artık bana nâmus sözü versen de inanmam
Binlerce yemin teklif edersen de inanmam
Rüzgar gibi göğsümdede esersen de inanmam
Binlerce yemin teklif edersen de inanmam

Nân = ekmek

Aç bilirim, ben de felâketzedeyim
Ver bana nân, yoksula yardım edeyim

Nân = ekmek

Bir defa rüşvet alanın, çarpıcıdan farkı nedir?
Nân'ı fakirden çalanın, ismine sârik mi denir?

Nâş = içinde ceset bulunan tabut

İskenderun ismiyle Hatay dünyada önder
Gitmek nasib olmazsa eğer nâşımı gönder

Nasb = me'murluğa tayin

Hayât-ı mahsusenin şevki hür bir insana zâhir
Yeter ki kendi yönünden, efendisin ya da beysin.
Zamânın en yüce devletlerinde öyle güzel bir
Makâm-ı me'muriyet yok ki, nasbı azline değsin

Nat(ü) vân = zayıf, halsiz

İki dünyâ arasından geçerek yâre giden
Sonu yok gam dolu yol Mehmedi natvân edecek

Nazar = görüş

Şair değim sadece manzum yazarım
Hâşâ bu değildir ki benim yok nazarım
Öz Türk dili aruzla yazılmaz diyenin
Kurşunlu kalemlerle mezarın kazarım

Nazargâh-ı ilahi = Allahın koruduğu yer,

Bir ibâdet yeridir, kûşede metruk bile olsa
O nazargâh-ı ilâhinin uhuvvet var içinde.

Nazarın = bakışın

Bu nazar boncuğu dercetmeğe yetmez bu kenar
Nazarın neşveder erzhar, gelişirken gülizar.
O şefik çeşmini, enzârını hıfzeyeyle Hakk
Var iken hüsn-i sülûk bizlere değmez ki nazar.

Nâzım = ölçülü yazı

Nesir, nâzım, şiir diye
Ayrı ayrı taranmalı
Mana vezin ve kafiye

Her şiirde aranmalı

Nâzım = tanzim edilmiş mısralar, şiir

Yarı üç cümleyi nâzım diye neşre salanlar
Atamızdan bize kalmış bedi' âsârı unutmuş

Nazm = ölçülü yazı

Nazmda aruz bir vezindir, farzolan sırf anane
Çok denenmiş bir makamdır mûsikîden farkı ne.

Nazrâ = bakış

Çağla gözden sivri oklar parçalar tüm bağrımı
İşte nazrâ böyle re'y, göz yan bakar kirpik batar.

Nebze = damla

Bir nebze dahî kan variken, ten kafesimde
Söz söyleyecek kudreti mevcutsa sesimde
Son demlerimin geldiği gün, son nefesimde
Binlerce yemin teklif edersen de inanmam

Nedâmet = pişmanlık

Ceylanla gazel bizden uzak dağda gezerken
Yaz mevsimi bülbülleri gül seyran ederken
Duysan da nedâmet gece gündüz sabah erken
Binlerce yemin teklif edersen de inanmam

Nedâmet = pişmanlık

Birinin şeytana bir kez kanarak başladığı
Günah eylemlere bin kerre nedâmet gerekir.

Nedâmet = pişmanlık,

Feleğin verdiği dünyâdaki şehvetli hayâta
Kimi çok rağbet eder amma, nedâmet var içinde.

Nef'i = faydalı

Mûfidse eğer kelb ile it nef'i demektir
Tâhir ve temiz sâdık it'in hepsi köpektir.

Nefhâ = güzel koku

Gonca bir büt kokladım, gönlüm dayanmaz hasrete
İşte nefhâ böyle yel, bir gül kokar bin hâr batar

Nefhâ = koku

Biz edepten ve hayâdan çok uzakta
Köşe çöplükteki nefhâya alıştık.

Nefhâ = yel, hava, koku

Yâr elinden çâk olup şerhâda kaldım.
Gâh duman gâh külle bir nefhâda kaldım.
Bir yığın ben kimsesiz bir mâl-ı metrûk
Doğduğum köyden baîd tenhâda kaldım.

Nefs-i derûn = içimizdeki nefis

Kötü bir nefs-i derûn herkese güçlük çıkaran
Onu yenmek bile müşkül. Edemez sahsı emin

Nefs-i revân = rûh

Bûse-i leb çıktı dehândan dü-lisân olmadan
Gel bunu nîhân tutalım halka iyân olmadan.
Nefs-i revânın kısa nalânı figân olmadan
Gel bunu bir sır tutalım halka iyân olmadan.

Nefsim = kendim

Sırlarım çok saklıdır. Nefsim dahi bilmez, fakat
“Gizlesem de âşikâr etsem de cânımsın benim”

Nefsinle = kendinle

Çok varsa gücün âlemi bir karmakarış yap
Gâyen ödül almaksa rakiplerle yarış yap
Sarhoş dolu meyhanede zevk almak için sen
Nefsinle boğuşsan bile komşunla barış yap.

Nehâr = günler

Cedd ölür evlat doğar mahdud ömür böyle biter
Şems batar leyâl gelir birden nehâr elden gider

Nekes = cimri, pinti, hasis

Alarak mülkünü arzin, nekes âlemde yaşarsın.
Bölüş emlâkini, âdem yaşatır hem de yaşarsın.
Hasis âlemde sen ancak kısa birkaç sene varsın.
Vererak fitre zekât, hem yaşatır hem de yaşarsın.

Nermin = yumuşak

Hiç bir yerde bulunmaz tabiat güzelliği
İklimin nerminliği, hayat lemyezelliği.

Nesir = düz yazı

Nesir, nâzım, şiir diye
Ayrı ayrı taranmalı
Mana vezin ve kafiye
Her şiirde aranmalı

Neşre = basına, yayına

Yarı üç cümleyi nâzım diye neşre salanlar
Atamızdan bize kalmış bedi' âsârı unutmuş.

Neşvân = sarhoş

Gece neş'eyle şaraphânede meynâb götüren
Yeni sâki harâbât ehlini neşvân edecek

Neşveder = canlandırır, nemâlandırır

Bu nazar boncuğu derc etmeğe yetmez bu kenar
Nazarın neşveder erzhar, gelişirken gülizar.
O şefik çeşmini, enzârını hıfzeyleye Hakk
Var iken hüsn-i sülûk bizlere değmez ki nazar.

Nevbahâr = ilk bahar

Son bahârdan sonra gördük, nevbahârın nevkini
En nihâyet kışta tattık vahşi hayvân zevkini.

Nevkini = ucunu, sonunu

Son bahârdan sonra gördük, nevbahârın nevkini
En nihâyet kışta tattık vahşi hayvân zevkini.

Nevnihâl = taze fidan

Selvi boylum dil bağından gül fidânımsın benim
Nevnihâlim dünya-ahret sen revânımsın benim

Ney = kaval

Hasretin sonsuz dibi
Bir garip Mehmet gibi
Yok ney'in bir sâhibi
Durmaz üfler bûseni.,

Ney = kaval

Bir kere bahtın sana tâlih ney'i çalmamış ki
Sen gibi genç kızları eğlenmeğe salmamış ki
Falsolu kalbinde de vicdan yeli kalmamış ki
Sermest olan dostları bir kez daha mest edersin.

Ney = flüt, kaval

Hisli ve mânâlı bir şarkı için herkesin
Duyduğu bir nağmenin kaynağı neydir gönül

Ney = kaval

Dünyâda sevmek yalan mey
Ukbâda rûhtan çalan ney
Defterde Bâkî kalan şey
Yaprakla toprak ve parktır.

Nezdinde = aleminde

Birsen'le hasbıhal aleni-beyaz
Her Cuma orada, kış, bahar ve yaz
Yürüyen Merdiven üyesi olmak
Şairler nezdinde büyük imtiyaz.

Nihâl = fidan

Kara kış gelmeden evvel baharın cilvesi var
Güle baksam bile her yanda nihâlin görürüm

Nihân = gizli, saklı

Yüce meclisteki kırkbeş senelik sevgili şûh

Küçücük kız gibi yaş haddini nihân edecek

Nihân = gizli

Yıldızların altında şafak sökmeden önce
Nihân olarak gel, sana kalbimde yerin var

Nihân = gizli

Bûse-i leb çıktı dehândan dü-lisân olmadan
Gel bunu nîhân tutalım halka iyân olmadan.
Nefs-i revânın kısa nalânı figân olmadan
Gel bunu bir sır tutalım halka iyân olmadan.

Nihâni = gizli

Nihâni meclise her geldiğinde sevgilinin
Hafif sıcak nefesi çölde bir serâb gibidir

Nimet = iyilik

Kulun Allah tarafından verilen nîmetine
İçi el-hamd ile şükran dolu minnet gerekir.

Nisâ = kadın

Dolaşıp yurttan uzak taşrada bir kâr aradım.
Bana münkâd kalacak zenne hükümdâr aradım.
Yok imiş böyle kazanç, böyle nisâ, böyle diyâr
Koşarak yurda dönüp karyede bir yâr aradım.

Nısfı = yarısı

Kâm alırken vuslatından kulların hayrân olurdu
Nısfı çökmüş çöp samanlıklar dahî seyrân olurdu
Köyde bizden kimse şekvâ etmeseydi.
Komşu kıssâ etmeseydi.

Nisyân = unutma, hatırdan çıkarma

Ama bir kez yüreğim köşküne bir gel görelim
Yaramaz günleri aklım yine nisyân edecek

Nisyân = unutma

Eski pirân insana “Nisyân ile mâlûl” demişler
Duygumu inkâr ederek buseni nisyân. Ne mümkün

Nizam = düzgünlük, usul

Kâinattan feyz alan her şeyde vardır bir nizâm
Ger nizâm eksikse aslen derc olur birden kiyâm.

Nücum = yıldızlar

Göge çıktıkça nücûmun duyulur kahkahası
Yere indikçe, sadâ yok gülüşünden de güzel.

Nur = ışık

Kamerin şavkını ölçsem gece etraf kararınca
Yüzünün nûru gelir fazlaca revnak darasında.

Nur = ışık

Bilmem ki neden hem koşarız yokluğa burdan
Hem saklanırsak biz güneşin verdiği nurdan
Toprakla mezar. Belkide kurtulmağa çâre
Dünyâda bizim yaptığımız kirli çamurdan.

Nursuz = karanlık

Mesajın geldiği gün Mehmede bir baht açılınca
Yalnız kaldığı nursuz gece subhdem oluverdi

Nûş = içki

Mihribandan bir kadeh nûş isteyip hep bekledim,
Gençliğimden bende kalmuş derde, bin derd ekledim
Yirmiden çok nâme yazdım, bir kızıl verd ekledim.
Kûy-i yârdan bir güzel söz, bir de mektup bekledim.

Nusret = başarı

Çalışan millete yâ Rabb bir akâmet yerine

○

○ = Allah

Gelin mü'min kardeşler Allah tektir diyelim

Varlığına inanıp O'nu tekbirliyelim.

O = Allah

Ona rıf'at, ona hakkettiği nusret gerekir.

Od = ateş,

Köz odu ile yanan

Öpücüğüne kanan.

Benim o adam, inan.

Adanalı Fadimem,

Od = ateş

Derler ki bu mısırâda yalan yoksa hatâ var

Mantıkla değil, şâir, odu eşkle yazandır

Olgun yaş = 78

Şükür ettim yüce Allâhıma ben tek başıma.

Seneler koydu beyaz saçları yorgun başıma.

Bana tattırdı bu yetmiş sekizin yaş tadını

Beni sıhhatli yetiştirdi bu olgun yaşıma.

Ömür = hayat

Mefaki'nin ömrü bilgiyle doldu

Hayrân'ı arttıkça hayret'i yitti

Hayret'i gidince öğrenmez oldu

Şaşkınlık yolunda takati bitti

Ömür = hayat

Niye doğduk? Ne için biz yaşadık bilmeden hiç?

İki üç günde ömür bitti. Bir an gülmeden hiç

Ömür = hayat

Gidemem bir yere, bilmem zamanı

Sahiden yoktur atım, yok saatım

Evimin bir yana sarkık tavanı

Gececek burda son ömrüm hayatım

Önlemek = mani olmak

Ama çok istiyorum yanımda olmasını
Gözüm gibi bakarım önlerim solmasını

Örf = adet

Mü'min biziz Hakka döndük
Nurduk, karanlıkta söndük
Ahlâkla örf ağlatan yük
Yaprakla toprak ve parktır.

P**Pâk = temiz**

Pâk bir hayât yaşadım hem dağda hem yazıda
Lâkin şehir kirletti akı da beyazı da
Kış gibi yaşadığım baharı da yazı da
Sığdırdım dört mevsimi bir kit'alık yazıda,

Park = yaşama

Dünyâda sevmek yalan mey
Ukbâda rûhtan çalan ney
Defterde Bâkî kalan şey
Yaprakla toprak ve parktır,

Park = yaşama

Et lûtf, İlâhî bir aşka
Nefs kandıran sahte çarktır.
İnsan, gönülden de başka,
Yaprakla toprak ve parktır

Pay-dâr = sağlam, muhkem

Feleğin sunduğu fırsatları nimet bilerek
Ta ezelden kurulan dostluğu pay-dâr edelim.

Pây-mâl = ayak altında kalmış

Ben senin aşkınla ger göklerde uçsam bir defa
Âşık-ı biçare nefsim pây(ı) mâl eyler beni.

Peder = baba

Bir zamanlar mutlydum pederimle yan yana
Kıymetini bilmedim, babam gitti kayboldu
Ninem okuttu beni, eğitim verdi bana
Kıymetini bilmedim, anam gitti kayboldu

Peder = baba

Ne kadar neş'eliyiz doğduğu gün yavru değer
O kadar çok acırız öldüğü günlerde peder

Pejmürde = eski püskü elbiseli

Pejmürde kiyâfetli bu gurbet-zede şâir
Doktor gibi her yâreye bir çâre bulandır

Pejmürde = eski yırtık elbiseli

Pejmürde, perîşân dolaşan bir sürü gümrâh,
Sanmakta mezardan kaçacak dün göçen ervâh.

Pencâh = Elli

Hem sinn-i kebir hem daha genç hem yaşı pencâh
Aff isteyen insanlara yardımcıdır Allâh.

Pencereler = hayata bakış açıları

Gel göstereyim gel sana zevk bahçesi nerde
Dün baktığımız pencereler durduğu yerde
Bir kez daha hiç bilmediğin zevki hayalle
Meçhulleri ilk tattığımız pencerelerde.

Perçem = saç

Saçının rengini bir kez bana göstermedin amma
Şakağından salınan saç teli perçem oluverdi

Perişan = şaşkın, kaygılı

Bir an inkâr edemem çok seneler geçse dahî
Perişanlık günü tüm dostlarımın hizmetini

Perişan = kederli, kaygılı

Perişân sarhoşu divâne eden raksı ile
Gece meyhâneyi tüm hâk ile yeksân edecek

Pest etmek = aşığı bakmak

Vechine hasret kalan âşıklara pest edersin
Yufka rakik kalpleri mecliste şikest edersin
Kahrını kimler çeker en neş'eli günde dahi
Sermet olan dostları bir kez daha mest edersin.

Pest = aşığı, alçak

Kelb-i vefâkâr da müfîd bir köpek amma
Etmesin Allâh bizi pest itlere mühtaç.

Pey = iz

Akl ile vîcdân kasasında hâfî, kimsesiz
Gövdeye kan gönderen yoldaki peydir gönül

Pınarbaşı = bir semt

Ben asla unutmadım serin Pınarbaşını
Suyunu, çamurunu, toprağını taşıını.

Pir = ihtiyar yaşlı

Hem ağlatır hem güldürür
Hislerimi dört böldürür
Benim yaşta pir öldürür
Aşk ta böyle değil midir?

Pîr = yaşlı, ihtiyar

Bir taraftan tıfl gelirken bir taraftan pîr gider
İşte dünyâ böyledir, bir gün doğar hurşîd batar.

Pîr = ihtiyar yaşlı

Allâh o kadar fazla ömür verdi ki bizler
Mihnet çekerek pîr yaşamaktan da usandık.

Pirân = ermişler

Eski pirân insana “Nisyân ile mâlül” demişler
Duygumu inkâr ederek buseni nisyân. Ne mümkün

Pul = para

Sana ben söyleyeyim sevgili dost. Sevgi çalınmaz.
Sevilen pulla alınmaz.

R**Rağbet = önem**

Zengin para toplar daha çok can kucağında
Rağbet göremez hiç te fakiran bucağında

Râh = yol

Yol alırken gözünün gördüğü yollarda sevenler
Sonu yok râha salınmaz.

Râh-ı kur = ayak basılmamış yol

Bütün âlem geçecek râh-ı kurdan
O hıyâbân koca yoldur duran yok.

Râhil = ölmüş, vakti geçmiş

Ezilen lûgat-ı Osmani'ye râhil diyelim mi?
Ya, Latin lafları öz Türkçeye dâhil diyelim mi?

Rahmet = acıma

Dosta güler yüz göster hayatında
Sana rahmet dilerler vefatında

Râiha = Koku

Bütün âlemdeki gül bahçelerinden gülü soldurdu isek
Emin ol sen güzelim, râihanın verdiği bû, sende kalır.
Ne çıkar kem feleğin verdiği üç beş günü doldurdu isek
Duyulan zevkle berâber dudağın hoş tadı bûse'nde kalır.

Rakik = ince

Vechine hasret kalan âşıklara pest edersin
Yufka rakik kalpleri mecliste şikest edersin

Kahrını kimler çeker en neş'eli günde dahi
Sermest olan dostları bir kez daha mest edersin.

Raksân = oyuncu

Dans etmek için köydeki meyhâneye bir kez
Raksân olarak gel, sana kalbimde yerin var

Ratıb = rutubetli

Sevenlerin çabucak sislenen gözündeki nem
Firuze gökteki ratıp gezen sehâb gibidir

Re'y = görme, görüş

Çağla gözden sivri oklar parçalar tüm bağrımı
İşte nazrâ böyle re'y, göz yan bakar kirpik batar.

Reşk = kıskanma

Geldi altı bint uzaktan
Birbiriyle oldu reşke
Buse verdiler dudaktan
Keşke öpmeseydi keşke

Revân = ruh, can

Selvi boylum dil bağından gül fidânımsın benim
Nevnihâlîm dünya-ahret sen revânımsın benim

Revnak darası = parlaklık terazisi

Kamerin şavkını ölçsem gece etraf kararınca
Yüzünün nûru gelir fazlaca revnak darasında.

Riâyet = hürmet ağırlama

Çarşıda ahlâka riâyet bile kaybolmada,
Şimdiki gençlerde edep nerde, zimâm nerededir.

Riâyet = saygı, ağırlama

Yedi kat gökten inen Hazret-i Kur'ân-ı Kerim
Ve o âyetlere saygıyla riâyet gerekir.

Rıf'at = yükseklük, yücelik

Çalışan millete yâ Rabb bir akâmet yerine
Ona rıf'at, ona hakettiği nusret gerekir.

Rind-meşreb = derviş kılıklı kalender

Câmi dergâhında mazbût din-i islâm dersi versen
Mescidin bâbında yatmış bunca rind-meşreb bulunmaz.

Ruhanî = ruha ait

Okyanusun üstünden aşır sizlere benden
Dûâ götüren rûhanî rüzgârı unutma

Rûhsâr = yanak

Ben nefs-i perîşâna değil, yâre selâm ver
Zülf okşar iken şehv ile rûhsâre dokunma

Rüsvâ = rezil

Aldın beni bir kul gibi, sen kendine bağladın
Gündüzleri güldün fakat akşamları ağladın
"Rüsvâ oluruz halka, unut bunları sen" dedim
Olmaz diyerek kalbimi binbir gece dağladın

Rüsvâ = rezil

Yalnız bir gece rakkâs olarak geldi diye
Bizi rüsvâ ederek âleme destân edecek

S-Ş**Sâbir = sabırlı**

'Kısmetimdir dehre geldim, zorla gitmem ben' deme
Âşikardır, kimse dünyâ âleminden bıkmadı.
Fayda vermez çok direnmek sâbir ol sen, gam yeme
Kimse dünyâ hanesinden sağ ve sâlim çıkmadı.

Sabr-u selâmet = sabır ve selamet

Yüce rûhî heyecanlarla bir akşam namazında

Hele bir secdeye gel, sabr-u selâmet var içinde.

Sabun = suda yavaş yavaş eriyen karışım

Onu bi-s-sehl ana karnındaki yerden çıkarıp
Koca deryâda sabun sandala bindirdi felek.
Denizin dertlerinin verdiği cerhâyı sarıp
Seneler sonrası son sancıyı dindirdi felek.

Sadâ = ses, yankı

Göğre çıktıkça nücûmun duyulur kahkahası
Yere indikçe, sadâ yok gülüşünden de güzel.

Sadâkat = bağlılık

Laf-ı manzum bu beyitlerde redif kâfiyelerle
Aruzun verdiği âhenge sadâkat var içinde.

Sâdece = yalnız,

Ben sâdece sana şefkat satarım
İstediğin bende yoktur ki verem
Senin gülüşüne neş'e katarım
İstediğin bende yoktur ki verem

Sâhib celâl = büyük bir kimse

Gün gelir bir gün seninçin zillete düşsem, ne gam
İltifâtın her vakit sâhib celâl eyler beni.

Sahn = bayram meydanı

Nice bayamlara herkesle berâber koşalım
Bu mukaddes günü tebcîl ile bayramlaşalım.
Köyümün sahnına tez varmağa bir yol bularak
Bu mukaddes günü tebcîl ile bayramlaşalım.

Sahrâ = çöl

Sana hasret çekerek kırk senedir köyden uzak
Çöle düştüm diye ben, sahrâya muhtaç değilim.
Yaşadım her günü bir gün sayarak neş'e ile

Yeter artık bu yalan dünyaya muhtaç değilim.

Sahrâ = çöl

Dağ deldirip Ferhat gibi, yol kaybeden Mecnun gibi
İklimlerin en çirkini sahrâlara saldın beni

Sahrâ = çöl, kır

Kurumuş bahçeye âşüfte güzel geldiği gün
Şakıyan gülmesi sahrâyı gülistân edecek

Sâkî = içki sunan

Çayhânedede, keşhânedede, meyhânedede her dem
Sâkî'ye de sordum, seni ebkâra da sordum.

Sâkî = mey sunan

Mâha benzer vechinin her günde bir kez geldiği
Meclisin koynunda yatmış nazlı sâkîdir gönül.

Sâkî = içki sunan

Gece neş'eyle şaraphânedede meynâb götüren
Yeni sâkî harâbât ehlini neşvân edecek

Salâh = barış, iyileşme

Ama bir gün geleceksen seni dil-dâr ederim
Yüreğimden coşan aşktan daha candan severim
O zaman hoşnut olup 'Kalp kederim bitti' derim
Sana hasret Fatinin bahtı salâhtır denecek.

Salâta kıyâm = namaza durma

Köyler uzaklaştı da gündüz gece hep yoldayız
Camiye vakt kalmadı, salâta kıyâm nerededir.

Sanan = zanneden

Isıramadığım eli
Öpeceğim, öpeceğim.
Diye sanan,

Sanem = Put gibi güzel kadın

Sanem ister ki gözünden düşen âb, ebr ile uçsun
O kadar yükselecek katreyi şebnem bile bilmez.

Sârik = hırsız

Bir defa rüşvet alanın, çarpıcıdan farkı nedir?
Nân'ı fakirden çalanın, ismine sârik mi denir?

Saye = gölge

Koştukça ben o koşar
'Saye'mde o da yaşar.

Sayrılı = hastalıklı

Şehvetle berâber başı boş gençliğe kandık
Sayrılı zamanlardaki her derde dayandık

Secde = namaz

Yaparım hükmünü derhal, ve hatâ eylemeden
Ne zaman secdeye kalksam görürüm gölgesini

Sedâ = ses, dedi kodu

Fesat sözler söyleme sedâ çabuk yayılır
Alçak gönüllü olan mütevazi sayılır
Gıpta etme kimseyi yüreğin temiz kalır
Esenlikle yaşarsın rahat eder vicdanın

Sefâhat = eğlence

Sefâhat aleminde Mefaki sefâ sürdürdün
Göklere hakim olan kartal gibi özgürdün
Köyden uzak gurbette yirmibin şafak gördün
Sen kocadıysan eğer ben ihtiyar değilim

Sefer = harp

Açtın İrâna seferler lâkin oryâ gitmedin
Askerin bir ihtiyâcın dinleyip halletmedin
Dilsiz üç cellâda verdin, oğlunu affatmedin

'Ger huzûr itmek dilersen ey Muhibbât fâriğ ol'

Sehâb = bulut

Sevenlerin çabucak sislenen gözündeki nem
Firuze gökteki ratıp gezen sehâb gibidir

Seher bâdı = tan yeli

Tenhâ garibelerde bugün gam çekerek sabredelim biz
Kasvet dolu sâkin geceden sonra seher bâdı da vardır

Sehv = yanlışlık

Bâki! O güzel, meclis-i handâna gelince
Efkâra dalıp sehv ile güftâra dokunma

Sekrân = sarhoş

Hicr kaygısının bir bilinen çaresi yokmuş
Ben dün gece meyhânede sekrâna danıştım.

Sel = taşkın ırmak

Kız sen nesin? Sen nesin? İlk bahar yeli misin?
Deli dolu akan bir ırmağın seli misin?

Selâm = merhaba

Annene selâm söyle bir yer değişmem köyle
Ben gelinceye dek günler geçecek böyle

Selâmet = emniyet ve esenlik,

Gece rü'yamda meleklerle berâber bunu yazdık
Yüce Rabb şâhidim olsun ki selâmet var içinde.

Selâset = kolay anlaşılma, düzgünlük

Su-i tefsirde hatâ yapmadan Ey âlim-i dehr
Daha çok fehm için elfâzda selâset gerekir.

Selvet = gönül rahatlığı, mutluluk

Tuttukları yollar ne yazık selvete çıkmaz
Külhanda yatıp giybet eden müfsid'e kem râh.

Selvi endâm = selvi boylu,

Kimse senin selvi endâmına enbâz değil.

Hendem olan dostlarım sen gibi mümtâz değil.

Semâ = gök

Rüzgarlı semâlarda bulutlarla görüştük

Ay nûrunun altında harâretle öpüştük

Hûrî dolu âlemde yeşil cennete düştük

Cenneteki her yerde melekten de güzeldin.

Semek = küçük balık

Çok semek yer bir balık, vardır rekâbet bol suda

İşte deryâ böyle bir bahr, bir yüzer birçok batar.

Semender = ateşte yaşayan bir masal böceği

Vardır kimimiz hiç göremez kendine eş

Tırtıl'sa semender görünür dahl-i ateş.

Bir çiftte güzel göz bile yetmez kimine

Tek gözle görür koskoca dünyâyı güneş.

Sen = Allah

Mahşer günü mâliki bizler sana taparız

Senden yardım umarız emrinizi yaparız,

Sen = Hâlik, yaratan

Bağçemizden gitti bülbül neyleyim ben gülşeni

Son bahardan sonra kıştır, zikreder bülbül Seni

Beklenen bir gün, diğer dünyâyâ gittim farzedin

Kimliğim dünyâda kalmış kim bilir Sensiz beni.

Senâ = övgü

Son namazdan sonra sessiz söylenirken son selâm

Dosta benzer saygısızlar boş senâlar vermesin.

Ben kabirden dosta şahsen verdiğim son bir kelâm:

Hem mezâra gelmesin, hem bir çelenk göndermesin.

Senevât = seneler

Böylece gelmiş senevât, böyle kalır bu eyyâm
Fâni hayat son bulur ammâ buna yoktur encâm
Derd ile kasvet dolu meyhânede sen her akşam
Sermest olan dostları bir kez daha mest edersin.

Senevâtın = senelerin

Gelmez geri ömründe biten senevâtın
Akranlarının bâzısı 'Eyvâh' diyecekler.

Ser = baş

Keyf ararken serde bulduk dinç hayâtın şevkini
Tatmış olduk yârelinden âb-ı hayvân zevkini.

Ser-kitabiyat = kitaplarla ilgili iyi bilgiler,
İlim öğretmek için herkese beş yüz sene evvel
Kurulan medresenin ser-kitabiyat var içinde.

Serâb = buğu

Nihâni meclise her geldiğinde sevgilinin
Hafif sıcak nefesi çölde bir serâb gibidir

Serbâz = yiğit

Bir tek kadeh içkiyle döner bilgili başlar
Serbâz meyi içtikçe de küfretmeğe başlar.

Serbâz = korkusuz yiğit

Serseri nefsim cesur, meydan okur herkese,
Nâmına serbâz denir, hiç te ateş-bâz değil.

Sermest = sarhoş

Vechine hasret kalan âşıklara pest edersin
Yufka rakik kalpleri mecliste şikest edersin
Kahrını kimler çeker en neş'eli günde dahi
Sermest olan dostları bir kez daha mest edersin.

Servet = zenginlik

Allâh verdikçe verdi, servet kesemi deldi
Kıymetini bilmedim, fırsat gitti kayboldu.

Mefaki artık uyan, aklın başına geldi
Kıymetini bilmedim, sıhhat gitti kayboldu.

Serzeniş = şikayet, başa kalkma

Ağlamaktan, sızlamaktan duygular gelmez dile
Yazdığım, gönderdiğim sert serzenişler nâfile.
Vuslatımçin diz çöküp bir secdeye gelsem bile.
Kûy-i yâdan bir güzel söz, bir de mektup bekledim.

Seviyye = eşitlik

Yüce dağlarda dahî yok düpe düzgün seviyye
Biliriz yoktur eşitlik büyüyen her fidanda.

Sıdk = inanmak

Taparım sıdkile arzu ile Allâhıma ben
Ne zaman mescide gitsem okurum belgesini

Sıdk ü hakk = doğruluk ve insâf

Kalbur altına düştüm. Sıdk ü hakk ele beni
Gizli kalmadı sırrım, verdi nefis ele beni
Gam keder dolu yetmiş yıldır aşka tutuldum
Olmasın diye vuslat, sürdü baht ele beni.

Sıladan = memleketten, doğum yerinden

Sıladan gurbete gelmiş gibi ürkek görünüp
Sabah erkenden esen tan yelisin Bosnalı kız.

Sırr-ı muhabbet = sevginin sırrı,

Sen eğer görmez isen sevgiyi kalbinde yakından
Yine bak gönlüne, bir sırr-ı muhabbet var içinde.

Sinn = yaş

Şâyet âşık sevgisinden yoksa şekki
Hiç te sormaz mâşukundan sinni kaçtır.
Yetmişinden sonra Mehmet Bâki der ki
Hem sevilme hem de sevmek ihtiyaçtır.

Sinn-i kebir = yaşlı

Hem sinn-i kebir hem daha genç hem yaşı pencâh
Aff isteyen insanlara yardımcıdır Allâh.

Sitayiş = övme

Üzülüş hicvine ben sanma gücendim
Beni övdün diye dün yahşi sevindim
Yüreğimden sana yazmakla sitâyîş,
Bilerek ben de senin sevyene indim.

Siyâm = oruç

Varsa kulüp başkanı gurbette, imâm nerededir.
Geçti mübârek Ramazan, bizde siyâm nerededir.

Som-salât = oruç-namaz

Somla salât hacla zekât vâcibi yaptın diyelim
Seneler beş vakit Allâhına taptın diyelim
Sana dün gösterilen düz yola saptın diyelim
Geleceksin, göreceksin, gideceksin denecek.
Direnirsen bile her gün kara toprak yenecek.

Son durak = mezarlık

Fatin bu mucize der
Ve son durağa gider

Su-i tefsir = yanlış yorumlama

Su-i tefsirde hatâ yapmadan Ey âlim-i dehr
Daha çok fehm için elfâzda selâset gerekir.

Sual = soru

O! Fuzuli'den de fazla ben senin hayrânınım
Kim bu Bâki? der Nediim. Hep suâl eyler beni.

Subh = sabah

Aradım dün gece tâ subha kadar köyde seni
Senelerdir o güzel kız köye girmez dediler.
Ararım haşre kadar var diye kendimde seni,
O güzel, sendeki boş gövdeye girmez dediler.

Subhdem = sabah vakti

Mesajın geldiği gün Mehmede bir baht açılınca
Yalnız kaldığı nirsuz gece subhdem oluverdi

Suç = kabahat

Suçu olan birinin
Allah cezasın verir
Uzatarak ömrünü.,

Sûret = resim

Sûretin gördüm resimden nazlı handânım kızım
Sanki YILDIZ gökten inmiş sevgi sultânım kızım
Bekliyordum vuslatından bir haber cânım kızım
Hoş gelirsin yâr-ı cânım, cânımâ hanım kızım

Sûret = resim

Foto-albümdeki sûrette hayâlin görürüm
O geçen neş'eli günlerdeki hâlin görürüm

Sûret = resim, hayal

Gece rü'yamda kıyâmetleri cennet görürüm.
Düşümün hepsni bir dakkada sûret görürüm.

Sümbül = bir çiçek

Seni andıkça kızım, tarlada sümbüller açar
Ama YILDIZ'lı adın bahçe gülünden de güzel.

Sürur = sevinç

Üzüntüm huzurum aynı ayardır
Sevinçle sürurum derdim kadardır
Şimdi her hüznümde bir neş'e vardır
Felek canevime seni gönderdi

Şâd = sevinçli

Doğal bir ses, ilâhî bir çeşit nağmeyle şâd olmuş
Muhabbet kuşlarından mutlu bir cânânımız vardır

Şâd = hoşnut

Sert bakışlardan da zâid bir güzel söz şâd eder
İşte sevdâ böyledir, lebden çıkan kem söz batar.

Şâd = hoşnutluk, sevinç

Kaderin hükmüne bir dâd edelim mi?
Çaresiz, nâfile feryâd edelim mi?
Gülelim, yoksa biraz şâd edelim mi?
Ecelin verdiği mühlet bu kadarmış.

Şâd = neşelendirme

Her gün hepimiz her zaman etsek te feryâd
Mecmu' yaşayanlar, olamaz mevten âzâd
'Geçmişlerin eylemez isek rûhunu şâd
Etmez gelecekler de bizi elbet yâd '
Dünya kalacak böylece tab'ına mûtâd.

Şâd = sevinç

Başı boş hatıranın şâdı da boştur
Günü geçmiş yaşamın yâdı da boştur

Şafak = sabah erken

Ateşinyle içim dışım yanarken
Ağladım dün gece kalbim kanarken
Sızladım her şafak seni anarken
Felek canevime seni gönderdi

Şafak = sabah erken

Fakihi şafakta uykuya daldı
HAVA'nın sevgisi askıda kaldı.

Şâfi = şifa verici

Dayanılmaz çoğalan hasretinin zorluğuna
Ama vuslat haberin, hastaya şâfi diyorum

Şahâdet = şahitlik

Doğuşundan sana Allâh tarafından verilen
Nefesin bitmeden evvel de şahâdet gerekir.

Şâkî = şikayetçi

Hem sevenden hem güzelden duyduğum hasret dolu
Yıl geçer, bir gün gelir, yârdan da şâkîdir gönül.

Şâkir = şükreden

Sevapta öndeyim, şerde âhirim
Allaha medyûnum, Hakka şâkirim
İmanda zenginim, mülkte fakirim
İstedğin bende yoktur ki verem,

Şâmil = içine alan

Gündüz gece rüzgar gibi uçmaktadır evkât
Aylar, seneler, günlere şâmil kısa anlar

Şeb ü ruz = gece ve gündüz

Gece eğlencede hamr içmeyi dostlarla yaparken
Şeb ü rûz şi'r okunan yerleri meyhâne sanırsın.

Şeb = gece

Öyle câhilsin ki Mehmet, zâtınâ mekteb bulunmaz.
Şems'e istid'a' yazarsan kâmil-ül-âm şeb bulunmaz.

Şeb = gece

Aya baksam görürüm vechini saçlar arasında.
Sana baksam görürüm kevkebi bir şeb karasında.

Şebnem = çiğ

Sanem ister ki gözünden düşen âb, ebr ile uçsun
O kadar yükselecek katreyi şebnem bile bilmez.

Şecâat = yiğitlik

Yeni asrın kuduran düşmanı def'etmek için
Cesur askerde şecâat millette de vahdet gerekir.

Şefik = şefkatli

Bu nazar boncuğu dercetmeğe yetmez bu kenar

Nazarın neşveder erzhar, gelişirken gülizar.
O şefik çeşmini, enzârını hıfzeyeye Hakk
Var iken hüsn-i sülûk bizlere değmez ki nazar.

Şefkat = sevmeye

Merhametli şefkatli yaradanın ismiyle
Dünyanın âhiretin tüm âlemin cismiyle

Şehnâz = müzik makamı

Resmini karşımda gördükçe ozan gönlümün
Çaldığı saz olsa da, nağmesi şehnâz değil.

Şehvet = kuvvetli arzu

Nefsim beni aldatmada, kalbim bana mürşid
Şehvet dolu şeytânî karanlıklara hurşid

Şehvet = iştah

Şehvetle berâber başı boş gençliğe kandık
Sayrılı zamanlardaki her derde dayandık

Şehvet = derin kuvvetli istek

Feleğin verdiği dünyâdaki şehvetli hayâta
Kimi çok rağbet eder amma, nedâmet var içinde.

Şehvet = kuvvetli istek

Benim âşüfte kadın sevdiğimi annem bile bilmez.
O güzel şûh'ta doğal şehveti âlem bile bilmez.

Şekk = şüphe

Şâyet âşık sevgisinden yoksa şekki
Hiç te sormaz mâşukundan sinni kaçtır.
Yetmişinden sonra Mehmet Bâki der ki
Hem sevmek hem de sevmek ihtiyaçtır.

Şekvâ = şikayet

Kâm alırken vuslatından kulların hayrân olurdu
Nısfı çökmüş çöp samanlıklar dahî seyrân olurdu
Köyde bizden kimse şekvâ etmeseydi.

Komşu kıssâ etmeseydi.

Şekvâ = şikayet

Siyâsetçilerin kasd ederek meclis önünde
Vatandaşları haksız yere şekvâdan utandım.

Şem'-fûlk = mumdan yapılmış gemi veya sandal

Kayığın kaptanı esmâk tutacak yaşta idi
Yaşayış tarzı onun renk dolu bir film şeridi
Doğuşundan beri kullandığı şem'-fûlk eridi
Ne yazık sandala son darbeyi indirdi felek.,

Şem'a = mumlu fitil

Dost oldum, dost edindim, dostça şem'alar yaktım
Kıymetini bilmedim, yarân gitti kayboldu.
Gurbette göz ucuyla bezm-i hubana baktım
Kıymetini bilmedim, canân gitti kayboldu.

Şems = güneş

Cedd ölür evlat doğar mahdud ömür böyle biter
Şems batar leyâl gelir birden nehâr elden gider

Şems = güneş

Öyle câhilsin ki Mehmet, zâtınâ mekteb bulunmaz.
Şems'e istid'a' yazarsan kâmil-ül-âm şeb bulunmaz.

Şerefyâb = şeref kazanan

Olamaz kimse şerefyâb günah işlerse her an
Cezalardan kaçınıp sen diledin Haktan aman
Suçu çok nefsine yol vermek için geldi zaman

Şerhâ = dilim dilim kesme

Aldığım muzmir sitekler kalbi şerhâ etmeseydi
Bûseden destan yazardım gurbet imhâ etmeseydi
Bende mazbut akli şeydâ etmeseydi.
Fikri ednâ etmeseydi.

Şerhâ = parça parça

Yâr elinden çâk olup şerhâda kaldım.
Gâh duman gâh külle bir nefhâda kaldım.
Bir yığın ben kimsesiz bir mâl-ı metrûk
Doğduğum köyden baîd tenhâda kaldım.

Şevk = keyif, neş'e

Hayât-ı mahsusenin şevki hür bir insana zâhir
Yeter ki kendi yönünden, efendisin ya da beysin.
Zamânın en yüce devletlerinde öyle güzel bir
Makâm-ı me'muriyet yok ki, nasbı azline deşsin

Şevk = neş'e

Enhârda su âheste akar bıkmadan, Ey mâh.
Ömr böyle biter, âlemi hiç sıkmadan, Ey mâh.
Gel, şevk içelim âb-ı hayât zevk kadehinden
Miâdı gelip tendeki rûh çıkmadan, Ey mâh.

Şevk = neş'e

Beklemezken başka yerden başka bir keyf şevkini
Güçtü lâkin kalpte bulduk can ve canân zevkini.

Şevket = ululuk,

Yaradan hikmeti, her cümlede Kur'ân-ı Kerîm'in
Çoğalan kuvve-i kudsîyeli şevket var içinde.

Şeydâ = şaşırılmış, divâne

Gül bahçesi gez, bülbül-ü şeydâ ile söyleş
Gülhânedede gül koklar isen, hâre dokunma

Şeydâ = sevgiden aklını kaybeden

Caka göstermek için cilveli kıp kırmızı gül
Ötüşen bülbül-i şeydâyı gazelhân edecek

Şeydâ = şaşkın, divâne

Senelerden beri gurbette kalıp yaşlanmış,
Kendi derdiyle yanan, Mehmedi şeydâ gördüm.

Şeyh = ihtiyar adam

Bülbülü sessiz, gülü küs gülşeni şeyh neylesin.
Cânını verdin cin'e, cansız teni şeyh neylesin.

Şeydâ = şakın, deli
Aldığım muzmir sitekler kalbi şerhâ etmeseydi
Bûseden destan yazardım gurbet imhâ etmeseydi
Bende mazbut aklı şeydâ etmeseydi.
Fikri ednâ etmeseydi.

Şeyh = hoca
Hiç bilmediğin şeyhi, gönül dostu sanıpta
Derviş gibi hoş davranan ağyârı unutma

Şikest = kırmak
Vechine hasret kalan âşıklara pest edersin
Yufka rakik kalpleri mecliste şikest edersin
Kahrını kimler çeker en neş'eli günde dahi
Sermest olan dostları bir kez daha mest edersin.

Şûh = neş'eli oynak kadın
Benim âşüfte kadın sevdiğimi annem bile bilmez.
O güzel şûh'ta doğal şehveti âlem bile bilmez.

Şûh = neş'e
Kuş gibi git, şuh ile gel, yel gibi dağ, bahr aşalım
Etmez isek tövbe hemen yükselecek günahımız
Sevgi dolan kalbini aç, beklemeden koklaşalım
Bilmiyerek etti isek affedecek Allâhımız

Şûh = neş'eli kadın
Ey yumuşak kalpli şûh! Bir süredir hüsnüne
Meftun olan Mehmed'in zikri, boş elfâz değil

Şûh = neş'eli kıvrak kadın
Yüce meclisteki kırkbeş senelik sevgili şûh
Küçücük kız gibi yaş haddini nihân edecek

Şûh = neş'eli ve oynak
Berrak denizin dalgası sık sık soluyorsa
Asûde bahar mevsiminin şûh sesidir. Aşk
Bağlarda Mayıs akşamı renk renk oluyorsa
Asude bahar mevsiminin şûh sesidir. Aşk

Şûh = kıvrak
Son baharın sonrası mevsim sonu bir bahçede
Renkli çiçekler gibi şûh gövdeni şeyh neylesi

Şühedâ = şehitler
Hele bayram günü gelsin vatanın
Ebeveyn kabrine fi'len gideriz.
Bu vatançin yere düşmüş yatanın
Şühedâ ruhları rahmetli deriz.

Şükür = hamd
Ekmek yer, su taşırız
Ücretle sırt kaşırız
Şükredip sabredelim
Elbette anlaşıyoruz.

Şükür = teşekkür
Yaşadım ağlayarak her günü yetmiş sene ben
Şükür Allâhıma derken dökerim yaş gene ben

T

Ta ezelden = eskiden beri
Ta ezelden deli bir ayş aradım
Buluverdim budur en son muradım

Ta'ziz = kutlama

Zevcemle firâk sancısı on beş yılı geçti
Ta'ziz-i canân eyledi eflâkımı tağyir.

Taât = Tanrı buyruğuna uymak

Namazın hükm-i kazâ farzedilen secde için
Kitabın kavline tâatla ibâdet gerekir.

Tâb = güç, kuvvet

Hiç bitmeyen aylar seneler senden uzakta
Hasret beni mahvetti inan, tâba ne hâcet.

Tab' = tabiat, huy

Her gün hepimiz her zaman etsek te feryâd
Mecmu' yaşayanlar, olamaz mevten âzâd
'Geçmişlerin eylemez isek rûhunu şâd
Etmez gelecekler de bizi elbet yâd '
Dünya kalacak böylece tab'ına mûtâd.

Tab'an = tabii olarak

İhmâl ederek sıhhatı beyt-illate düştün.
Tab'an öleceksin

Tağyir = değiştirme

Tebdil-i zemân eyledi idrâkımı tağyir
Tehcir-i mekân eyledi âfâkımı tağyir.

Tağyir = değiştirmek

Adem-i akl ile uryan gelinen köhne cihanda
Edemezsek demi tağyir, göçeriz başka mekana.
Ne kadar çok yaşasak sevdiğimiz fantazi handa
Ecelin geldiği günler gideriz başka cihana.

Tahayyül = hayal etme

Yaşamaktan çoğalan zevki tahayyül ederiz.
Ne kadar haz dolu anlar.

Tâhir = temiz

Müfidse eğer kelb ile it nef'i demektir
Tâhir ve temiz sâdık it'in hepsi köpektir.

Tâhir = temiz

Nice köşklerde kasırlarda misâfir yaşadım.
Çoğu günler kötü evlerde de tâhir yaşadım.
Kararan her gece bir hânede yatmak yerine,
Koşarak yurda dönüp karyede bir dâr aradım.

Tâil = faydalı

Dile yerleştirilen Farsça'yı dilden çıkarıp
Kökü eksik yarı kültüre tâil diyelim mi?

Takip = arkadan gelme

Ya beni takip eder
Ya benden evvel gider
Ya önüme takılır
Ya da yere çakılır.

Taleb = istek

O eski günlerde gülerdik bol bol
Ne kadar güzeldi tuttuğumuz yol
Bu son telebinde biraz mâkul ol
İstediğin bende yoktur ki verem

Talibân = telebeler

Veririm dersimi içten severekten ve hemen
İşitirsem ne zaman ben talibânın sesini

Taltîf - gönül alma, mükâfetlendirme

Ne kadar hoş ki benim kursta değilsin
Arabî bilgine kep şapkam eğilsin.
O kadar çok verilen ders boşa gitse
Deniz'in tenkidi taltîf diye gelsin.

Tarîk = yol

Bu kadar yıl yaşadım gık demeden hecr ile, kari'
Bu tariktir götürür bendeni son menzile, kari'
Benim isyânımı hoşgör ve geçen hakkı bağışla,
Ne kazansam yine kalmaz bana bir pul bile, kari'.

Tarîk = yol

Bir doğru tarîk hangisidir bilmeden insan
Nefsiyle berâber kanıyor şeytana gâh gâh.

Tasvir - resmini çizme

Mâvi gök renk gözlerin tasvire yetmez bir lûgat
Süslü kıvrık zülfü bir kez görmeden kalmam rahat

Taşrada = başka memleketlerde

Dolaşıp yurttan uzak taşrada bir kâr aradım.
Bana münkâd kalacak zenne hükümdâr aradım.
Yok imiş böyle kazanç, böyle nisâ, böyle diyâr
Coşarak yurda dönüp karyede bir yâr aradım.

Tatbikat = yürürlük

Fâili yoksa eğer, ulûmun şahanesi
Labaratuvarlarda temiz bir kapta uyur
Tatbikatta değilse, kânunun bir maddesi
Avukathanelerde pak bir kitapta uyur

Te'kid = kuvvetlendirme

Allâha güvendim ve tevekkülle barıştım
Te'kid-i imân eyledi infâkımı tağyir.

Te'vid = âdet edinme

Dünyâyı dolaştım. Fukarâ insleri gördüm
Te'vid-i ihsân eyledi imsâkımı tağyir.

Tebcîl = ululama, yükseltme, ağırlama

Nice bayamlara herkesle berâber koşalım
Bu mukaddes günü tebcîl ile bayramlaşalım.
Köyümün sahnına tez varmağa bir yol bularak

Bu mukaddes günü tebcîl ile bayramlaşalım.

Tebdil = değişme

Tebdil-i zemân eyledi idrâkımı tağyir
Tehcir-i mekân eyledi âfâkımı tağyir.

Tedâvül = değişiklik, dolaşmak

Senden yana bir neş'eli gün görmedi bülbül
Artık yetişir bahçede gezmekle tedâvül
Bir kez daha ettim sizi Allâha tevekkül
Mecnun gibi gel etmeyelim biz de tegâfül,

Tederrüs = öğrenme

Tedris ve tederrüsle yaşım sekseni buldu
Tekmil-i irfân eyledi intâkımı tağyir.

Tedris = öğretme

Tedris ve tederrüsle yaşım sekseni buldu
Tekmil-i irfân eyledi intâkımı tağyir.

Tefrik = ayırt

Yardım et fakire hep karşılık gözetmeden
İhtiyar, küçük çocuk, hiç te tefrik etmeden

Tefsir = izah

Yüce Kur'andaki âyetleri tefsir ile ma'ruf
Din-i İslâmı eğiten mektebe zâil diyelim mi?

Tegâfül = bilmezlikten gelme

'Senden bilirim yok bana bir fâide. Ey gül'
Mecnun gibi gel etmeyelim biz de tegâfül
Bülbül bile etmez daha çok hâra tahammül
Mecnun gibi gel etmeyelim biz de tegâfül

Tehayyül = hayal etme

Çoktan beri kırgın sana bülbül ile sümbül

Meyhânede sümbülle beraber içiyor mül
Bülbül gelecektir diyerek etme tehayyül
Mecnun gibi gel etmeyelim biz de tegâfül

Tehcir = hicret etme

Tebdil-i zemân eyledi idrâkımı tağyir
Tehcir-i mekân eyledi âfâkımı tağyir.

Tekbir = “Tanrı uludur” sözünü söylemek

Mehmet Baki al tekbiri, Peygamberi zikret
Darlıkta isen sen, yine Allâhına şükre,

Tekbir = ululama

Gelin mü'min kardeşler Allah tektir diyelim
Varlığına inanıp O'nu tekbirliyelim.

Tekmil = tamamlama İrfân = eğitim

Tedris ve tederrüsle yaşım sekseni buldu
Tekmil-i irfân eyledi intâkımı tağyir.

Telaş = heyecan

Erken başladı telaş
Büyüdü yavaş yavaş
Ana, baba, bac(ı) kardaş
Köyde düğün var bugün

Ten = vücut

Evde gelir handa gelir
Tende gelir canda gelir
Beklenmedik anda gelir
Aşk ta böyle değil midir?

Tenaküz = çelişmezlik

Daha ilk gün bile şehvet denilen zevki tadar
Tenakuzlar dolu yıllar yaşarız kabre kadar

Tenâküz = çelişmezlik

Kaldırmak için güçlü tenâkuzları Mehmet
Artık ediver kendini Allâha emânet.

Tenâküz = çelişmezlik

Gönlümle tenâkuzları gördükçe yanımda
Sandım kıızışan öfkesi nefsin yakınımda

Tenhâ = ıssız, boşluk

Onlar ki yalın servet için tırmanarak dağlar aşarlar
Doğdukları gündendenberi tenhâdaki yoklukta yaşarlar.

Tenhâ = boş yer

Tenhâ garibellerde bugün gam çekerek sabredelim biz
Kasvet dolu sâkin geceden sonra seher bâdı da vardır

Tenhâ = uzak ıssız yerler

Mesken kirası vermeyen iskânsız olur
Mümkün bile bir tembele imkânsız olur.
Tenhâya gidip kırk seneden fazla kalan
Gurbetçi, cefâ-keş gibi furkânsız olur.

Tenhâ = boşluk

Hasretinden hastalandım, çöktü gökler üstüme
Sanki dünyâ oldu birden kimsesiz tenhâ gibi

Tenhâ = boş

Yalınız kaldığımız hücrede dünyâ gördüm.
Odadan çıktığım an devranı tenhâ gördüm.
Yâr elinden çâk olup şerhâda kaldım.
Gâh duman gâh külle bir nefhâda kaldım.
Bir yığın ben kimsesiz bir mâl-ı metrûk
Doğduğum köyden baîd tenhâda kaldım.

Tenkid = eleştirme

Ne kadar hoş ki benim kursta değılsin
Arabî bilgine kep şapkam eğılsin.
O kadar çok verilen ders boşa gitse

Deniz'in tenkidi taltîf diye gelsin.

Terah = gam, tasa, keder

Verilen her nefes içten gelen âhtır denecek
Sana hasret kalanın bahtı terahtır denecek.
Bu deyim çokça ağır hem de günâhtır denecek
Sana hasret kalanın bahtı siyahtır denecek.

Terk = bırakma

Ben köyümü terkettim evi unuttum sanma
Hürmet ve selâmımı ulaştırdım babama
Bu ölümlü dünyada zaman kısadır ama
Kâfi geldi yazmağa bir kaç mektup anama

Teşbih = benzetme

Beytindeki kan teşbihi al renkli şarapsa
Mecâzi meâlinde, akan göz yaşı, kandır

Tevekkül = inanma, güvenme

Senden yana bir neş'eli gün görmedi bülbül
Artık yetişir bahçede gezmekle tedâvül
Bir kez daha ettim sizi Allâha tevekkül
Mecnun gibi gel etmeyelim biz de tegâfül

Tevekkül = güvenme

Allâha güvendim ve tevekkülle barıştım
Te'kid-i imân eyledi infâkımı tağyir.

Tevsen = azgın, huysuz at

Bir esb sanacaksın ne vakit nefsimi görsen
Hem tekme atar hem de sanır kendini tevsen

Tıfl = küçük çocuk

Kaderin emri ile zürriyetim olmadı
Ahfâdıma gidecek şefkat şevkim dolmadı
Çocuklara verecek sevgim hiç kaybolmadı
Öksüz, yetim ve yoksul tıfla ağyar değilim

Tıfl = çocuk

Ne dediysem, ne düşünsem dediler tıfl-aklıdır
Ne taraftan bakabilsem ebeveynim haklıdır.
Emelim arzularım hep beraber olmak fakat,
Görünüşler, düşünüşler alenen çok farklıdır.

Tıfl = küçük çocuk

Elli yıldır genç okuttun tıfl'a yol gösterdin ammâ
Hâla ümmîsin Fatin sen, zâtınâ mekteb bulunmaz.

Tıfl = küçük çocuk, bebek

Bir taraftan tıfl gelirken bir taraftan pîr gider
İşte dünyâ böyledir, bir gün doğar hurşîd batar.

Toprak = ölüm

Et lütf, İlâhî bir aşka
Nefs kandıran sahte çarktır.
İnsan, gönülden de başka,
Yaprakla toprak ve parktır

Tövbe = pişman olma yemini

Mehmet Baki bin tövbe edip söyleyeceksin.
Zevkin sileceksin

Tufan = fırtına

Gezdiğin yerlerden biri Hindistan
Oradaki ismin insafsız TUFAN
Amerika denen yerlerde iken
Senin yeni adın olur HÜRRİKEN

Tuğyân = taşkınlık, taşma

Gökteki yıldız sevenin hâlini irfân. Ne mümkün
Sessiz olan türbe içinden dışa tuğyân. Ne mümkün

Tullâb = talebeler

Baki Mehmet bölüşüp bilgini tullâb ile sen
Bulacaksın diğer âlemde refah bölgesini

Tullâb = talebeler

Gündüz gece ver bilgini tullabına, Mehmet
İlminle çulun mahvolacak kabre yatınca

Turâb = toprak

Cismiyle ve nefsiyle günah işleyen âciz,
Âbid kulu geç yaşta turâb eyleme yâ Rabb

Turist = seyyah

Yağmur, güneş, fırtına, istersen dolu iste
Hepsi bir günde olur, garip gelir turiste.

Tuzak = Bizim bilmeden geldiğimiz bu dünyâ.

Zannetmekle cennetle cehennem çok uzakta
Beklenmedik an mevt bizi bekler bu tuzakta.

Türbe = mezar

Gökteki yıldız sevenin hâlini irfân. Ne mümkün
Sessiz olan türbe içinden dışa tuğyân. Ne mümkün

Türemez = yetişmez

Sana gerdanlık yaptım onu kimse göremez
Kuyumcudâ yapılmaz bahçelerde türemez

U-Ü**Uhrevî = öbür dünya ile ilgili**

Bir uhrevî derde düşen şâirlere dostum diyen
Âşıkâ derman vermeyen hülyâlara saldın beni

Uhuvvet = kardeşlik, dostluk,

Bir ibâdet yeridir, kûşede metruk bile olsa
O nazargâh-ı ilâhinin uhuvvet var içinde.

Ukbâ = kıyamet

'Hoşça kal sen.' demeden dostlarım ayrıldı çabuk
Umarak görmeyi ukbâda Hüdâ rahmetini

Ukbâ = öbür dünya

Eğer ukbâya gidiş varsa, kaderden silemem
Yaşayıp dertleri çekmek midir ehven? Bilemem

Ukbâ = ahiret

Felekte neş'e veren ses güzin rübâb gibidir
Ölüm rahatlığı ukbâda tatlı hâb gibidir

Ukbâ = öbür dünyâ

Dünyâda sevmek yalan mey
Ukbâda rûhtan çalan ney
Defterde Bâkî kalan şey
Yaprakla toprak ve parktır.

Ukbâ = öbür dünyâ

Zâhidim, ukbâda ateş var diye korkutma beni
Gaflet ile aşka düşen kimseye sormaz nedeni
Firkat-i yâr yaktı yakar kalbimi yıllar beridir
Yaktı fakat yapmadı kül bendeki bomboş bedeni

Ulûm = ilimle

Fâili yoksa eğer, ulûmun şahanesi
Labaratuvarlarda temiz bir kapta uyur
Tatbikatta değilse, kânunun bir maddesi
Avukathanelerde pak bir kitapta uyur

Ummân = deniz

Gönül dostum! Bizim New York'ta bir büstânımız vardır
Evet. Büstanda âsûmânımız, ummânımız vardır

Ummân = deniz

Zihnî niyetim dönmedir İstanbula her gün
Esmâka sorup dalgalı ummâna danıştım.

Ummân = deniz

İyileşmez yaralar hastasıyım bir süredir
Çaresiz derdimi yüklen de bir ummâna götür.

Ummân = deniz

Mestâne çivit gözleri asmâna deyişmem
Çeşminden akan eşi de ummâna deyişmem

Unvan = şan, isim

Belli birçok ismin unvanın vardır
Düşmanların kadar hayrânın vardır
Üstüne biçilmez bir şânın vardır
Bin çeşit hayatın, bin canın vardır

Uryan = çıplak

Hageldim ağlaya ağlaya
Sıkıntılarla bu dünyaya
Bi-çare, uryan, çırıl çıplak

Uryân = çıplak

Adem-i akl ile uryan gelinen köhne cihanda
Edemezsek demi tağyir, göçeriz başka mekana.
Ne kadar çok yaşasak sevdiğimiz fantazi handa
Ecelin geldiği günler gideriz başka cihana.

Uzlet = yalnızlık

Kara toprak bile bilmez, ölümün verdiği vehm'i
Kazılan kabre inen sandığın uzlet var içinde.

Ücrâ = en uzak

Göz yaşımla silerek pırıl pırıl parlattım
Yüreğimin en ücrâ bir köşesine attım

Ülfet = alışma kaynaşma

Yere sarkan saçın okşandığı ülfet gecesinde
Heyecandan kırıtan kâkülü, perçem bile bilmez.

Ümmî = anadan doğma cahil

Elli yıldır genç okuttun tıfl'a yol gösterdin ammâ
Hâla ümmîsin Fatin sen, zâtınâ mekteb bulunmaz.

Ünlü = meşhur

Ünlü İskenderun'un canlılığına gel bak
İnsana neş'e verir cana can katar ancak.

Üstad = hoca, öğretmen

Andık seni, yâd eyledik şî'rini üstâd
Cennete de Hakk eyleyecek Tal'atı şâd
Makberde şükür feyz ile yattıkça ecdâd
Dünya kalacak böylece tab'ına mûtâd.

V

Va'd- ı tehî = boş vait

Fukarâ komşuya dünyâ malı bahsinde felek
Kuru bir va'd-ı tehî fevki, mürüvvet gerekir.

Vade = ödeme günü

Günü meçhul pulu yok vâdeli bir bûse için
Deli yaptın beni sen. Leylaya muhtaç değilim.
Sen uzaklarda iken ağlayarak yaşla dolan
İki gözden yaş akarken çaya muhtaç değilim.

Vâfi = vefakâr

Senin aşkınla canım kaynaşacak haşre kadar
Bilesin, daima Mehmet sana vâfi diyorum

Vahdet = birlik

Yeni asrın kuduran düşmanı def'etmek için
Cesur askerde şecâat millette de vahdet gerekir.

Vahdet = birlik

Yazılan terk-i günâh işleri, bir farz sayarak
Yüce Mevlâyâ erişmiş gibi vahdet görürüm.

Vahdet = birlik

Bu derin hisleri vahdet duyarak beyt'lere kazdım
Olamaz lâf-ı güzâf, kavlı-i mücerret var içinde.

Vahim = sonu tehlikeli

Her ne kadar gizli tutsam da devâsız, vahim
Derdimi âlem bilir, maksadım ibrâz değil.

Vâkî = koruyan

Zulme kâdir düşmanından aşkı vâkîdir gönül

Eylemek yok derdin izhâr. Sırrı hâkîdir gönül.

Vakt = vakit

Sonbahardan sonra kalmış solmadan sümbül dereydim
Geçmeden vakt, bitmeden yol tıklıyan kalbim vereydim
Tenle nefsim gönlü yağmâ etmeseydi.
Keşke gavgâ etmeseydi.

Vasl = ulaşma, iletme

Hayat irsî maraz oldukça bu âlemde bize
Babadan vasl ile geçmekte bebek bünyemize.
Bilinen belli devâ yok bu muzir hastalığa,
Esefâ! Bir de memât derc edilir künyemize.

Vec'i = acı çekmesi

Çekilen vec'ine katlanmalı derlerse dahî
Kimi sabreleyecek zannediyor ehl-i karin.

Vecd = Tanrı sevgisine dalma

İbadettir seni Mehmet kötü yoldan koruyan
Ederek tövbe bu akşam gelesin vecde heman
Gözü kör nefesine yol vermek için geldi zaman

Vech = yüz

Kamerin sunduğu aydınlığın etrâfında
Senin ay yüzlü güzel vechi hüveydâ gördüm
Mâha benzer vechinin her günde bir kez geldiği
Meclisin koynunda yatmış nazlı sâkîdir gönül.

Vech = yüz

Vechine hasret kalan âşıklara pest edersin
Yufka rakik kalpleri mecliste şikest edersin
Kahrını kimler çeker en neş'eli günde dahi
Sermest olan dostları bir kez daha mest edersin.

Vech = yüz

Mâba'di gelmeyen geceler veche damlayan

Eşkimle yazdığım şiri göndermek isterim

Vech = yüz

Mehtâb gibi rü'yâma girip bir gece gelsen
Ay benzeri vechin yeter, aftâba ne hâcet.

Vecîz = kısa ve özlü

Hemen İMDÂD'a cevap, zevk-i zarâfetle geldi
Kısa bir sözdü fakat harfleri âfâkı deldi.
Sanırım, ben gibi gurbetçiye gönderdiğin lafz,
Vecîz olmakla berâber dizelerden 'GÜZELDİ'

Vecîz = kısa ve özlü

Özlü sözlerden yapılmış her vecîz mısra' yaşar
Vezni âruz, nağme mevcut şî're tüm dünyâ şaşar.

Vedâ = ayrılış selamı

Evlât edindi dedem, öldü vedâ etmedi
Servet yapan amcamın ömrü vefâ etmedi

Vefâ = sözünde durma

Evlât edindi dedem, öldü vedâ etmedi
Servet yapan amcamın ömrü vefâ etmedi

Vefâ = sadakat

"Ger derse Fuzuli ki 'Güzellerde vefâ var'
Aldanma ki şâir sözü elbette yalandır"

Vefâ = dostluğu devam ettirme, bağlılık

Sevgiden hiç bilmeyen dost, dosta vefâ etmeden
Gönlümün gül bahçesinden gonca güller dermesin
Bir çiçek göndermiyen dost, ben bu dehr'den gitmeden,
Hem mezâra gelmesin, hem bir çelenk göndermesin.

Vefâ = sadık

Gönlümde yatan gonca vefâsız bile olsa
Cânânımı New York'taki fettâna değişmem

Vefâ = sadık

Vefâkâr dostu her gün verdiğin zorluk yetişmez mi?
'Behey zalim, sen insâf et, bizimde cânımız vardır'

Vefat = ölüm

Ona sevdiklerinin
Vefatını gösterir
Kederlendirir günü.

Vefat = ölüm

Hiç kimsenin umrunda değil gelse vefâtın
Mescitte iken sâdece dostlar bilecekler.

Vefat = ölüm

Mefaki şarkı söyle hayatında
Sesin çıkmayacaksa vefatında

Vefat = ölüm

Annene bir gül gönder hayatında
Çelenk, çiçek yerine vefatında

Vehm = korku, sıkıntı

Kara toprak bile bilmez, ölümün verdiği vehm'i
Kazılan kabre inen sandığın uzlet var içinde.

Veli = lâkin, fakat

Leb-i nârdan bana bir bûse verirken de veli
Ki şarap içmek için hem beni hirmân edecek

Verd = gül

Sevildik hem de sevdik kendi düyâmızda, Ey,vallâh
Güzel gülbahçemiz var lîk, dikensiz verdimiz yoktur.

Verd = gül

Mihribandan bir kadeh nûş isteyip hep bekledim,
Gençliğimden bende kalmuş derde, bin derd ekledim
Yirmiden çok nâme yazdım, bir kızıl verd ekledim.
Kûy-i yârdan bir güzel söz, bir de mektup bekledim.

Vero Beech = Florida'da bir sahil şehri

Hadi ayrıl Vero'dan tanyeli-rüzgar
Çabucak git te buluş sevgili yârla.
Vero Beech'ten yolun İstanbula çok var
Gelecek vuslatı sen yârla ayarla.

Vech = yüz

Aya baksam görürüm vechini saçlar arasında.
Sana baksam görürüm kevkebi bir şeb karasında.

Vezn = ölçü

Vezneden âri dengesiz mebnî binâ var değil
Ölçüsüz âhengi yok hissi kelâm âsar değil.

Vezn = nâzım ölçüsü

Vezn-i âruzla şiir yazması derdim zor olay
Dediler cevheri yerden çıkarım çok mu kolay

Visâl = kavuşma

Mefâkî sana hasretle yanar
Felek sille vurur sînemize
Bu müzmin yara durmaz da kanar
Visâl bizden uzak kaldı bize.

Visâl = kavuşma

May içtimsede mey-hoş değilim
Gönül hüsn-i füsûn aldı yine.
Fürâkınlada hiç hoş değilim
Visâl bizden uzak kaldı yine.

Vuslat = buluşma

Bunca yıldır gurbet elde bekleyen meftun benim
Aşka düşmüş, çölde kalmış, kaybolan Mecnun benim
Vuslatınçin hergün akşam derde derman bekledim
'Sen dururken meyl ider mi kimseye gönlüm benim'

Vuslat = kavuşma

Fakat bir gün gelecek o gülümle yan yana
Oturup içeceğiz vuslatı kana kana

Vuslat = buluşma

Doğru çıkarsa falım
Vuslattan zevk alalım
Düğün bayram yapalım
Geleceksen haber ver

Vuslat = buluşma, kavuşma

Kismetse vuslatınla, yol üstünde bastığın
Toprakla kaplı yerlere, gül sermek isterim

Vuslat = buluşma

Kâm alırken vuslatından kulların hayrân olurdu
Nısfı çökmüş çöp samanlıklar dahî seyrân olurdu
Köyde bizden kimse şekvâ etmeseydi.
Komşu kıssâ etmeseydi.

Vuslat = kavuşma

Kalbur altına düştüm. Sıdk ü hakk ele beni
Gizli kalmadı sırrım, verdi nefis ele beni
Gam keder dolu yetmiş yıldır aşka tutuldum
Olmasın diye vuslat, sürdü baht ele beni.

Vuslat = buluşma

Hadi ayrıl Vero'dan tanyeli-rüzgar
Çabucak git te buluş sevgili yârla.

Vero Beech'ten yolun İstanbula çok var
Gelecek vuslatı sen yârla ayarla.

Vuslat = buluşma

Ağlamaktan, sızlamaktan duygular gelmez dile
Yazdığım, gönderdiğim sert serzenişler nâfile.
Vuslatımçin diz çöküp bir secdeye gelsem bile.
Kûy-i yâdan bir güzel söz, bir de mektup bekledim

Vuslat = buluşma

Azıcık kaldı vakit. Tatlı ömür harcanacak
Sana vuslatla da birkaç günümüz ballanacak
Yalınız böylece bir hâtıra bâkî kalacak
Beni bekletme yazıktır. Bu sefer gel güzelim.

Vuslat = kavuşma

Külü yoktur, duman eksik diyerek kanma sakın
Tutuşan bir çıra kalbim, sönecek sanma sakın.
Çekilen hasreti bir ben bilirim bir de Hüdâ
Unutup vuslatı bir kez, daha çok yanma sakın.

Vuslat = kavuşma

Vuslat haberin duymayı çok isterim amma
Firkat düşü'nün sunduğu hicrâna değişmem

Y

Yâd = hatırlama, anma

Andık seni, yâd eyledik şî'rini üstâd
Cennete de Hakk eyleyecek Tal'atı şâd
Makberde şükür feyz ile yattıkça ecdâd
Dünya kalacak böylece tab'ına mûtâd.

Yâd = anma

Başı boş hatıranın şâdı da boştur
Günü geçmiş yaşamın yâdı da boştur

Yâd = hatırlama

Her gün hepimiz her zaman etsek te feryâd
Mecmu' yaşayanlar, olamaz mevten âzâd
'Geçmişlerin eylemez isek rûhunu şâd
Etmez gelecekler de bizi elbet yâd '
Dünya kalacak böylece tab'ına mûtâd.

Yâdı = gönül anıları

Bir çok gidenin gittiği, birçok gezenin gezdiği yerde
Dünyâyı saran gamla berâber Fatin'in y âdı da vardır

Yahşi = güzel

Mektepte eleştirme Cemil bendeni sen
Ceddim dili Osmanlıca dil olduğunu.
Bir sözlüğe bak hüsn'ü, güzel gör seni sen
İsmin de güzel-yahşi-cemil olduğunu.

Yamak = radyo sunucusu

Yamak'la tanışmak bir değer alır
Şiirlerin bin-bir şehre dağılır
Yürüyen Merdiven bağlantısına
Elli-bir telefon çok mu sayılır?

Yaprak = doğum

Mü'min biziz Hakka döndük
Nurduk, karanlıkta söndük
Ahlâkla örf ağlatan yük
Yaprakla toprak ve parktır.

Yaprak = doğum

Et lûtf, İlâhî bir aşka
Nefs kandıran sahte çarktır.
İnsan, gönülden de başka,
Yaprakla toprak ve parktır

Yaprak = doğum

Dünyâda sevmek yalan mey
Ukbâda rûhtan çalan ney
Defterde Bâkî kalan şey
Yaprakla toprak ve parktır.

Yâr-ı can = can dostu

Sûretin gördüm resimden nazlı handânım kızım
Sanki YILDIZ gökten inmiş sevgi sultânım kızım
Bekliyordum vuslatından bir haber cânım kızım
Hoş gelirsin yâr-ı cânım, cânımâ hanım kızım

Yâran = dostlar

Dost odur ki beklemez her zaman muâvenet
Yâranından arkadaş görmez ânı mel'anet

Yarıkkaya = dağ ismi

Denizden gelen yeller herkesi serinletir
Yarıkkaya ruzgarı kavakları inletir.

Yaşantı = yaşayış tarzı

Doğan bebek ölecek
Yaşantını bölecek

Yazarak = manzum şekilde

Yazarak söyleyecektim sana bildiklerimi
Nerelerden kırılıp nerde eğildiklerimi

Yektâ = tek, eşsiz, benzersiz

Mevlam İskenderun'u koru kıskanç gözlerden
Yektâ şehri uzak tut yalan yanlış sözlerden

Yermek = hiciv etmek

Pişman olma fayda vermez
Dünya çarkı etmez iyab
Bâki Mehmet aşkı yermez
Keşke sevgi olasa sevab

Yevm = gün

Bir çift dudağın tâkati pek çok mu sanırsın
Öptükçe sıcak lebleri, bir yevm usanırsın.

Yolak = geçit, yol

Yolum düzdür yolak bilmem
Sağım verken solak bilmem
Karanlık bir sokak bilmem
Bu şehir'e ben neden düştüm

York'lu = New York'lu

Yeni dünyâda yahûd dış siyaset dönderiyor
Koca bir devleti Texastaki genç önderiyor.
Çocuk öldürmeğe Bağdatla Kudüs cephesine,
Gavurun leşkerini York'lu çift gönderiyor.

Yürek = kalb

Bu küçük şi'ri okurken yalnız tek başına
Göreceksin yürek ağrım dönecek göz yaşına

Yürek = kalb

Kanayan yüreğimin yarasına dokunup
Koyacak başımı ben bir omuz arıyorum.
Boşu boşuna.

Z

Zafer = başarı
Kazanılınca zafer, insanlar birer birer
Allahın yardımıyla İslâm dinine girer

Zâhid = aşırı sofı

Güzel sevmekte zâhid, gizlenen bir derdimiz yoktur
Gülen mahluklarız biz, sızlayan ferdimiz yoktur.

Zâhid = Sofı

Zâhidim, ukbâda ateş var diye korkutma beni
Gaflet ile aşka düşen kimseye sormaz nedeni
Firkat-i yâr yaktı yakar kalbimi yıllar beridir
Yaktı fakat yapmadı kül bendeki bomboş bedeni

Zâhid = sofı

Zâhid geçinip wa'z vererek zenb eden eşhâs
Bilsin ki güzergâhı cehennem yolu billah.

Zâhil = unutan, ihmalci, vurdum duymazcı

Edebiyyat eğitim dersleri vermekle muvazzaf
Bu veciz hicvi yazan şaire zâhil diyelim mi?

Zâhir = görünüş

Zâhire inanmak ne işe yarar
İşin memba'ını öğrenmek gerek
Araştır aslını vermeden karar
O işi yapana kıymet vererek

Zâhir = açık, belli

Hayât-ı mahsusenin şevki hür bir insana zâhir
Yeter ki kendi yönünden, efendisin ya da beysin.
Zamânın en yüce devletlerinde öyle güzel bir
Makâm-ı me'muriyet yok ki, nasbı azline değsin

Zahma = zahmete, sıkıntıya

Ve hayât derdi olan zahma tahammül ederiz.
Ne acâiptir insanlar.

Zâid = ziyade

Sert bakışlardan da zâid bir güzel söz şâd eder
İşte sevdâ böyledir, lebden çıkan kem söz batar.

Zâil = sona ermiş, modası geçmiş

Yüce Kur'andaki âyetleri tefsir ile ma'ruf
Din-i İslâmı eğiten mektebe zâil diyelim mi?

Zâr = ağlamak

Bırakıp kibri kökünden kırarak nefsimizi
Sayısız suçlara pişman olarak zâr edelim..

Zâr = ağlama, inleme

Aşka düşmüş genç kadınlar dost ararken yâr olurlar,
Bir taraftan zevk alırken bir taraftan zâr ederler.
Göz yaşından gül sularken gül dalından hâr olurlar,
Yâr olurlar, zâr ederler. Hâr olurlar, kâr ederler.

Zarâfet = kibarlık

Hemen İMDÂD'a cevap, zevk-i zarâfetle geldi
Kısa bir sözdü fakat harfleri âfâkı deldi.
Sanırım, ben gibi gurbetçiye gönderdiğin lafz,
Vecîz olmakla berâber dizelerden 'GÜZELDİ'

Z Öyle câhilsin ki Mehmet, zâtınâ mekteb bulunmaz.
Şems'e istid'a' yazarsan kâmil-ül-âm şeb bulunmaz.

Zâtına = şahsına

Elli yıldır genç okuttun tıfl'a yol gösterdin ammâ
Hâla ümmîsin Fatin sen, zâtınâ mekteb bulunmaz.,

Zavahir = görünüş

Serkeşane değilse sarhoşane dolaştım
Mecburiyet icabı köpeklerle dalşatım
Yadellerde bir kerre kanunla karşılaştım
Zavahire bakma sen ben sahtekâr değilim

Zâviye = köşe

Her beyitten ses gelirken hoşlanır dört zâviye
Muttarid ritmler saçar her kıt'ada tüm kâfiye.

Zayi = kayıp

Öyle bir gerdanlık ki benzemez hiç bir şeye
Ben kendimde sakladım zayi olmasın diye

Zehr, zehre = çiçek

Hukukçu Zehra'yı kadı mı sandın?
Çiçeğin arapça adı mı sandın?
Yürüyen Merdiven sunucusunu
Gönül dostlarına dadı mı sandın?

Zehra' = Yüzü parlak olan

Hukukçu Zehra'yı kadı mı sandın?
Çiçeğin arapça adı mı sandın?
Yürüyen Merdiven sunucusunu
Gönül dostlarına dadı mı sandın?

Zekât = sadaka, yardım

Somla salât hacla zekât vâcibi yaptın diyelim
Seneler beş vakit Allâhına taptın diyelim
Sana dün gösterilen düz yola saptın diyelim
Geleceksin, göreceksin, gideceksin denecek.
Direnirsen bile her gün kara toprak yenecek.

Zen = kadın

Meclise dansetmeğe bir kaç sene gelmişse geç
Cilveli dansöz gibi oynak zen'i şeyh neylesin.

Zen = kadın

Sana şefkat verecek bende ne kaldı.
O kızıl saçlı güzel zende ne kaldı.

Zen-dost = kadınlardan hoşlanan kimse
Sevilmekçin behey zen-dost, uzak gurbet diyârında
Cesur cengâveriz lâkin çelikten zerdimiz yoktur.

Zenb = günak, suç, kabahat

Zâhid geçinip wa'z vererek zenb eden eşhâs
Bilsin ki güzergâhı cehennem yolu billah.

Zenne = kadın

Dolaşıp yurttan uzak taşrada bir kâr aradım.
Bana münkâd kalacak zenne hükümdâr aradım.
Yok imiş böyle kazanç, böyle nisâ, böyle diyâr
Koşarak yurda dönüp karyede bir yâr aradım.

Zenne = kadın

Gece rüyâma giren yerde, hayâller köşesinde
Sarışın zenne yanından geçen ebkâra danıştım.

Zerd = savaşçı zırhı

Sevilmekçin behey zen-dost, uzak gurbet diyârında
Cesur cengâveriz lâkin çelikten zerdimiz yoktur.

Zerr = altın,

Çekicin kıymeti artmaz kızarak dövsede zerri
Değer altın'da kalır. Dengeli kıymet var içinde.

Zevâl = düşkün

Hasretinden sarhoşum. Gurbet zevâl eyler beni.
"Kim gören âb-ı hayât içmiş hayâl eyler beni."

Zevâl = sona erme

Akçeyi Sultâna verdin, gönlünü Sultânına
Kalmadı mülkten selâmet, geldi zevâl cânına

Zill = karanlık

Hep güneşte görünür
Gece 'zill'a bürünür.

Zimnen = üstü kapalı olarak

Beni zimnen kınayan dostlara bir tatlı sözüm var
Utanıp pişman olanlar küçücük zındada gelsin.

Zikr = ifade, anma

Ey yumuşak kalpli şûh! Bir süredir hüsnüne
Meftun olan Mehmed'in zikri, boş elfâz değil

Zikr = söyleme, ifade, anma

Hazret-i Peryamberin sünnetlerinden saptığında
İlm-i-fikh dersinde dün zikrettiğin mezheb bulunmaz.

Zikr = anmak

Düşman elinden beni kurtar diyerek
Yalvarırım Rabbim-adın zikrederek

Zikr = anma, hatırlama

Ma'sum yalanın te'siri hiç yok mu sanırlar
Artıkça dürûğ sözleri her zikr utanırlar.

Zillet = yoksulluk

Günbegün zillete düçâr bile kalsam yine hor
Göremem hilkatın ihsânı HAYÂT nimetini

Zillet = aşağılık, alçaklık

Senelerdir düşülen zilleti bir ben bilirim
Kötü ahbârı bizim köydeki ihvâna götür.

Zillet = yokluk, fakirlik

Gün gelir bir gün seninçin zillete düşsem, ne gam
İltifâtın her vakit sâhib celâl eyler beni.

Zillet = aşağılık, alçaklık

Kör nefsin bir kez duyarak zillete düştün.
Nefsin bileceksin.

Zimâm = ar, nâmus

Çarşıda ahlâka riâyet bile kaybolmada,
Şimdiki gençlerde edep nerde, zimâm nerededir.

Zir = aşağı

Kisvet-i gıybet giyenin

Nâm'ı denî'den daha zir.
Hakk-ı yetimden yiyenin
Fitnecilerden de muzir.

Ziyaret = görüşmeğe gitme

Ziyaret et babanı hayatında
Hergün ağlayacaksan vefatında

Zulmet = karanlık, sıkıntı

Yoldaşlığı, zulmette kalan bir yoksula, kâfi
Yokluk yolunun yolcusu ol, Dost aratınca

Zulmet = karanlık

Sözüne güvenilir merd adam yiğit olur
Zayıf ve fakirlere her zaman müfit olur
Etrafına nur saçar zulmette hurşit olur
Yalan dolan geçinen namerde yâr değilim

Zulmet = karanlık

Ve nihâyet şaşırıp dün gece zülmette kalan ben
Senin adres ile ahvâlini ağyâra danıştım.

Zulmet = karanlık

Ağarmayan gecenin zulmetinde gaybubetin
Kederli kalbimi örten siyah hicâb gibidir

Zurna = flüt, kaval

Davulla zurna çalsın
Oynayacaklar gelsin
Seyirciler halka olsun
Köyde düğün var bugün,

Zühâl = bir yıldız

Yaşasam senden uzak beldede her leyl ve nehâr
Gecenin kapkara göksünde zühâlin görürüm

Zül = düşüklük

Sahte bir dünyâda benimçin bu kadar zül yeter

Suçlarım yüz kerre yazılsın, bana sen gül yeter

Zülf = iki şakaktan sarkan saçlar

Mâvi gök renk gözlerin tasvire yetmez bir lûgat

Süslü kıvrık zülfü bir kez görmeden kalmam rahat

Zülf = saç

Dostu mecnûn etmeğe zülfündeki kakül yeter

Ağlasın bülbül gül için, dostuna sen gül yeter. **âtına =**

şahsına